

Børn og unges relationsdannelse på en lokal døgninstitution

Helle Schjellerup Nielsen
Karen Zobbe

© 2003 TMC

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Undersøgelsens grundlag	4
Indledning	4
Undersøgelsens fokus	4
Undersøgelsens teoretiske ramme	5
Rapportens opbygning	15
Beskrivelse af dataindsamlingen	17
Mødedeltagelse	17
Spørgeskemaundersøgelse	18
Interview	20
Forældreinterview	20
Ungeinterview	20
Deltagerobservation	21
Børn som informanter	23
Kapitel 2. Den lokale døgninstitution	26
Decentralisering i Frederiksborg Amt.....	26
Farvergården, – en præsentation	29
Lokalperspektivet i relation til samarbejde	32
Visitationen	34
Lokalperspektivet i relation til visitation	34
Medbestemmelsesperspektivet i relation til visitationen	36
Farvergårdens målgruppe	38
De oprindelige socialpolitiske overvejelser om målgruppen	38
Socialforvaltningers overvejelser om målgruppen	38
Den faktuelle målgruppe	39
Kapitel 3. Socialpædagogikken	45
Værdier i det socialpædagogiske arbejde	45
Værdier versus regler	48
Farvergårdens socialpædagogiske arbejde	51
Det familielignende koncept	51
Traditioner	54
Faste nattevagter	55
Farvergårdens familiearbejde	56

Kontaktpædagogordningen	59
Efterværn og ungeaftener	60
Farvergårdens arbejde med børns medbestemmelse	64
Temadagen om børns rettigheder og medbestemmelse	67
Farvergårdens børnemøder	68
Medbestemmelse i et hverdagsperspektiv	71
Medbestemmelse i et bredere perspektiv – konsekvenser for det socialpædagogiske arbejde	73
Kapitel 4. Case	75
Kapitel 5. Relationsdannelse i lokalmiljøet	80
Betydning af at være lokalinstitution	81
Omkostninger ved at være anbragt på lokalinstitution	84
Børn - forældrerelationer	86
Børn - eksterne relationer	89
Børnenes sociale fællesskaber	91
Jævnalderrelationer	98
Børn - kontaktpædagogrelation	102
Kontaktpædagogens opgaver , - indholdet i relationen	104
Kontaktpædagogordningen som metode	106
Kapitel 6. Afrunding	111
Farvergården i tilbageblik	111
Konklusion	114
Perspektiver	119
Litteratur	122
Bilag 1 og Bilag 2	125

Kapitel 1. Undersøgelsens grundlag

Indledning

Undersøgelsens fokus

Formålet med denne undersøgelse er at belyse børns relationsdannelse, mens de er anbragt på en døgninstitution, der ligger i deres lokalmiljø. Børn i det moderne samfund deltager i mange forskellige sociale sammenhænge, og det er en optagethed af det potentiale, der ligger i at udføre det pædagogiske arbejde med børns forskelligartede relationer, mens de fortsat befinder sig i deres kendte lokalmiljø, der er udgangspunktet for undersøgelsen. I udnyttelsen af dette potentiale formodes det, at der er mulighed for at give børn bedre livsbetingelser i deres anbringelsesforløb. Livsbetingelser, der sætter barnet selv i fokus, og tager afsæt i barnets egen færd i forskellige sociale sammenhænge. Undersøgelsen fokuserer desuden på betydningen af børns samvær med andre børn, da dette samvær indeholder et særligt udviklingspotentiale for sociale kompetencer i forhold til at kunne begå sig i forskellige sociale fællesskaber.

Undersøgelsen er foretaget på Farvergården, en lokal døgninstitution, som er beliggende på grænsen mellem de to kommuner Karlebo og Hørsholm. Denne geografiske placering betyder, at børnene under anbringelsen har mulighed for at fortsætte i deres børnehaver, skoler, fritidsinstitutioner osv. og dermed at bibeholde kontakten til de sociale fællesskaber, som de har været i før anbringelsen på Farvergården.

Undersøgelser om anbragte børn har ofte fokuseret på forældre – barn relationen, hvorimod betydningen af børns og unges relationsdannelse i forhold til andre sociale fællesskaber er mangelfuldt beskrevet. For mange børn og unge, som anbringes udenfor eget hjem, betyder en anbringelse ikke blot en reduceret kontakt til familien, men også et brud med betydningsfulde andre børn og voksne, som indgår i barnets netværk. Mange undersøgelser peger på, at betydningen af børns kontakt med andre børn (Frønes 1994, Schwartz 2001) samt betydningen af det konkrete samspil mellem børn og deres miljø (Rutter 1998, Hammerlin & Larsen 1999) er mangelfuldt udforsket og beskrevet. Socialpædagogik generelt og især socialpædagogik på lokale døgninstitutioner er andre forskningstynede områder (Bryderup 2000, Schwartz 2001). I undersøgelsen på Farvergården er netop socialpædagogik på en lokal døgninstitution, samspillet mellem børn og deres miljø samt betydningen af samvær med andre børn, hovedtematikkerne.

Formålet med undersøgelsen af Farvergården er ikke en traditionel evaluering af det pædagogiske arbejde. Formålet er i bredere forstand at fokusere, problematisere og perspektivere med henblik på at søge viden om anbragte børns relationsdannelse. Gennem en empirisk

beskrivelse analyseres børnenes relationsdannelse i forskellige sociale sammenhænge, såvel kvantitativt – hvilke og hvor mange, som kvalitativt - herunder hvilken betydning børnene tillægger det.

Undersøgelsens temaer og problemstillinger er følgende:

- Hvad betyder det at være anbragt på en lokalinstitution for mulighederne for at etablere og bevare relationer til familie, skole, fritidsaktiviteter, venner osv.?
- Hvordan arbejder Farvergården pædagogisk som lokalinstitution?
- Hvordan arbejdes der specifikt med relationer i lokalmiljøet?
- Hvad betyder det for børn og forældre, at barnet er anbragt på en lokalinstitution?
- Hvordan arbejdes der med relationer mellem børnene, og mellem børn og voksne på Farvergården?
- Hvilken betydning tillægger tidligere anbragte børn opholdet på Farvergården?

Undersøgelsens teoretiske ramme

Det moderne samfund er kendetegnet ved forandring. I et perspektiv, der opererer med børns liv, socialisering og relationsdannelse, er især kulturforandring en vigtig faktor. Ændrede familieforhold, større kulturel differentiering, et forandret og bredere socialt miljø som baggrund for socialisering og dermed øgede krav til social kompetence, er alle socio-kulturelle elementer i det moderne samfund, som resulterer i en kompleks og til tider usammenhængende verden for børn at skulle færdes i og forholde sig til.

I undersøgelsen betragtes børn ud fra et modernitetssyn, der er reflektivt i forhold til, hvad børns vilkår reelt er i dag. Dette indebærer blandt andet, at der i højere grad inddrages et arenaperspektiv i modsætning til et mere traditionelt syn på børn, som værende udelukkende forankret i deres familie. Vi benytter begrebet arena¹ i overensstemmelse med f.eks. Inge Bø (2000:28):

'Med arena forstår vi et handlingsrom eller område for deltaking. Slike arenaer kan være avgrenset geografisk, markedsmessig eller på grunnlag av uformell eller formell organisering...Svært ofte tenkes det på hva vi ellers kaller møtesteder...En butikk, et gatehjørne, en frisørsalong i et lokalmiljø, en skoleklasse eller et sted

¹ Begrebet arena ligger i mange tilfælde så tæt op ad begrebet setting, at de ofte anvendes i samme betydning. Begge begreber er udtryk for et socialt system, der består af gensidig handling. Ifølge Bø (2000:28) ligger forskellen i begreberne i, at arena oftest er rettet mod det geografiske sted som handlingsfelt, mens setting i højere grad er rettet mod situationen for samhandling og fællesskab. I denne rapport anvender vi begrebet arena i overensstemmelse med den beskrevne definition.

hvor venner mødes, er vigtige arenaer for samhandling, socialisering og netværksdannning.'

Undersøgelsen bygger på en grundforståelse, der inkluderer betydningen af børns mangefacetterede arenaer. En af de forskere, som har været inspirationskilde for nyere skandinavisk empirisk socialisationsforskning, er Urie Bronfenbrenner. Med henblik på at etablere et grundlag for en systematisk analyse af, hvordan nogle af de processer, der foregår i samspillet mellem individet og dets sociale omgivelser, forløber, har Bronfenbrenner (1979) udviklet en udviklingsøkoslogisk model. Ifølge denne model skal individets samspil med dets omgivelser ses som et økosystem, det vil sige en sammenhængende helhed af gensidigt samvirkende dele. Bronfenbrenner (1979:3) beskriver modellen som et sæt af indlejrede strukturer, han sammenligner med en russisk dukke. De enkelte systemer beskrives således (ibid.:7):

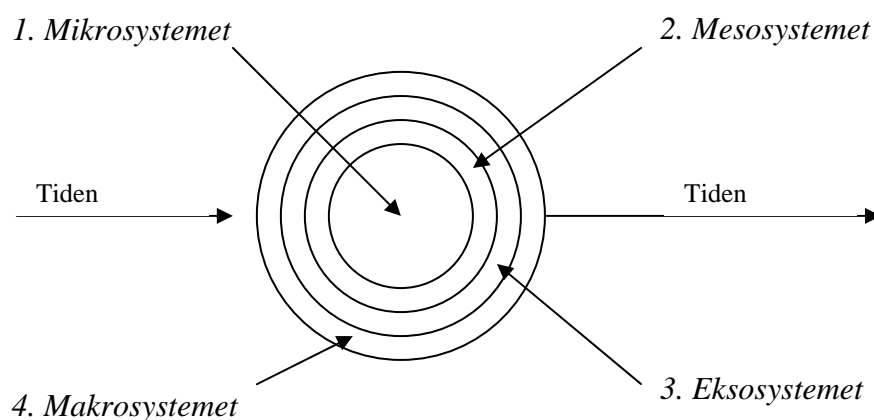
'Microsystem: The immediate setting directly affecting the developing person – the objects to which he responds or the people with whom he interacts on a face-to-face basis.

Mesosystems: Linkages between settings in which the developing person actually participates.

Exosystems: Other linkages that he may enter but in which events occur that affect what happens in the person's immediate environment.

Macrosystem: The overarching pattern of ideology and organization of the social institutions common to a particular culture or subculture.'

Følgende er en figur (Bø 2000:159), som illustrerer de sammenhængende systemer, der indgår i Bronfenbrenners økosystem, og som indeholder såvel sociale som fysiske strukturer:

Lars Dencik (2002:11) argumenterer, at det netop er det holistiske perspektiv, der er et af den udviklingsøkologiske teoris vigtigste bidrag til socialisationsforskning. Det vil sige det, at de enkelte dele ses som samvirkende med hinanden og ikke isoleret, hvilket ofte er tilfældet i den traditionelle socialisationsforskning, hvor specifikke enkeltelementer studeres løstrevet som f.eks. skolens, forældrenes, eller mediernes særlige indflydelse på børns socialisering.

I overensstemmelse med Bronfenbrenner finder vi, at faktorer og processer fra de forskellige systemer influerer på børns liv i et moderne samfund, altså på børns egne livsverdener. Det vil f.eks. sige, at et barns mulighed for at lære i skolen afhænger af relationen og samspillet mellem skole og hjem, af den lokale skolepolitik, af kulturelle normer for læring og færdigheder, af skolens position i samfundet, af ideologi og økonomi osv. I denne undersøgelse har vi dog foretaget en begrænsning i form af et keglesnit, idet vi fokuserer på det Bronfenbrenner betegner som mikro- og mesosystemet. Det vil sige, vi fokuserer på de forskellige arenaer, hvor børn færdes, samt på forbindelseslinierne og samspillet mellem disse. De øvrige systemer er imidlertid altid (om end mere implicit) indvirkende på dette keglesnit. De perspektiver, der ikke indgår direkte i vores undersøgelse, ligger således som baggrund for analysen, f.eks. synet på børn, barndom og socialpolitik, idet disse hænger sammen med kulturelle, sociale og organisatoriske mønstre i samfundet, altså makroniveauet.

Også virksomhedsteoretikere (f.eks. Hammerlin & Larsen 1997) opfatter samfundet som bestående af forskellige hverdagsvirksomheder med forskellige virksomhedsarenaer, der er gensidigt forbundne og er en del af et større samfundssystem. Både den udviklingsøkologiske teori og virksomhedsteoretikeres syn på socialisering, betragter barnet som en aktiv del af de sociale verdener, som det indgår i, det vil sige barnets egen virksomhed betones. Ligeledes betragter interaktionistiske traditioner² børns samhandling med deres omgivelser som gensidig, barnet både påvirker og påvirkes, samtidig med at samspillet er situationsbestemt, det vil sige, at barnet skal ses i forhold til den aktuelle kontekst, det indgår i, en kontekst der altid er i udvikling.³ Derfor indeholder Bronfenbrenners model også et tidsperspektiv.⁴

Indenfor kontekstuel udviklingsteori forstås udvikling af børns kompetence som et resultat af en stadig interaktion mellem barnet og dets sociale omgivelser. Kompetencebegrebet er komplekst og meget bredt anvendt. I forhold til fokus i denne analyse vil vi koncentrere os om kompetencebegrebet i betydningen social kompetence, det vil sige den kompetence, der er vigtig i interpersonelle relationer, i forhold til social integration f.eks. at kunne begå sig med kammerater. Social kompetence er udtryk for færdigheder, empati og relationer, som er

² Se f.eks. Corsaro (1985), Lave (1991), McDermott (1993) og James & Prout (1997).

³ Også Anthony Giddens' (1994) modernitetsbegreb er relevant i denne socialiseringsforståelse.

⁴ Hvilket er illustreret i ovenstående figur.

nødvendige for barnets deltagelse i sociale fællesskaber i det nære sociale miljø, som det er en del af.

I et fælles nordisk forskningsprojekt: Prosjekt Oppvekstnettverk⁵ defineres social kompetence således:

'Relativt stabile kjennetegn ved barn og unge i form af ferdigheter, kunnskap og holdninger som gjør det mulig å etablere og vedlikeholde sociale relasjoner. De fører til en realistisk oppfatning av egen kompetanse og er en forutsetning for social mestring og social akseptering, samt personlig tilfredsstillende vennsforbindelser.' (Ogden 1995:83)

Kompetence handler således både om trivsel og udvikling og har dermed såvel et nutidigt som et fremtidigt perspektiv. Eftersom kompetencebegrebet er bundet op på interaktion med sociale omgivelser, er det umuligt at forstå kompetence uafhængigt af de sammenhænge, som de er indlejret i. James Garbarino (Ogden 1992:5) argumenterer tilsvarende for, at kompetence må ses i forhold til den arena, som barnet befinder sig på. Når der stræbes efter mere generelle eller universelle mål f.eks. tålmodighed, at kunne sætte sig realistiske mål, at udvikle effektive kommunikationsfærdigheder, gøres dette i forhold til specifikke arenaer omkring en specifik social aktivitet.

Michael Rutter (1998) anvender kompetencebegrebet til at beskrive potentialet i forhold til at modstå risikofaktorer. Kompetence ses dermed som modstandsdygtighed, der er knyttet til barnet selv. Det vigtige for Rutter er samspillet mellem mennesker og deres miljø, det vil sige, det at fokusere på konkrete og kontekstuelle processer frem for at se på karakteristika, som havende enten entydig risikobærende eller beskyttende effekt. Ifølge Rutter (1998:176) kan psykosociale risikofaktorer ikke betragtes generelt, de forholder sig til en konkret kontekst, idet der er individuel variation i forhold til f.eks. den specifikke sammenhæng og det forhold, at egne handlinger og erfaringer kan have betydning som beskyttelsesfaktor. Han argumenterer endvidere (ibid.:179), at succes på ét område giver positive oplevelser f.eks. i form af selvværd, som fremmer modstandskraften og dermed giver bedre muligheder for at tackle udfordringer på andre områder.

Også forskerne i Prosjekt Oppvekstnettverk inddrager mange faktorer, som indvirker på børns udviklingsmuligheder. Således må kompetencer og ressourcer ses i samspil med problemer, belastninger og risikofaktorer (Backe-Hansen & Ogden 1998). Kompetencer ses dermed som beskyttende faktorer, der kan balancere, kompensere eller reducere påvirkningerne af belastninger og risici.

⁵ Et forskningsprojekt om nordiske børns opvækstvilkår og risikoudvikling.

Kompetencebegrebet er knyttet til den moderne samfundsudvikling, som stiller krav om kompetence, der kan møde netop udfordringer og forandringer. Kompetencebegrebet drejer sig dermed ikke bare om tilpasning, men indebærer refleksion og forandring (Frønes 1994). Ændrede samfundsforhold skaber nye arenaer for børn, der kontinuerligt må udvikle nye eller delvis nye kompetencer, der svarer til de stadig nye udfordringer i deres hverdagsliv.

I overensstemmelse med et moderne børnesyn, der hænger sammen med arenabegrebet og kompetencebegrebet, har vi i undersøgelsen fokuseret på børnenes relationsdannelse i forhold til de forskellige arenaer, de færdes i, og på børnenes indbyrdes forhold på Farvergården. Dette fokus placerer barnet i en aktiv rolle med udgangspunkt i det, der fungerer for barnet og bygger på en forståelse af, at børn forandrer og udvikler sig gennem deltagelse i sociale fællesskaber, som f.eks. i skolen, i fritidsaktiviteter og i samvær med kammerater.

En væsentlig del af analysen er koncentreret omkring børns relationer til andre børn og i særlig grad børnenes jævnaldrende. Mange forskere⁶ betoner netop det, at børn socialiserer børn. Betydningen af børns og unges samvær med andre børn er således beskrevet i mange sammenhænge, hvor der er fokus på børn og unge, men kun få har analyseret de jævnaldrendes betydning i selve socialiseringsprocessen. Traditionelle teorier om børns socialisering er knyttet til familien som primær socialiseringsarena og barnets øvrige sociale kontakter og fællesskaber som sekundære socialiseringsarenaer. Ivar Frønes (1994) lægger dog hovedvægt på de jævnaldrendes betydning, derfor er hans teori om socialisering i det moderne samfund inspiration til analysen af Farvergården.

Når de jævnaldrendes betydning i socialiseringsprocessen er så vigtig i forhold til udvikling af social kompetence, skal forklaringen ifølge Frønes (1994) ikke findes i, at børn som konsekvens af familiens ændrede funktion i dag tilbringer meget tid sammen med jævnaldrende f.eks. i skolesammenhæng eller i fritiden. Forklaringerne skal derimod findes i de strukturelle egenskaber i børns indbyrdes relationer, som er væsentligt anderledes end mellem børn og forældre. De sociale relationer i familien er at betragte som *sociale kontrakter*, der i princippet er ubrydelige. Relationerne er givne, forældre er noget man har som barn, relationerne mellem barn og forældre skal derfor ikke opnås. Det skal venskab og *social kontakt* med andre børn derimod, og det betyder, at der skal udvikles kompetence til at skabe den sociale kontakt.

Forskellen på de to typer relationer beskriver Frønes (1994:153) som følgende:

'Relationerne mellem forældre og børn er præget af vertikalitet, repetition, stabilitet og faste sociale kontrakter. Relationerne mellem børn indbyrdes er præget af

⁶ F.eks. Elkonin (1988), Frønes (1994), Corsaro (1997), Harris (1999), Kristjánsson (2001), Dencik (2002).

horisontalitet, kompleksitet, foranderlighed og af at være noget der skal opnås og vedligeholdes.'

Karaktererne af de to typer relationer viser derfor også, at børn og voksne har forskellige funktioner i socialiseringsprocessen. Eksempler på disse strukturelle forhold er følgende (ibid.:159):

Børn/børn-relationer	Forældre/børn-relationer
Kommunikativt komplekse	Kommunikativt enkle
Tvetydige, flertydige	Entydige
Relationer skal opnås	Relationer er givne
Ligeværd, samme position	Uligeværd, forskellig position
Samme situation	Forskellig situation
Samme udviklingsniveau	Forskelligt udviklingsniveau
Oplevelse af lighed	Oplevelse af forskellighed
Arena for sammenligning og jævnbyrdig diskussion	Arena for tilpasning og instruktion
Kulturel produktion	Kulturel reproduktion

Det karakteristiske for netop de jævnaldrende i forhold til udvikling af social kompetence er, at jævnaldergruppen er det bedste forum for den type læring, som Frønes (1994) kalder 'læring ved perspektivkonflikt' og 'perspektivudveksling'. Perspektivkonflikter mellem børn finder sted, når der er jævnbyrdighed, det vil sige når den ene part ikke blot skal tilpasse sig den anden, som det er tilfældet, når børn f.eks. skal tilpasse sig den voksnes forventninger og regler, men at der i stedet er tale om, at begge parter (børnene) principielt har lige ret, og børnene derfor skal forhandle sig frem til en løsning af den sociale konflikt. På denne måde bliver det således ligeværdigheden, der skaber læringspotentialer.

Social decentrering betyder at kunne gribe den andens perspektiv, forestille sig at være den anden, hvilket kræver indlevelse. Denne perspektivudveksling fremmes af, at den forekommer mellem personer, der på grundlæggende områder ligner én selv, det vil sige er på samme udviklingsniveau, er i nogenlunde samme position osv. Eksempelvis har børn ikke den erfaring, der skal til for at sætte sig i en voksens sted. Det er således blandt de jævnaldrende, at den kommunikative kompetence udvikles, fordi det er her, der skal forhandles, og det er ifølge Frønes (1994) også her, at evnen til fortolkning bedst sker. At kunne handle kompetent forudsætter kompetence for refleksion og fortolkning. Sociale kompetencer, sociale kontakter, venskaber og nærhed er dermed noget, der skal opnås og læres i sociale sammenhænge.

Undersøgelsen på Farvergården har et børneperspektiv, som ikke blot indebærer, at barnet forstås som en social og dynamisk aktør, men også at barnet ses som ekspert i forhold til eget liv. Væsentlige tematikker som børns deltagelse og medbestemmelse indgår derfor i et sådant børneperspektiv. Det vil sige, der sker en forskydning i fokus fra at betragte børn som ufuldstændige, at se barndommen som blot et led i en udvikling til at blive voksne, en udvikling der udelukkende er fremadskuende, og hvor barnet fastholdes i en objektposition, til at se børn som sociale aktører, der er kompetente i forhold til at handle i den kontekst, de indgår i og er en del af. Fra at være objekt i et forløb bliver børn til subjekter i deres egen verden og sammenhæng.

FN's Børnekonvention, som Danmark har tiltrådt, følger sig ind i det nye børnesyn. Børnekonventionen handler blandt andet om, at børn skal høres i alle sager, der vedrører dem,⁷ og at alle afgørelser om børn skal træffes i forhold til, hvad der er bedst for barnet.⁸ Menneskerettigheder er fælles, de handler om solidaritet og social retfærdighed. At hævde en ret anerkender, at alle har lige krav til den, og den bekræfter alle personers værdi. Jan Kampmann (2000:27) beskriver i bogen 'Børn som informanter' børneperspektivet som et klart politisk perspektiv, idet det drejer sig om at synliggøre en befolkningsgruppe for gennem denne fokusering at forøge deres muligheder for indflydelse og medbestemmelse i forhold til eget liv.

Rettigheder forudsætter dog, at man har kendskab til dem, hvilket for børn ofte betyder, at de voksne i barnets umiddelbare netværk skal skabe muligheder for indflydelse og medbestemmelse for børnene. Anbragte børn kræver endog særlig opmærksomhed i forhold til muligheder for at blive inddraget og hørt, idet der træffes mange indgribende beslutninger i

⁷ FN's konvention om børns rettigheder – Børnekonventionen artikel 12:

- 1) Deltagerstaterne skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.
- 2) Med henblik herpå skal barnet især gives mulighed for at udtale sig i enhver behandling ved dømmende myndighed eller forvaltningsmyndighed af sager, der vedrører barnet, enten direkte eller gennem en repræsentant eller et passende organ i overensstemmelse med de i national ret foreskrevne fremgangsmåder.

⁸ FN's Børnekonvention artikel 3.:

- 1) I alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for socialt velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række.
- 2) Deltagerstaterne påtager sig at sikre barnet den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for dets trivsel under hensyntagen til de rettigheder og pligter, der gælder for barnets forældre, værge eller andre personer med juridisk ansvar for barnet, og skal med henblik herpå træffe alle passende lovgivningsmæssige og administrative forholdsregler.
- 3) Deltagerstaterne skal sikre, at institutioner, tjenester og organer med ansvar for omsorg for eller beskyttelse af børn skal være i overensstemmelse med de standarder, der er fastsat af kompetente myndigheder, særligt med hensyn til sikkerhed, sundhed, personalets antal og egnethed samt sagkyndigt tilsyn.

forhold til deres liv. Mange undersøgelser⁹ viser, at praksis ikke lever op til intentionerne om at inddrage og høre børnene selv.

Med udgangspunkt i at der gælder særlige omstændigheder for anbragte børn, er børns medbestemmelse både en vigtig metodisk og analytisk faktor i undersøgelsen på Farvergården dels gennem børnenes egne vinkler på undersøgelsens problemstillinger, dels gennem en undersøgelse af, hvordan Farvergården konkret arbejder med børnenes medbestemmelse, samt hvilken betydning børn såvel som medarbejdere tillægger børnenes medinddragelse i deres hverdagsliv.

Det moderne børnesyn indebærer, at enhver anbringelse er et indgreb i et barns mulighed for kompetenceudvikling. Denne betragtning fordrer etiske overvejelser i forhold til, hvordan man til barnets bedste varetager omsorgssituationen, og hvordan man pædagogiske kan kompensere for dette indgreb i barnets kompetenceudvikling. Disse overvejelser kædes i analysen sammen med det aspekt, at Farvergården er en lokalinstitution og dermed har mulighed for et samspil med de sociale arenaer, hvor børnenes kompetenceudvikling foregår.

Det at se børn som kompetente medvidende aktører, som også har deres helt eget liv udenfor familien, er en betragtning, der er med til at se udover en traditionel familiedeterminisme.¹⁰ Det er samtidig en anskuelse, der i højere grad opererer med nutiden og dermed barnets aktuelle situation samt fremtiden, i stedet for fortiden. Dette indebærer dog ikke, at f.eks. barnets historie og den samfundsmæssige udvikling er uvæsentlig, som det blandt andet også er illustreret i Bronfenbrenners model. Det er derimod udtryk for et menneske- og samfundssyn, der teoretisk og metodisk fokuserer på barnets aktuelle sociale vilkår, og som kommer til udtryk i de udviklingsmuligheder, der tænkes i, arbejdes med og gives for barnet. I denne rapport reflekteres dette i analysen af det socialpædagogiske arbejde, der udføres på Farvergården, idet Farvergårdens valg af pædagogiske strukturer og metoder blandt andet vil blive belyst og sat i perspektiv i forhold til disse overvejelser og forståelser af socialpædagogik.

Hammerlin & Larsen (1997:17) tydeliggør i enkle vendinger, at valg af pædagogiske strukturer og metoder er forbundet med menneskesyn:

'Menneskesynet uttrykkes direkte og indirekte i den teori og i de metodene som velges, og i den praksis som utøves. Dette gjelder både som begrundelse og plan for arbeidet som utføres, og som konsekvenser av det som gjøres'.

⁹ F.eks. Christensen (1998), Vesterbirk & Liljenberg (2000), Egelund & Sundell (2001), Sørensen (2001), Egelund & Thomsen (2002).

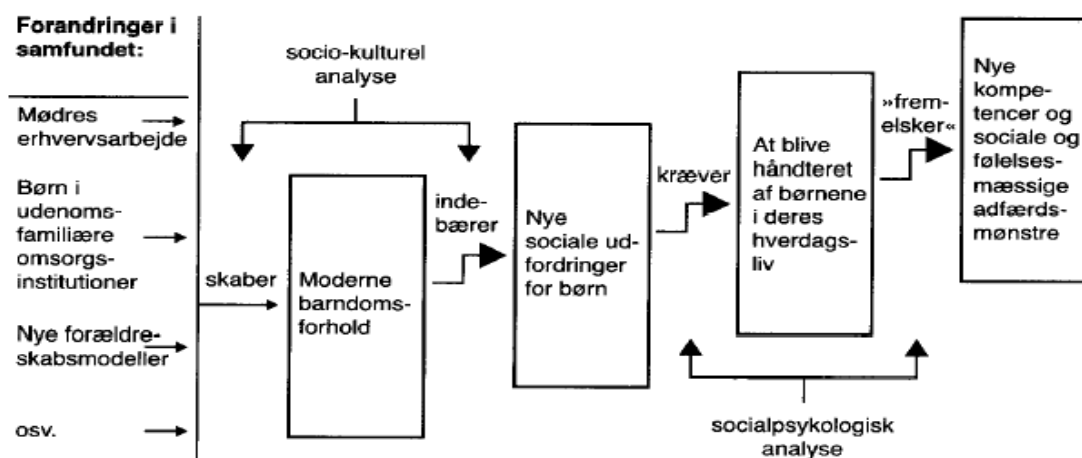
¹⁰ Derved forstås årsagen til barnets problematik som udelukkende relateret til familien, i og med at familien opfattes som omdrejningspunkt for barnets socialisering. Der tænkes ofte i lineær kausalitet f.eks.: barnet er belastet, fordi far er alkoholiker.

Grundlæggende opfattelser af værdier og moral - hvad er godt eller ondt, rigtigt eller forkert, forståelser af det specifikt menneskelige, om forholdet mellem individ og samfund, om mennesket opfattes som et objekt eller som et skabende subjekt, har betydning for det pædagogiske arbejde. Betragtes menneskets udvikling f.eks. som et indre eller ydre forhold, eller tages der udgangspunkt i det, som kobler individets indre psykologiske virkelighed sammen med dets ydre sociale og materielle virkelighed.

Holdninger til disse grundlæggende spørgsmål er relevante i det pædagogiske arbejde, idet den enkelte medarbejders menneskesyn sætter sig igennem i den pædagogiske teori og praksis i de mål, det indhold og de metoder, der vælges, uanset om dette er bevidstgjort eller ej. Det vil også sige, at hvorvidt den relation, medarbejderen vælger at have til børn, er et subjekt-objekt forhold eller et subjekt-subjekt forhold, er afhængig af, om barnet f.eks. opfattes som et objekt, der skal påvirkes til forandring eller som en person med egen integritet, som skal udvikle og forandre sig i fællesskab med andre.

I analysen arbejdes ud fra et udviklingssyn, der bygger på, at børn skaber og skabes gennem deltagelse i sociale fællesskaber, samt at børn forandrer sig med afsæt i noget allerede kendt, fordi det giver mening i forhold til den sociale kontekst, barnet er en del af. Dette udviklingssyn bliver dels relateret til, at Farvergården er en lokal døgninstitution, hvor børnene kan bevare deres deltagelse i kendte sociale fællesskaber under anbringelsen, dels til hvordan der pædagogisk arbejdes med at skabe forbindelser og samspil mellem børnenes forskellige arenaer med de potentielle muligheder for forandring, dette indebærer.

Dencik (2002:19) har i nedenstående figur sammenfattet, hvorledes forandringer i samfundet skaber nye udviklingsmæssige udfordringer for børn og dermed også udfordringer for det pædagogiske arbejde med børn:

At betragte børn ud fra et modernitetssyn kræver noget nyt af socialpædagogikken. Det fordrer, at socialpædagogisk arbejde er reflektivt og i stadig udvikling i forhold til og i takt med, at genstandsfeltet for pædagogikken udvikler sig. At det er børns egne mangesidige livsverdener, der er i fokus, betyder, at de professionelle i barnets umiddelbare omverden skal tænke og handle anderledes. Deres arbejde skal være i udvikling i relation til en foranderlig omverden og dermed børnenes nye behov for kompetenceudvikling. Frem for at være de bedrevidende voksne skal de indtage en rolle som samarbejdspartnere med udgangspunkt i børnenes behov.

Traditionelt set er socialpædagogik defineret som en pædagogisk opgave i forhold mennesker med særlige behov for støtte til social integration.¹¹ Den overordnede socialpædagogiske opgave er ikke anderledes i dag end tidligere, men det samfund og de kulturelle mønstre, som børn skal socialisere sig til, er forandret. Det kræver noget andet af et barn at begå sig i dag end for 20-30 år siden, synet på børn og barndom samt børns hverdagsliv ser anderledes ud og kræver dermed helt andre sociale kompetencer.

Inge Bryderup og Ida Schwartz har de seneste år beskæftiget sig med dilemmaer inden for det socialpædagogiske område. De argumenterer begge i forhold til aktuelle problemstillinger indenfor socialpædagogikken. Bryderup (2000;1999) har fokus på en mangel- og modsigelsesfuld teori- og begrebsudvikling omkring den socialpædagogiske praksis, samt det at den aktuelle 'trend', relationspædagogikken, ofte er formuleret omkring en individuel, kompensatorisk tilgang i det socialpædagogiske arbejde. Hun argumenterer (2000:117), at når der anvendes en individorienteret pædagogik, bliver det vanskeligere at afklare og præcisere målgruppe, formål og metoder og dermed udvikle overordnede fælles begreber for det socialpædagogiske arbejde.

Schwartz (2001) peger på, at det er vigtigt at tilrettelægge læreprocesser, som bygger på et samspil mellem barnet og den pædagogiske medarbejder omkring det anbragte barns udviklingsmuligheder, det vil sige muligheder, der tager udgangspunkt i barnets sociale deltagelse. Hun argumenterer, at de opvækstvilkår, som anbragte børn skal have tilbudt, ikke skal være for specielle i forhold til andre børns muligheder. Dette betyder blandt andet:

'Tilrettelæggelsen af en socialpædagogisk indsats for anbragte børn må derfor tage udgangspunkt i en forståelse af, hvilke faktorer der sædvanligvis fremmer børns muligheder for at udvikle kompetencer til social deltagelse.' (ibid.:94)

For socialpædagogikken betyder dette ifølge Schwartz endvidere, at fokus skal flyttes fra barnet som problem over på udviklingsbetingelserne. Schwartz (2001:25) opsummerer således følgende om den socialpædagogiske opgave:

¹¹ Jvf. f.eks. Lihme (1988), Madsen (1993), Schwartz (2001).

'Den socialpædagogiske opgave består først og fremmest i at skabe alsidige udviklingsbetingelser og læreprocesser, der gør det muligt for børn at løse deres udviklingsopgave som en mangesidet opgave, og at tilrettelæggelsen af udviklingsbetingelserne bør ske i samarbejde med børnene og ved at inddrage børnenes perspektiver, handlemåder og interesser.'

Samarbejdet med børnene skal udvikles, og samtidig skal der skabes mulighed for, at barnet oplever en sammenhæng mellem de mangesidige arenaer. Bronfenbrenner lægger netop i sin model vægt på mesosystemer som en pædagogiske ressource. Han (1979:3) argumenterer:

'That such interconnections [between single settings] can be as decisive for development as events taking place within a given setting.'

At skabe sammenhæng og styrke forbindelseslinierne betyder at mennesker og arenaer i børnenes nære omgivelser er i kontakt med hinanden, og at kommunikationen øges. Disse processer er med til at binde barnets verdensbillede sammen, det vil sige at det, at der er en sammenhæng mellem de forskellige sociale arenaer skaber en højere grad af tryghed og forudsigelighed for barnet og dermed et bedre grundlag for barnets kompetenceudvikling. Samspillet mellem barnets forskellige arenaer bliver også vigtigt med udgangspunkt i, at udvikling af social kompetence netop er situationsbestemt i forhold til specifikke fællesskaber.

Som en konsekvens af denne forståelse kan anbragte børns socialisering og integration ikke udelukkende foregå internt på døgninstitutionen. Social kompetence i forhold til at begå sig i en almindelig skolesammenhæng kan således ikke tilegnes i en intern specialskole, problemer i forhold til f.eks. skolegangen skal løses i den sammenhæng, de er opstået i.

I forhold til denne forståelse anser vi lokalsamfundet som særlig centralt, ikke kun som arena til socialisering af velfungerende børn, men også for de marginaliserede børn, Det vil sige spørgsmål om, hvilke potentialer der er til stede i lokalsamfundet i betydningen indenfor normalsystemet i modsætning til specialsystemerne, og hvorledes disse kan aktiveres. Det fører dog for vidt i denne rapport at forfølge dette perspektiv i praksis. Rapportens fokus vil være koncentreret om de aspekter ved lokalsamfundet, som børnene på Farvergården er i kontakt med, det vil sige de sociale arenaer i lokalsamfundet, som børnene færdes i, samt de samspil og forbindelseslinier der måtte være mellem dem.

Rapportens opbygning

Rapporten består af seks dele. Første del er en introduktion der beskriver det teoretiske og metodiske grundlag for undersøgelsen, en beskrivelse af hvilke data der er indsamlet og hvordan, samt overvejelser i forhold til at anvende børn som informanter.

I beskrivelsen af den lokale døgninstitution indgår optakten til oprettelsen af Farvergården, samt en nærmere beskrivelse af institutionens samarbejde med anbringende myndighed, visitationsprocedurer og forskellige overvejelser i forhold til Farvergårdens målgruppe. Derefter følger en analyse af Farvergårdens socialpædagogiske arbejde i forhold til forskellige elementer, som institutionen selv fremhæver som deres basisydelse. Derudover analyseres børns medbestemmelse og Farvergårdens arbejde med børnenes indflydelse på deres liv på døgninstitutionen.

Inden en analyse af de anbragte børns relationsdannelse i lokalmiljøet, har vi valgt at udarbejde en case for på eksemplarisk vis at sætte nogle problemstillinger i spil. Casen bygger på data fra undersøgelsen på Farvergården. Disse problemstillinger diskuteres i de følgende afsnit om Farvergårdens arbejde med børnenes relationer til forskellige sociale arenaer, på institutionen og i børnenes lokalmiljø.

Som afrunding opsummeres betydningen af en lokal døgnanbringelse. Udover at konkludere på undersøgelsen af Farvergården, perspektiveres potentialer i lokalmiljøet i arbejdet med børnenes relationer, i udnyttelse af muligheden for det tætte samspil i forhold til at løse opgaven med både at yde omsorg og at kompensere for den indgriben en døgnanbringelse er i barnets muligheder for udvikling og integration i forhold til normalsamfundet.

Beskrivelse af dataindsamlingen

For at skabe et helhedsbillede af Farvergården har vi indsamlet data fra mange forskellige kilder, idet vi mener, at flere typer empiri skaber et bredere udgangspunkt for beskrivelse og analyse. Mens nogle metoder lå fast fra starten, har vi undervejs tilføjet andre, idet der på baggrund af det indsamlede materiale opstod behov for yderligere belysning. Dataindsamlingen er således foregået progressivt.

Det samlede datagrundlag for analysen består af sagsgennemgang, deltagelse i forskellige typer møder og arrangementer, interviews med forskellige personer med relation til Farvergården, en spørgeskemaundersøgelse samt deltagerobservation på Farvergården. Dataindsamlingen repræsenterer både kvalitative og kvantitative metoder. Da undersøgelsen er begrænset til en enkelt institution, skal den kvantitative del tages med forbehold, idet antallet af undersøgelsespersoner er meget lille.

Dataindsamlingen er forløbet fra juni 2001 til efteråret 2002. Vi har under hele dataindsamlingen arbejdet tæt sammen med Farvergården, som på alle områder har været meget behjælpelig bl.a. med at informere om undersøgelsen. I undersøgelsens opstart blev medarbejderne på deres afdelingsmøde præsenteret for undersøgelsens to projektforskere og informeret om undersøgelsens fokus, tematikker samt hvilke metoder, der var planlagt for dataindsamlingen. Det blev præciseret, at det var Farvergården som institution, der var i fokus og ikke den enkelte medarbejder, samt at målet var en beskrivelse af en lokal døgninstitution med efterfølgende udviklingsmuligheder for institutionen. Vores rolle på institutionen blev defineret som deltagende observatører. Nedenstående er en nærmere beskrivelse af omstændighederne i forhold til de enkelte dataindsamlingsmetoder.

Mødedeltagelse

Der afholdes mange møder på Farvergården, og vi har deltaget i et bredt udsnit af disse. Det drejer sig om afdelingsmøder, fællespersonalemøder, visitationsmøder, styregruppemøder, møder i pædagogisk udvalg, behandlingsmøder og supervisionsmøder. Vi har desuden deltaget i et par af Udviklingscentrets¹² arrangementer, en introtur¹³ for alle nye medarbejdere og praktikanter, samt en fælles temadag for alle Udviklingscentrets medarbejdere. Tilsammen gav møderne en oplevelse af Farvergårdens arbejde, - et indblik i beslutningsgange og arbejdsstruktur på institutionen og i institutionens pædagogiske overvejelser.

¹² Udviklingscentret er en fælles organisatorisk ramme for lokale tiltag overfor børn, unge og familier i Karlebo kommune, men er pr. 1.1. 2003 blevet opløst.

¹³ Udviklingscentrets leder introducerer centrets struktur, og forestår en præsentationsrunde i de forskellige tilbud under centret.

Spørgeskemaundersøgelse

Ud fra et ønske om at få så stor og nuanceret en viden som muligt om både de enkelte børn og om Farvergårdens arbejde med børnene, er de pædagogiske medarbejdere på Farvergården blevet bedt om at udfylde et antal spørgeskemaer. Der er i alt indkommet spørgeskemaer for 38 børn.¹⁴ I forhold til de 38 børn, som spørgeskemaerne indeholder oplysninger om, kommer de 23 børn fra Karlebo kommune, 13 fra Hørsholm kommune og to børn fra andre kommuner. Da alle børn på Farvergården har en kontaktpædagog, og en del af spørgsmålene drejer sig om kontaktpædagogens opgave i forhold til det konkrete barn, har det endvidere været ønsket, at det var børnenes kontaktpædagog, der udfyldte spørgeskemaet. Dette er sket for 30 af de i alt 38 børn, vi har modtaget besvarelse af spørgeskema på.

En del af spørgeskemaet har drejet sig om at få belyst de pædagogiske medarbejders egne personlige holdninger og orienteringer i forhold til arbejdet på Farvergården, og i disse tilfælde er data analyseret ud fra en enkelt besvarelse fra hver af medarbejderne.¹⁵

Der er besvarelser fra 12 ud af 14 medarbejdere.

Spørgeskemaet var opdelt i følgende syv afsnit:

1. Faktuelle forhold i forbindelse med barnets anbringelse på Farvergården
2. Barnets sociale forhold før anbringelsen på Farvergården
3. Forskellige forhold vedrørende beslutningen om anbringelse på Farvergården
4. Forhold under anbringelsen
5. Kontaktpædagogordningen
6. Medarbejdernes personlige overvejelser, holdninger og opfattelser af arbejdet på Farvergården
7. Medarbejdernes pædagogisk/psykologiske orientering (teoretisk inspiration og forskning)

¹⁴ I Farvergårdens levetid (indtil udfyldelsen af spørgeskemaet) har i alt 82 børn haft ophold på institutionen. Dette tal dækker alle børn - også de akutte, hvoraf nogle kun har været på Farvergården i få dage. De børn, vi har spørgeskemabesvarelse på, har alle været anbragt på Farvergården i en længere periode.

¹⁵ Til den samlede pædagogiske medarbejdergruppe hører fem fra hver afdeling, to nattevagter, lederen og en stedfortræder.

Spørgeskemaet var i første omgang konstrueret til at omfatte de børn, der boede på Farvergården på udfyldelsestidspunktet, men efter en debat på et følgegruppemøde¹⁶ blev det besluttet at udvide målgruppen. Spørgeskemaet er ikke korrigeret i forhold til denne ændring og kan i nogle formuleringer derfor være lidt misvisende. Det ideelle mål blev således at få et udfyldt skema for hvert af de børn, som fra Farvergårdens start og indtil foråret 2002 havde været indskrevet på Farvergården. Dette har dog af gode grunde ikke været muligt at realisere, idet medarbejderne har haft svært ved at huske de konkrete omstændigheder omkring alle børnene. For de børn, der på udfyldelsestidspunktet boede på Farvergården, er udfyldelsen af skemaerne således også typisk mere komplet end det er tilfældet for de børn, som enten har været udskrevet i længere tid eller kun har opholdt sig på Farvergården i kort tid. Vi har dog fastholdt et ønske om at få så mange børn som muligt med i undersøgelsen, også selv om det betyder, at der er mange spørgsmål, der er besvaret med et 'ved ikke' eller er ubesvarede. Ud fra en praktisk nødvendighed har det stort set været overladt til Farvergården at vælge de 'gamle' børn ud, som nogle af medarbejderne husker og derfor har ment at kunne besvare spørgeskemaets spørgsmål i forhold til.

En del af forklaringen på nogle af de lave svarprocenter kan også være af mere teknisk karakter og hænge sammen med den måde, spørgeskemaet er konstrueret på. Mange spørgsmål har underspørgsmål, som udgør forskellige svarmuligheder i forhold til hovedspørgsmålet. Har den person, der har udfyldt spørgeskemaet, f.eks. krydset 'ja' til et underspørgsmål, som ifølge vedkommende dækker svaret, forekommer det måske mindre oplagt, at der også skal krydses 'nej' til de underspørgsmål, som ikke er gældende. Svares der ikke 'nej' i disse tilfælde, fremstår spørgsmålet derfor som ubesvaret. Dette har selvsagt givet nogle problemer, når besvarelsenerne har skullet analyseres. Nogle spørgsmål er næsten besvaret 100 procent, på andre er svarprocenten kun det halve. Når vi trods den lave svarprocent alligevel refererer til nogle af disse svar, det vil sige primært til antallet af henholdsvis 'ja' og 'nej' svar, er det ud fra en forestilling om, at det trods 'metodeproblemet' ikke giver et helt skævt billede af forholdene.

Vi finder det for tungt tilgængeligt for læsbarheden undervejs i rapporten at redegøre for samtlige svar, det vil sige for ufuldstændige besvarelser, ubesvarede underspørgsmål osv. Når der f.eks. refereres til, at 10 ud af 38 børn har haft indflydelse på, at anbringelsen blev på netop Farvergården, og at 19 børn ikke har haft nogen indflydelse, vil der ikke blive redegjort for de resterende børn, altså at der for syv børns vedkommende er svaret 'ved ikke' og for to børn 'ikke relevant'. Eller når vi f.eks. skriver, at mindst 22 af 38 børn er anbragt

¹⁶ Følgegruppens rolle er at yde særlig sagkyndig og administrativ støtte til undersøgelsen og at bidrage med nødvendig koordinering og bistand til den praktiske tilrettelæggelse, gennemførelse og formidling af undersøgelsen. Følgegruppen består af Farvergårdens ledelse og en medarbejderrepræsentant, en pædagogisk konsulent fra Frederiksborg Amt, socialfaglige ledere fra hhv. Karlebo og Hørsholm kommuner, lederen af Udviklingscentret samt to projektforskere og lederen fra Teori og Metodecentret.

akut, så dækker betegnelsen 'mindst' over, at syv spørgeskemaer ikke er udfyldt i forhold til dette spørgsmål, hvilket betyder, at der potentielt kunne være yderligere syv børn, som er anbragt akut. De svar, vi refererer i rapporten, er de svar, vi finder analytisk interessante for den pågældende tematik.

Interview

En væsentlig del af undersøgelsens data er fremkommet gennem interviews. Følgende personer er blevet interviewet: En repræsentant for arbejdsgruppen bag oprettelse af Farvergården, lederen af Farvergården, de socialfaglige ledere fra henholdsvis Karlebo og Hørsholm kommuner, to medarbejdere, der er tilknyttet Farvergårdens efterværn, forældre som på tidspunktet for interviewene har haft børn anbragt på Farvergården, samt nuværende og tidligere anbragte unge.

Interviewene var kvalitative semistrukturerede interviews. Samtalerne har været fokuseret omkring udvalgte temaer, som ønskedes belyst ved hjælp af forskellige spørgsmål. Denne metode er velegnet til at opfange forskelle, bredde og nuancer i holdninger og vurderinger. Der har til hver type informanter været udarbejdet interviewguider indeholdende spørgsmål med fokus på Farvergården som lokalinstitution, børnenes relationer internt og eksternt, det socialpædagogiske arbejde og til de unge yderligere spørgsmål om medbestemmelse.

Forældreinterview

Udvælgelse af forældre til interviews er sket i samarbejde med Farvergårdens leder. Vi har i udgangspunktet ønsket at interviewe alle forældrene, men nogle havde ingen kontakt med barnet og dermed heller ikke med Farvergården, andre var for en periode ude af barnets liv. Vi kontaktede i alt 14 forældre, først via et brev, der blev afsendt fra Farvergården og senere telefonisk. Ønskede forældrene ikke at deltage, kunne de give besked til Farvergården, således at de slet ikke blev kontaktet af os. Nogle sagde først fra, da vi ringede til dem. Alle, som har ønsket at deltage, er blevet interviewet. Det drejer sig om i alt ni personer. Interviewene er gennemført dels i interviewpersonernes private hjem, dels på Teori og Metodecentret i Hillerød.

Ungeinterview

De unge er udvalgt efter følgende kriterier. For de unge, som på interviewtidspunktet boede på Farvergården, har alderen været afgørende kriterium (min. 14 år). For de tidligere anbragte unge har såvel alder på anbringelsestidspunktet som længden af anbringelsesperioden været kriterier for udvælgelse. Denne gruppe på 13 tidligere anbragte unge modtog et brev fra Farvergården med en orientering om projektet og forespørgsel om at deltage i et interview indeholdende samme fravælgelsesprocedure som for forældrene. Samtidig deltog vi i

en ungeaften¹⁷ på Farvergården, hvor undersøgelsen kort blev præsenteret, og de unge blev introduceret til, hvad vi ønskede at interviewe dem om.

En helt speciel gruppe af fraflyttede unge har især været i fokus som interviewpersoner. Denne gruppe har med mindre tidsforskydning boet samtidigt på Farvergården. Med undtagelse af én person, drejer det sig om en gruppe unge, som har fastholdt en særlig tilknytning til Farvergården efter fraflytning, idet de deltager i Farvergårdens ungeaftener. Netop gruppen af unge, som er fraflyttet Farvergården, er interessante, fordi de kan reflektere over anbringelsen i tilbageblik. Deres udsagn er ikke nødvendigvis 'sande', men sande i deres eget individuelle perspektiv, blandt andet i forhold til, hvordan de vurderer, at de kan bruge erfaringerne fra Farvergården i deres nuværende liv. På grund af enten manglende lyst til at deltage, problemer med at finde tid til aftaler eller med at overholde gentagne aftaler, kom gruppen af unge, som er blevet interviewet, til at bestå af i alt 11 personer. Interviewene er gennemført dels på Farvergården, dels i de unges private hjem.

De unge, som boede på Farvergården og var over 14 år, blev af lederen spurgt, om de havde lyst til at deltage i et interview. Én sagde nej tak. De øvrige blev der lavet telefoniske aftaler med, og interviewene forgik på Farvergården. En ung flyttede lige på interviewtidspunktet, og interviewet foregik det nye sted.

Af anonymitetshensyn vil alle de unge optræde unavngivne, som værende af samme køn, uden differentiering i forhold til om de aktuelt bor på Farvergården eller er flyttet og efter følgende system: (ung 1), (ung 2), (ung 3) osv. op til (ung 11).

Deltagerobservation

Vi betragter den primært etnografiske metode, deltagerobservation, som en metode til at synliggøre børn ud fra et børneperspektiv. Ved deltagerobservation observeres børnene i deres naturlige rammer og i den kontekst, som deres almindelige hverdagsliv udfolder sig inden for.

Deltagerobservation forstås traditionelt som en metode til at få insiderviden. I denne sammenhæng anvendes også begrebet '*to go native*', hvilket vil sige via deltagerobservation at blive en del af den lokale kultur og det samfund eller den institution, som man studerer. Vi betragter deltagerobservation som at dele samvær, det vil sige, at fokus er på det umiddelbare fælles hverdagsliv.

¹⁷ Ungeaftener er en del af Farvergårdens efterværn. Ca. en gang månedligt inviteres unge, som er flyttet direkte fra Farvergården og ud i egen bolig til en god middag og hygge på Farvergården. Arrangementet er specielt for denne gruppe. Leder, stedfortræder og en medarbejder deltager fast i disse aftener.

Som voksen på deltagerobservation blandt børn i en institutionssammenhæng er det vigtigt at være opmærksom på magtrelationen og dermed eventuelle autoritative barrierer i forholdet. Dette er særlig vigtigt i relation til anbragte børn, da de ofte har mange oplevelser med voksne, der er bestemmende i deres liv. Fine & Sandström (1988:13,17) argumenterer for, at det metodisk er en fordel at fastholde forskelligheder mellem forsker og børn, da forskellen netop tillader at stille 'uvidende' spørgsmål. Vi indtog således en position som interesserede, men uvidende forskere i deres hverdagsliv.

Inden vi begyndte at foretage deltagerobservation skrev vi et informationsbrev til forældrene om undersøgelsen. Medarbejderne formidlede dette og sørgede løbende for, at forældre til nye børn fik et informationsbrev. Medarbejderne informerede desuden børnene. Vi har typisk deltaget i en dags forløb, således at vi var til stede, når børnene kom fra skole, arbejde og fritidstilbud og gik hjem, når de fleste børn var gået i seng om aftenen. Hvis de var på tur, tog vi med, vi spiste med, så tv sammen, sjippede, snakkede foran computeren, dækkede bord, vaskede op, lavede te, læste dagsrapport, holdt pauser med medarbejderne osv. Så vidt muligt indgik vi i de hverdagsaktiviteter, som fandt sted blandt både børn og voksne. Nogle af børnene stillede spørgsmål i forhold til, hvem vi var, om vi havde børn selv, hvad vi lavede på Farvergården, hvad undersøgelsen gik ud på, og om vi måtte bestemme over dem. For de flestes vedkommende viste det sig undervejs, at de opfattede os som en vikar eller en praktikant.

En vigtig faktor ved deltagerobservation drejer sig om, hvilken indflydelse forskerens tilstedeværelse har på børn og voksnes tale og handlinger. Generelt fornemmede vi ikke, at hverken børn eller voksne lagde bånd på sig selv, tværtimod har mange været åbne og aktivt søgt kontakt med os. Dette er selvfølgelig udtryk for, at vores tilstedeværelse havde en vis indflydelse på praksis, men vi oplevede den ikke som begrænsende eller som en faktor, der direkte har påvirket dagligdagens praksis og dermed data.

Eva Gulløv beskriver institutioner som privilegerede steder at foretage undersøgelser. De har en fast struktur, et indre liv og en egen kultur. Hverdagen er ofte tilrettelagt, og der er truffet nogle valg i forhold til, hvad der vurderes som bedst for børnene. Gulløv argumenterer (2002:10):

'Ved at betragte børn i deres institutionelle sammenhænge og se dem i forhold til de opfattelser af børn der kommer til udtryk i indretningen, i de pædagogiske prioriteringer og debatter om børn, kan man se hvad det er for en verden der møder børnene, og som de danner deres forståelser af omgivelserne i forhold til.'

Vores formål med at anvende deltagerobservation var ikke blot at tage børnenes verden alvorlig og at lære den at kende, men endvidere at få en større viden om, hvordan livet på en lokalinstitution forløber, hvordan medarbejderne agerer, hvordan hverdagen er struktureret,

stemningen, kontakten mellem børnene, kontakten mellem børn og medarbejdere og relationer til personer, der kom udefra f.eks. forældre, sagsbehandlere osv. Børnenes eksterne sociale relationer og det pædagogiske arbejde omkring disse indgik ligeledes i observationen. Formålet var således at få indblik i den kontekst, som de øvrige data er en del af og skal forstås i forhold til, og ikke mindst er det en kontekst for de udtalelser, som de unge kommer med i interviewene.

Børn som informanter

I takt med et moderne syn på børn som kompetente sociale aktører,¹⁸ som forstår, har mening om og agerer i den verden, de er en del af, er det i højere grad blevet en variabel i undersøgelser og forskning, der omhandler børn og unge, at spørge dem om deres egen deltagelse i sociale sammenhænge, idet de er den primære kilde til viden i forhold til deres eget perspektiv, erfaringer, oplevelser, handlinger og holdninger.

I relation til forskning og socialt arbejde med børn og unge fanger Helen Roberts (2000) i titlen på en artikel i bogen 'Research with Children. Perspectives and Practices', netop essensen af det moderne børnesyn: 'Listening to Children: *and* Hearing Them'.¹⁹ Børnene skal således ikke blot inddrages, for at vi voksne kan leve op til f.eks. FN's Børnekonvention og et moderne børnesyn. Børnene og de unge skal tages alvorligt og behandles med respekt. Roberts (2000:238) klargør endvidere:

'It is clear that listening to children, hearing children, and acting on what children say are three different activities, although they are frequently elided as if they are not.'

Det moderne børnesyn giver børnene en ny position i relation til voksne, idet det placerer barnet centralt som ekspert i viden om deres eget liv. Kampmann (2000:25) argumenterer for dette i teksten 'Børn som informanter og børneperspektivet':

'Barnet bliver den sagkyndige informant, uden hvis informationer den voksne forsker ikke kan nærme sig målet med sit forehavende, etableringen af børneperspektivet.'

¹⁸ Indenfor sociologien har især Alan Prout og Allison James (bl.a. i James & Prout 1997) argumenteret for et nyt paradigme i forhold til at rekonstruere begrebet barndom. Som nøglebegreber i det nye paradigme nævner de 6 betragtninger: 1) Barndom skal forstås som en social konstruktion. 2) Barndom er en variabel i social analyse. 3) Børns sociale relationer og kulturer er værd at studere i deres egen ret. 4) Børn er aktive i konstruktion af deres eget sociale liv, såvel som i andres i deres nærhed samt i de sammenhænge de lever i. 5) Etnografi er en specielt anvendelig metode i studiet af barndom, og 6) Det nye paradigme for en sociologi om barndom involverer sig i og responderer på rekonstruktion af barndom i samfundet.

¹⁹ Vores fremhævelse.

Og endvidere (ibid:28):

'Det øgede fokus på børns egne ytringer, meninger og tilgange til deres eget hverdagsliv skaber nye typer af udfordringer til forskning og professionsarbejde inden for børneområdet.'

Børneperspektivet er de voksnes forsøg på at forstå og sætte sig ind i de tanker og opfattelser, barnet har af eget liv. Som forskere må vi derfor placere os i en mere ydmyg rolle end tidligere, idet vi er afhængige af deres viden. Der, hvor børnene ved bedst, som subjekter i deres eget liv, der hvor forskere og socialarbejdere skal lytte til børnene og tillægge deres ord vægt eller med Roberts' ord, skærpe vores opmærksomhed i forhold til, hvad det er de faktisk siger, således at der kan ageres i relation til dette.

Vi anser generelt børn for at svare troværdigt, når de bliver spurgt om temaer i en bred forstand, der berører dem og er betydningsfulde for dem. I forhold til spørgsmålet om troværdighed i det børnene fortæller, argumenterer Kampmann (2000:29), at det:

'...nok så meget [er] spørgsmålet om den voksne forskers eller professionelles mulighed for at indfange et troværdigt billede af børnenes mening. Såvel opfattelsen som fremstillingen af børneperspektivet vil altid bygge på de voksnes tolkninger og bearbejdelse.'

Som det er tilfældet ved brug af deltagerobservation er det også i forhold til interviews vigtigt at medtænke magtrelationen. Det er især vigtigt, når børn interviewes af voksne og gælder i særdeleshed i forhold til den gruppe unge, vi har interviewet, som i forvejen ofte har mange erfaringer med magtfulde voksne, der kan have ageret og udtalt sig på deres vegne.

Kvaliteten af data, der aktivt involverer børn og unge, afhænger som alle typer data af flere forskellige faktorer, blandt andet af, om undersøgelsens fokus og de spørgsmål, der stilles, er vedkommende for børnene og de unge. Spørgsmålene skal være relevante i forhold til de unges egne erfaringer og viden. Netop relevansen og villigheden til at deltage og dermed at svare er vigtig i forhold til at artikulere børns subjektive erfaring.

I forhold til vores undersøgelse på Farvergården lå det os derfor meget på sinde at give de unge en ordentlig information om undersøgelsen og selvfølgelig en åben mulighed for at sige fra over for at deltage i interview. For de unges vedkommende, som forsat bor på Farvergården, var det især vigtigt, at de var klar over, at det ikke ville få konsekvenser for dem at fravælge deltagelse i et interview. Mange af de unge, som tidligere har boet på Farvergården, ønskede, da vi kontaktede dem, sikkerhed for, at det, de sagde, ikke blev brugt til at skade Farvergården, for ellers ønskede de nemlig ikke at deltage!

I relation til Kampmanns argument om, at det er forskerens fortolkning og fremstilling af de primærdata, vi har fra de unges udtalelser, der udgør troværdigheden og børneperspektivet, er det væsentligt at fremstillingen sættes ind i den rette kontekst, det vil sige at de unges udtalelser skal ses i deres sociale og kulturelle sammenhænge. De oplevelser og erfaringer, som de unge udtrykker, skal forstås i sammenhæng med deres levevilkår og de sociale relationer, de indgår i, idet det er inden for og op imod disse, at børnene og de unge opbygger deres menings- og betydningshorisont.

I analysen af hvilken betydning det har, at Farvergården er en lokalinstitution i forhold til børnenes relationsdannelse, det pædagogiske arbejde, kontakten til familie, nærmiljø, skole osv., er det netop vores intention at analysere de unges udtalelser i relation til de øvrige data, vi har om betydningen af den lokale døgninstitution, da disse konstituerer hinanden.

Det er således barnet som reflekterende individ i specifikke lokale sammenhænge, der sammen med andre indfaldsvinkler er vores undersøgelsesobjekt. Vi bestræber os på at betragte børnene og de unge som handlende personer med muligheder og strategier, valg og værdier og samtidig analytisk inddrage de sociale og kulturelle rammer for deres udfoldelser jvf. Eva Gulløv i teksten 'Ideen med 'børn'' (1998).

Kapitel 2. Den lokale døgninstitution

Decentralisering i Frederiksborg Amt

I 1987 vedtog Frederiksborg Amt en rammeplan, der udlagde en del af opgaverne i forhold til børn, unge og familier fra det amtslige niveau til en lokal indsats. Dette skete i overensstemmelse med en landsdækkende bestræbelse på dels at forbedre indsatsen, dels at få nedbragt antallet af børn og unge anbragt udenfor eget hjem.

Lokaliseringsprocessen, som decentraliseringen blev benævnt i Frederiksborg Amt, blev udtrykt i følgende hovedprincipper: Indsatsen skal ydes tidligt, lokalt, sammenhængende, fleksibelt, det vil sige den skal ydes efter familiens behov, den skal understøtte familiens ansvarlighed og udformes i samarbejde med amtets 19 kommuner. I en undersøgelse af amtets omlægning beskrives formålet med lokaliseringen på følgende måde:

'Lokalisering drejer sig om omlægningen af indsatsen over for børn og unge, således at anbringelse uden for hjemmet kan undgås. I stedet søges hjælpen til børn og unge givet gennem en intensiveret behandlende og forebyggende indsats i en lokal sammenhæng.' (Spaten 1995:5)

Lokalisering skal forstås i bred betydning, idet det drejer sig om at forebygge og behandle lokalt, at anbringe lokalt, at styrke udvikling på flere niveauer lokalt, samt at arbejde på at anbragte børn i højere grad hjemtages end videreanbringes (ibid.). Som led i omstrukturen er der sket en kraftig reduktion i antallet af døgninstitutionspladser i Frederiksborg Amt, og som konsekvens heraf har kommunerne været tvunget til at udvikle nye strategier på området.

Lokaliseringen i Frederiksborg Amts 19 kommuner har haft forskellige forløb og udformning, afhængig af de lokale forhold. I forbindelse med lokaliseringsarbejdet i Karlebo kommune blev der i 1989 nedsat en lokaliseringsstyregruppe, som efterfølgende nedsatte en arbejdsgruppe med henblik på at få udarbejdet materiale, som kunne danne udgangspunkt for oprettelse af et lokalcenter og en lokal døgninstitution. I Karlebo kommune etableredes et Lokalcenter i 1990, som siden har skiftet navn til Udviklingscentret²⁰.

²⁰ Den lokale indsats i kommunen og dermed Udviklingscentrets struktur gik under betegnelsen Karleboviften, idet kommunen fandt det vigtigt at etablere en vifte af lokale tilbud for herigennem at opnå en mere præcis indsats overfor de børnefamilier, der har behov for det (Jespersen 1995).

Centrets lokale specialtilbud omfatter:

- Nivåhøjskolen; et dagbehandlingstilbud for 6-14 årige og deres familier.
- Fønix; en form for dagefterskole for 13-18 årige.
- Farvergården; en døgninstitution for 4-17 årige med akutfunktion.
- Familiecentret; familiebehandlere, familiekonsulenter mm.

Målsætning med den lokale døgninstitution Farvergården var at bevare børnene i lokalmiljøet, det vil sige at bevare alt det, der var velfungerende for børnene på deres øvrige sociale arenaer, samt skabe et tæt samarbejde med børnenes familier. Farvergårdens placering i lokalmiljøet skulle således også fungere som et sekundært socialt netværk, hvor familierne til de anbragte børn i stor udstrækning skulle have mulighed for at komme og f.eks. deltage i spisning.

Tankerne omkring familiearbejdet var endvidere:²¹

'Familiearbejdet skal overvejende foregå som en socialpædagogisk påvirkningsproces mere end en terapeutisk indsigtsgivende familiebehandling, som der ikke er basis for at give på en institution af denne karakter.'

Tankerne med placeringen i lokalmiljøet var ikke blot at tilgodese koordineringen mellem de forskellige sociale arenaer, som de anbragte børn færdedes på, men også på et mere generelt plan at påvirke normalsystemet. Ønsket og forventningen var, at tilstedeværelsen af en døgninstitution og dermed synliggørelsen af nogle børns problemer, kunne være udgangspunkt for at arbejde med normalsystemets rummelighed og tværfaglige samarbejds kulturer. Ifølge interview med en af planlæggerne bag oprettelse af Farvergården var der dog i Farvergårdens start flere negative oplevelser hermed,²² - en problemstilling Farvergården til stadighed arbejder med at imødegå.

Med placeringen af Farvergården i lokalmiljøet er betingelserne til stede for ikke kun at afklare barnets og familiens problemer, men også det omgivende lokalsystems rummelighed i forhold til at medvirke til løsning af barnets problemer. I forhold til denne tænkning bliver fokus delvist flyttet fra barnets og/eller familiens problemer og over på normalsystemets rummelighed.²³

²¹ 'Fortryk af rapport fra arbejdsgruppen vedrørende lokalcenter og lokal døgninstitution', marts 1991, s. 13.

²² Et konkret eksempel på manglende åbenhed, afstandtagen eller direkte modstand fra normalsystemets side i Farvergårdens start er en lærer, der ikke ønskede at tage sin klasse med til klassebesøg på Farvergården.

²³ Jvf. interview med en af planlæggerne bag oprettelsen af Farvergården.

Med henblik på at have døgntilbud til børn i lokalmiljøet, når en anbringelse uden for hjemmet er påkrævet, blev der som konsekvens af lokaliseringen i Frederiksborg Amt i alt oprettet fire lokale døgntilbud: Trianglen i Frederiksværk kommune, Børn og Ungecentret i Birkerød kommune, Helsingør Lokalcenter, samt Farvergården i Karlebo, som er en fælleskommunal døgninstitution oprettet af Karlebo og Hørsholm kommuner.

Ud fra et ønske om at undersøge forekomsten af lokale døgninstitutioner uden for Frederiksborg Amt, er syv tilfældige amter og de to amtskommuner blevet kontaktet. Lokale døgninstitutioner går under flere betegnelser f.eks. nærmiljøinstitution, lokalinstitution og område-institution. De to første begreber betegner som oftest den samme type døgninstitution, hvor det er et mål, at børnene får færrest mulige skift på trods af en anbringelse uden for hjemmet. Denne institutionstype udfører ofte udredningsopgaver og pædagogisk observation, og børnenes ophold er af kortere varighed, idet de enten er på vej videre i anbringelses-systemet eller tilbage til hjemmet.

Områdeinstitutioner har typisk samme opgave, men institutionens opland dækker et større geografisk område, sædvanligvis mindre tæt beboede områder. Hvis det vurderes særligt vigtigt, kan børnene som oftest bevare deres lokale dagtilbud, ellers flyttes de til skoler og daginstitutioner i nærheden af døgninstitutionen.

Nogle amter har omlagt deres indsats i forhold til børn og unge således, at de har prioriteret den lokale tilknytning. Dette gælder f.eks. Fyns Amt. Andre amter f.eks. Storstrøms Amt har slet ingen døgninstitutioner, men anvender sædvanligvis opholdssteder. I nogle amter var begrebet lokal døgninstitution ukendt, mens én amtskommune, Frederiksberg, dækker et så lille geografisk areal, at alle kommunens døgntilbud anses som lokalforankrede.

Kontakten til amterne viste, at der er 12 lokale døgninstitutionstilbud for børn og unge fordelt på tre amter og én amtskommune, samt 8 områdeinstitutioner fordelt på tre amter. De samme amter havde dog mange flere lokale døgntilbud til målgrupper udenfor normalområdet.

Farvergården, - en præsentation

Farvergården er oprettet i henhold til Lov om Social Service § 51, og er som nævnt en fælleskommunal døgninstitution, hvorfor den modtager børn fra både Hørsholm og Karlebo kommuner. Farvergården ligger i Karlebo kommune tæt på kommunegrænsen til Hørsholm kommune. Driften betales af kommunerne og amtet efter principperne i grundtakstfinansieringen, og Karlebo kommune er driftsherre.

Den kontinuerlige forbindelse til Karlebo kommunes Udviklingscenter sker blandt andet i kraft af et ugentligt ledermøde med alle daglige ledere fra de øvrige tilbud i Udviklingscentrets regi. Farvergårdens tilknytning til Udviklingscentret indebærer desuden medarbejdernes deltagelse i to årlige temadage med de øvrige medarbejdere i hele Udviklingscentret. To gange årligt arrangerer Udviklingscentret desuden en intro tur for alle nye medarbejdere og praktikanter.

Det forhold, at Farvergården er en integreret del af Udviklingscentret betyder dermed også, at der er et tæt samarbejde med andre fagpersoner, som besidder viden og erfaring inden for forskellige fagområder, hvilket er betydningsfuldt i almindelighed, og ikke 'blot' i relation til samarbejdet om de af børnene, som er tilknyttet andre af Udviklingscentrets tilbud under anbringelsen på Farvergården. Udviklingscentrets øvrige tilbud er dog kun for børn i Karlebo kommune, hvorimod Karlebo kommunes almindelige fritidstilbud også omfatter børnene fra Hørsholm kommune, som er anbragt på Farvergården, idet de har folkeregisteradresse i Karlebo kommune.

I år 2000 deltog alle medarbejdere fra hele Udviklingscentret i en fællesuddannelse i 'Familiesyn i systemisk referenceramme', som blev varetaget af DISPUK. På baggrund af dette har Farvergården prioriteret, at alle medarbejdere opnår et fælles familiesyn ved på længere sigt at gennemføre det, der svarer til basisåret på DISPUK's 3-årige uddannelse i familierapi. Farvergårdens stedfortræder og en medarbejder har i 2001 afsluttet en 3-årig uddannelse i systemisk-struktureret familierapi på Familierapeutisk Center. Beslutning om, at medarbejderne skal videreuddannes i systemisk teori og metode, synes umiddelbart at afvige fra de oprindelige intentioner med Farvergårdens familierarbejde. Problemløsning og dermed problemforståelse er i højere grad fokuseret på et familieperspektiv end et arena- og nærmiljøperspektiv.

Den daglige ledelse af Farvergården varetages af leder og stedfortræder, mens mere principielle retningslinier fastlægges af en styregruppe. Derudover har Farvergården en bestyrelse.

Farvergården består af to selvstændige afdelinger, henholdsvis grøn og blå afdeling, med plads til seks børn/unge i hver afdeling. Børnene har eget værelse, men to børn skal sammen

deles om et badeværelse og en korridor, der ligger mellem de to værelser. Afdelingerne er adskilte, så hver afdeling har køkken, spisestue, opholds-/tv-stue og lektie-/computerrum, der også fungerer som midlertidigt akutrum ved overbelægning. Imellem de to afdelinger findes vaskerum, kontorfaciliteter og et mødelokale.

Udendørs findes opholdsarealer, herunder en indergård mellem de to længer med legefaciliteter, samt en lille indhegnet boldbane. Farvergårdens nærmeste nabo er en mindre bebyggelse for ældre til den ene side og græsareal med en å til den anden. Derudover er det industri, der præger de umiddelbare omgivelser.

Farvergårdens to afdelinger er hver normeret med fem faste pædagoger, hvortil kommer to faste nattevagter, som ligeledes er uddannede pædagoger. Det øvrige fælles personale består af leder, stedfortræder, køkkenmedhjælper, teknisk serviceleder og sekretær. Rengøring forestås af rengøringsfirma.

Hver af Farvergårdens to afdelinger holder personalemøde en gang om ugen, og flere gange årligt holdes fællespersonalemøder, hvor større temaer og emner er på dagsordenen. Farvergården har mange interne og eksterne udvalg, som alle medarbejderne indgår i et eller flere af. Som eksempler på interne udvalg kan nævnes årsplanudvalg, pædagogisk udvalg, skemaudvalg, køkkenudvalg, diverse ad hoc udvalg. I forlængelse af hvert andet personalemøde er der tilknyttet supervision. Supervisionen forestås af ekstern supervisor.

Farvergården fremtræder som en velorganiseret døgninstitution, hvilket blandt andet kommer til udtryk i personalemøderne. Som eksempel herpå er følgende referat, som er noteret efter deltagelse i et ud af en lang række personalemøder:

Punkter på dagsordenen:

1. Referat fra sidste møde
2. Pædagogisk status (gennemgang af børnene)
3. Blå længe (orientering om børnene fra den anden afdeling)
4. Nye beboere (kort præsentation af to nye børn på venteliste)
5. Planlagte aktiviteter
6. Sager til behandling (valg til pædagogisk udvalg)
7. Emne til supervision
8. Meddelelser (praktikant, TAP, Udviklingscentret)
9. Ledelsen, skema og økonomi
10. Hærværk, børnemøde

Forskerens resumerende optegnelse efter mødet:

- Meget gedigent, disciplineret og veldisponeret
- Gode, relevante oplysninger om børnene
- Interesse fra medarbejderne for de børn, der bliver beskrevet af kontaktpædagogen
- Stor ansvarsfølelse fra en kontaktpædagog over for et barn, som skulle på ferie med mor, tager uopfordret af Farvergårdens ledelse på arbejde om lørdagen for at køre mor og barn i lufthavnen (gode relationer mellem barn/mor og kontaktpædagog).
- På personalemødet stilles uddybende spørgsmål til beskrivelserne af børnene, og punkterne afsluttes hver gang f.eks. i form af handleanvisninger på, hvordan medarbejderne skal optræde, hvordan Farvergården gør tingene osv.
- Familiernes fylder meget i gennemgangen af børnene, tydeligt at medarbejderne kender børnenes familier meget.

Karakteristisk for såvel personalemøderne på de enkelte afdelinger som fællespersonalemøderne er den betydning, der lægges på at handle pædagogisk på baggrund af fælles værdier. Farvergårdens værdigrundlag har ikke været nedskrevet, men er løbende blevet diskuteret og dermed genopfrisket, især i forhold til at videregive de fælles værdier til nye medarbejdere.

Lokalperspektivet i relation til samarbejde

Farvergården har som andre døgninstitutioner for børn og unge et vidtstrakt samarbejde med de kommunale myndigheder. Det interessante i denne sammenhæng er derfor, hvorvidt Farvergårdens position som lokalinstitution har betydning for indholdet og karakteren af dette samarbejde. Interview med de socialfaglige ledere fra de to kommuner og med lederen af Farvergården viser, at den lokale forankring har betydning på flere fronter.

Procedurene i forbindelse med anbringelse af et barn bliver ifølge de socialfaglige ledere på forskellige måder nemmere, når børnene skal visiteres til Farvergården. Det er forvaltningernes opfattelse, at det er lettere at motivere nogle forældre for en anbringelse, når det er til Farvergården. At forældrene lettere kan acceptere anbringelsen både før men især også under anbringelsen, hænger sammen med, at de har mulighed for at være tættere på barnet i hverdagen, kan have en mere umiddelbar og spontan kontakt i forhold til at komme på besøg, spise med osv. Det er endvidere erfaringen, at Farvergården af forældrene opleves som værende et mere midlertidigt anbringelsessted end f.eks. en plejefamilie eller et opholdssted.

For socialforvaltningerne har de praktiske procedurer i forbindelse med en anbringelse på Farvergården været karakteriseret ved nem og hurtig visitation i form af aftaler direkte med Farvergården i modsætning til visitation til andre anbringelsessteder. Karakteristisk for visitationen til Farvergården er endvidere, at alle medarbejdere i de to socialforvaltninger, som har med anbringelser at gøre, har stort personligt kendskab til Farvergården.

Samarbejdet om børnene under selve anbringelsen sker løbende, det vil sige samarbejdet er ikke i samme grad, som tilfældet er med nogle andre døgninstitutioner, formaliseret i betydningen, at det kun finder sted på aftalte møder med bestemte intervaller. Sagsbehandlerne kommer oftere på institutionen, blandt andet fordi de ofte har flere børn anbragt på Farvergården samtidig, dermed har de også en tættere kontakt til børnene. Der gør sig endvidere det forhold gældende, at Farvergården ikke har egen socialrådgiver ansat, hvilket betyder, at socialforvaltningerne fortsat er meget involveret i børnene og forældrene under anbringelsen. Om betydningen af at være lokalinstitution i forhold til samarbejdet med kommunerne siger lederen af Farvergården:

'Det at være lokalinstitution betyder blandt andet, at der er et meget tæt samarbejde, at vi kører i samme retning som sagsbehandlerne, og at de hele tiden er med i beslutninger, der skal tages...det konfliktstof, der kunne være i forbindelse med en anbringelse, det lægger vi over til dem, det må de bære og det gør de. Vi forsøger at holde institutionen ren for forvaltningskonflikter, sådan at børnene kan opleve, at det her er et sted, forældrene bryder sig om at komme, det er det, der er filosofien i det.'

Med position som kommunal døgninstitution er der også store forventninger fra socialforvaltningernes side til Farvergården. Det drejer sig om en åbenhed, lydhørhed og parathed til at medvirke til at finde løsninger på de anbringelsesbehov, kommunerne kan stå med. Netop denne imødekommenhed kendetegner Farvergården, ikke mindst når det drejer sig om akutte løsninger. Det gode indbyrdes kendskab betyder, at der skabes løsninger, også hvis det f.eks. betyder, at lektierummet skal inddrages midlertidigt.

Sagsbehandlingens kendskab til Farvergården indebærer endvidere, at de er orienteret om, hvad der sker undervejs med andre børn på Farvergården, hvornår der forventes ledig plads osv., hvilket også skaber bedre handlemuligheder. De kommunale forventninger til samarbejdet rækker ifølge en af de socialfaglige ledere endvidere så langt, at det forventes, at Farvergården i forhold til varetagelse af børnenes tarv tilsvarende stiller krav til kommunerne, f.eks. hvis der skal etableres en anden foranstaltning, således at et barn ikke forbliver længe tid på Farvergården, end det er hensigtsmæssigt.

Betydningen af den lokale placering i forhold til samarbejde viser sig også, - om end mere indirekte, når der er tale om børn anbragt fra andre kommuner. Om andre kommuners forventninger til samarbejde med Farvergården, siger lederen f.eks.:

'Kendskabet betyder enormt meget, fordi vi har oparbejdet en samarbejdskultur, så vi ikke behøver at sætte så mange ord på, men hvor man så pludselig opdager, hvad det betyder, når der kommer nogen, der ikke kender den [institutionen] og derfor har nogle helt andre forventninger til, hvad vi gør. De har forventning om, at der er sagsbehandler og psykolog ansat, så de ikke behøver beskæftige sig med det, men de skal blive ved med at have sagsbehandlingen som deres. Det har været svært, også fordi den geografiske afstand gør, at det er sværere for dem at troppe op her og være en del af det. Det bliver sværere at kende børnene, de kommer ikke naturligt og holder samtaler med dem, det gør de andre.'

Når Farvergården alligevel i perioder har modtaget børn fra andre kommuner, hænger det sammen med, at der har været tomme pladser, som amtet har brugt til at løse et akut anbringelsesbehov. For at undgå unødige skift, er børnene blevet boende ud over den akutte periode, indtil deres situation er blevet afklaret. Med indførelse af grundtakstmodellen er amtets muligheder for at placere børn på Farvergården blevet større, idet pladserne nu kun må stå tomme i en kortere periode, før amtet kan disponere over dem. At anbringe børn fra andre kommuner har naturligvis konsekvenser ikke kun på samarbejdet med de kommunale forvaltninger, men også på andre områder, idet ideerne med en lokalinstitution af gode grunde ikke kan tilgodeses, det vil sige de potentielle muligheder for barnet og familien, der er til stede ved en anbringelse lokalt, bortfalder.

Visitationen

Lokalspektivet i relation til visitation

Spørgsmålet om, hvad det betyder i visitationssammenhæng, at kommunerne har deres egen lokalinstitution, har været et tema i interviewene med de to socialfaglige ledere. At kunne anbringe lokalt er ifølge begge i udgangspunktet meget positivt for den rigtige målgruppe, idet omkostningerne for barnet i form af brud med mange sociale relationer, skole, kammerater osv. i forbindelse med anbringelsen reduceres.

Ifølge de socialfaglige ledere har Farvergården en passende kapacitet i forhold til behovet for anbringelse af denne målgruppe. Der er således sjældent tomme pladser, og eventuel ventetid kan håndteres. Kommunerne har seks pladser hver med mulighed for at købe pladser af hinanden. Hvor dette har været tilfældet, har det oftest været Karlebo kommune, som har købt pladser. Til trods for at der er bundet kommunale udgifter til driften af Farvergården, er der ifølge de socialfaglige ledere ikke noget økonomisk eller politisk pres på for at visitere til Farvergården udenfor målgruppens rammer.

Som led i dataindsamlingen har der været foretaget observation på et antal visitationsmøder, som finder sted på Farvergården hver 14. dag. Faste deltagere i møderne er leder og stedfortræder fra Farvergården, de socialfaglige ledere fra kommunerne og den/de sagsbehandlere, der har indstilling om et barn. Ifølge sagsbehandlere fra begge kommuner er der ingen automatik i, at børnene anbringes på Farvergården. Farvergården vælges med udgangspunkt i det enkelte barn, i nogle situationer dog som det næstbedste valg, indtil det rigtige sted er fundet. Følgende er et eksempel på et nedskrevet resume af de overvejelser, som man gjorde sig i forhold til visitationen af et konkret barn på et visitationsmøde:

Det drejer sig om en 1. gangs anbringelse, akut uden samtykke. Farvergårdens leder foreslår Birkebo, da Farvergården er meget belastet af overbelægning, der optager lektierummet. Er dog enig i, at det er oplagt, at barnet hører til på Farvergården, så det kan bevare sine fritidsaktiviteter, som er dets holdepunkt. Påpeger derfor, at et andet barn ikke bruger sin plads, næsten aldrig er på Farvergården. Rykker derfor for et opholdssted til det andet barn, således at det nye barn kan komme ind på dette barns plads. Barnet anbringes på Farvergården på grund af lokaltilknytningen, idet Birkebo blev forkastet, da det lå for langt væk.

Det fremgår af dette eksempel, at lokalforankringen er udslagsgivende for placeringen på Farvergården på trods af overbelægning. Betydningen af en lokalplacering som begrundelse for valg af netop Farvergården indgår dog langtfra altid så eksplicit i de visitationsmøder, som vi har observeret.

I forbindelse med visitation til en lokalinstitution er der problemstillinger, som taler mod en lokal anbringelse, selvom barnet umiddelbart ser ud til at tilhøre målgruppen. De specielle forhold er f.eks. til stede i familier, hvor der har været tale om trusler eller overgreb på barnet, og hvor det er belastende for barnet eller for institutionen at skulle risikere at møde det voldelige familiemedlem.

En anden gruppe børn, for hvem det i forhold til familien kan være problematisk at bo så tæt på, drejer sig om de børn, der føler stort ansvar for at kontrollere og støtte psykisk syge og misbrugende forældre, eller som har stor bekymring for mindre hjemmeboende søskende. Om løsningen for denne gruppe børn er placering længere hjemmefra kan dog problematiseres, idet bekymringen for familien følger med. Alternativt er det en pædagogisk opgave at hjælpe barnet med at finde balance i forhold til ophold i hjemmet.

Forældrenes kendskab til Farvergården før anbringelsen er ifølge de socialfaglige ledere meget forskelligt. Der er eksempler på forældre, der selv henvender sig med ønske om at få barnet anbragt på Farvergården, fordi de fra andre har hørt om Farvergården. Det er de socialfaglige lederes overordnede indtryk, at Farvergården har et positivt omdømme, men der er enkelte eksempler på, at forældre af forskellige årsager ikke ønsker Farvergården på grund af den tætte beliggenhed.

I interviewene med de unge har et af spørgsmålene også drejet sig om, hvorvidt de kendte Farvergården før anbringelsen, hvortil ca. halvdelen svarede bekræftende. Graden af kendskab strækker sig fra viden fra tidligere anbringelse og glæde over at kunne vende tilbage til Farvergården til mere løse rygter og forestillinger om fængselslignende forhold og halvkriminelle børn.

For at få et billede af, hvilke begrundelser der har været til stede for anbringelse på netop Farvergården for de 38 børn, der indgår i spørgeskemaundersøgelsen, har et af spørgsmålene i spørgeskemaet omhandlet disse begrundelser.²⁴ Den begrundelse, som ifølge medarbejdernes oplysninger er den væsentligste for anbringelsen på netop Farvergården, og som er besvaret positivt for 30 af børnene, er *'at barnet kunne forblive i daglige tilbud, børnehave, skole mm.'* Den næstvæsentligste begrundelse, som er afkrydset bekræftende for 22 børn drejer sig om, at *'institutionen ligger i nærheden af forældrenes bopæl'*, og for 21 af børnene gælder, at der er *'ønske om en pædagogisk observation og udredning'*. Disse svar viser,

²⁴ Spørgsmålet indeholder mange svarmuligheder, men har lav svarprocent, bortset fra de 3 refererede begrundelser. Andre svarmuligheder er: institutionens faglige/pædagogiske profil passer til barnets behov, institutionen er god til forældresamarbejde, institutionen er billig, der var ikke plads andre steder, barnet kendte institutionen, barnet har/har haft ældre søskende på Farvergården, og anbringelse på Farvergården er midlertidig indtil rette sted er fundet.

at netop den lokale placering, med de muligheder dette giver for at bibeholde sociale arenaer, ifølge medarbejderne har haft udslagsgivende betydning for valg af Farvergården.

En anden måde at indkredse om det har en betydning, at Farvergården er en lokalinstitution, er forsøgt gennem et spørgsmål om, hvorvidt det tillægges betydning i handleplanen, at Farvergården er en lokalinstitution. Hertil svarer medarbejderne positivt for halvdelen af børnene. Følgende er nogle af forklaringerne på, hvordan det tillægges betydning:²⁵

'Farvergården er valgt som anbringelsessted, da det er i nærmiljøet og han derfor kan fortsætte skole og klub som vanlig.'

'I stand til at beholde skoletilbud + bibeholde sit sociale netværk, vennerelationer. Genetablering af kontakt til sin familie. Mulighed for Farvergården at arbejde tværfagligt.'

'Har et meget stort netværk i form af familie, venner og fritidsaktiviteter.'

'Tæt kontakt til mor, - mor vil ikke acceptere andet anbringelsessted.'

Det er vigtigt, at der i det socialfaglige arbejde er forståelse for, at forskellige sociale fællesskaber ud over familien har betydning for barnet og dermed også, at det er et voldsomt indgreb at fjerne børn fra alle deres sociale sammenhænge. Dette blandt andet også i perspektiv af de undersøgelser og den viden der findes om, at mange anbringelser ikke forløber hensigtsmæssigt i forhold til barnets behov,²⁶ og at mange børn vender hjem efter et anbringelsesforløb og derfor skal i gang med at genetablere nye sociale kontakter.

Medbestemmelsesperspektivet i relation til visitationen

Børn skal, - som refereret i indledningen, inddrages i beslutninger vedrørende eget liv. Flere undersøgelser igennem mange år har dog vist, at dette ikke altid er tilfældet, når det drejer sig om anbringelse af børn udenfor eget hjem. En af de nyere undersøgelser er gennemført af Anbringelsesudvalget, der er nedsat af Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening (Vesterbirk & Liljenberg (2000)). Denne undersøgelse viser, at i 44 procent af de undersøgte sager har barnet eller den unge ikke haft mulighed for at påvirke valget af anbringelsessted. I 45 procent af sagerne har der ikke været aflagt besøg på anbringelsesstedet, inden det er blevet valgt, og i over halvdelen af tilfældene er barnet eller den unge ikke informeret om indholdet af handleplanen. Endelig vidste man i 25 procent af sagerne, hvor anbringelsesstedet var udpeget, at stedet ikke kunne opfylde barnets eller den unges behov bedst muligt.

²⁵ Teksten er i flere tilfælde refereret fra handleplanen.

²⁶ F.eks. Vesterbirk & Liljenberg (2000).

For Farvergårdens vedkommende viser spørgeskemaundersøgelsen, at knap halvdelen af børnene var med i beslutning om anbringelse. Det drejer sig om 18 børn, hvorimod der for 15 børn er svaret negativt, det vil sige at de ikke har været med. For to børn er svaret, at det ikke har været relevant, hvilket eventuelt kan hænge sammen med, at børnene er vurderet til at være for små til at deltage i beslutningen. På et opfølgende spørgsmål om, hvorvidt medarbejderne ved, om barnet har haft indflydelse på, at anbringelsen blev på netop Farvergården, er der kun svaret positivt for 10 ud af de 38 børn, hvorimod der er svaret negativt for 19 børn.

I interviewene med de unge har der også været fokuseret på spørgsmål, der omhandler beslutningen om deres anbringelse på Farvergården. Blandt denne gruppe er der dog en væsentlig større andel, der oplyser, at de enten har haft medindflydelse på beslutningen eller selv har besluttet, at de skulle anbringes. Syv af de elleve svarer således bekræftende, to lidt mere tvivlsomt, mens de sidste ikke oplever at have haft nogen indflydelse. Den store grad af indflydelse på beslutning om anbringelse har i de givne tilfælde dog med enkelte undtagelser, ikke indeholdt tilsvarende indflydelse på, hvor anbringelsen skulle finde sted. Typisk har børnene fået tilbudt og skullet tage stilling til Farvergården, men har ikke haft alternative tilbud. Begrundelserne for, at det netop skulle være Farvergården, er for de fleste, bortset fra de enkelte, der selv har valgt Farvergården, meget uklare. Tre mener dog, det har drejet sig om, at Farvergården lå i nærheden, eller at Farvergården hører til kommunen.

Betydningen af lokalperspektivet i relation til visitationen til Farvergården er vægtig, om end den ofte synes at forekomme mere implicit end som en direkte begrundelse for en anbringelse lokalt.

Farvergårdens målgruppe

De oprindelige socialpolitiske overvejelser om målgruppen

I rapporten fra arbejdsgruppen bag oprettelsen af Farvergården er målgruppen for Farvergården første gang beskrevet som følgende:²⁷

'Om børnene kan siges, at:

- *De i deres dagligdag viser adfærdsmæssige og sociale problemer.*
- *De viser tegn på at have problemer i deres familier, som der kan ske en bearbejdning og positiv udvikling af.*
- *Det er vigtigt for dem at bevare kammerater, skole, daginstitution og kendte fysiske omgivelser og hyppige kontakter til familien.*
- *Der skønnes at være reel mulighed for, at de kan vende tilbage til egen familie inden for maksimalt 1 år.*
- *De akut har behov for døgnforanstaltning uden for eget hjem.*
- *De i forvejen ikke har været kendt i systemet, f.eks. tilflyttere, hvorfor der kan være behov for at observere og undersøge deres problemer.*
- *De er kendte i systemet, måske i dagbehandling, men hvor der opstår begivenheder i hjemmet, så omsorgen over for barnet ikke er ansvarlig nok.'*

I forhold til målgruppens alder var udspillet fra arbejdsgruppen en afgrænsning nedad til tre år, det vil sige de 0-3 årige skulle eventuelt anbringes andetsteds helst sammen med forældrene, og de unge med et anbringelsesbehov, det vil sige de 15-18 årige, skulle anbringes i en mere selvstændig boform.

Da Farvergården blev en realitet i 1995, var der kun sket få ændringer i den påtænkte målgruppe. Det drejer sig om, at anbringelsesperioden er ændret fra maksimalt 1 år til 1-2 år, samt en uddybning af den sidste 'pind' med sætningen, *'hvorfor man i en periode må anbringe barnet og vurdere, om de hjemlige forhold kan ændres tilstrækkeligt'*.²⁸ Den vigtigste forskel drejer sig om, at aldersgruppen fastlægges til 4-17 år, og at der ikke er blevet etableret et selvstændigt døgntilbud i relation til Farvergården til de unge.

Socialforvaltningers overvejelser om målgruppen

Interview med de to socialfaglige ledere fra henholdsvis Karlebo og Hørsholm kommuner viser, at der er stor enighed i de to kommuner om, hvilke børn de mener er målgruppe til

²⁷ 'Fortryk af rapport fra arbejdsgruppen vedrørende lokalcenter og lokal døgninstitution', marts 1991, s.10.

²⁸ Ref. fra Farvergårdens Årsrapport 1995.

Farvergården. De konkrete overvejelser over, hvilke børn de to kommuner visiterer til Farvergården, afgrænser overordnet målgruppen til følgende: Børnene må i udgangspunktet ikke være behandlingskrævende, de skal kunne profitere af deres sociale netværk og have en hverdag i børnehave, skole osv. uden for Farvergården.

Begge kommuner oplyser, at de anvender Farvergården til akutte anbringelser, hvor forholdene omkring barnet er tilspidsede. Herudover anvendes Farvergården til den gruppe børn, hvor problemstillingerne er uafklarede, og hvor forvaltningen behøver tid til en nærmere udredning. Det kan også være børn, som venter på, at det rigtige anbringelsessted får en plads ledig. Forventes anbringelsen at skulle vare barndommen ud, vil det typisk være plejefamilier og opholdssteder, der tænkes på og ikke Farvergården.

Disse overvejelser vedrørende målgruppen udelukker dog ikke, at målgruppen i praksis kan blive bredere. Der nævnes eksempler på, at forældres modstand mod en anbringelse i et opholdssted kan medføre en anbringelse på Farvergården. I forhold til akutte og ubelyste anbringelser kan der endvidere blive anbragt behandlingskrævende børn, hvis behandlingsbehov så må tilgodeses ved siden af Farvergårdens tilbud. Der findes helt ekstraordinære tilfælde, hvor børn under 15 år er blevet anbragt på Farvergården for resten af deres barndom, mens det for unge over 16 år er en hovedregel, at de anbringes på Farvergården, indtil de skal flytte ud for sig selv.

Den faktuelle målgruppe

Oplysninger om Farvergårdens målgruppe er indsamlet fra forskellige kilder, dels fra Farvergårdens egne årsberetninger, dels fra en journalgennemgang af elleve børnesager, og endelig fra spørgeskemaerne, som indeholder mange oplysninger om de 38 børn, der er besvarelser på. Oplysningerne har forskellig karakter og giver samlet et nuanceret billede af den målgruppe, Farvergården har arbejdet med.

Af Farvergårdens årsrapport fra det første år, det vil sige 1995, fremgår det eksplicit, at de børn, der er blevet anbragt siden åbningen, alle kan karakteriseres ved et eller flere af de karakteristika, som målgruppen er beskrevet ved i rapporten om Farvergården fra 1994.²⁹ Årsrapporterne fra de efterfølgende år bekræfter et billede af en målgruppe, som bortset fra enkelte undtagelser befinder sig inden for samme kriterier. De undtagelser, der nævnes, drejer sig f.eks. om korte aflastningsforhold for børn og forældre med børn, samt anbringelse af to mindre børn på kun tre år.

Årsrapporternes beskrivelser af børnene fra de to kommuner viser en udvikling med nogle karakteristiske forskelle i anbringelsesmønstret i de to kommuner. Hørsholm kommune an-

²⁹ Jvf. Farvergårdens Årsrapport 1995.

bringer i begyndelsen fortrinsvis unge i alderen 15-17 år med en gennemsnitsalder ved indskrivning på 15½ år, hvorimod Karlebo kommune fra starten anbringer yngre børn med hovedvægt på de 12-14 årige, og en gennemsnitsalder på 13½ år.³⁰ Den gennemsnitlige aldersforskel på to til tre år på de to kommuners anbringelsesmønster har stort set været konstant indtil 2000, hvorefter forskellen udlignes.

Hvor den gennemsnitlige anbringelsesperiode i årsrapporten fra 1996 nævnes at være næsten den samme for de to kommuner, har udviklingen siden været kendetegnet af væsentlige længere anbringelsesperioder for børnene fra Hørsholm kommune. I 2001 således over dobbelt så lang tid. Endelig har Karlebo kommune fra starten haft anbragt flest børn, i nogle af årene endog dobbelt så mange børn som Hørsholm kommune.

Som led i afdækning af, hvilken målgruppe der visiteres til Farvergården, er de kommunale børnesager på elleve børn, som har været anbragt på Farvergården samtidig, det vil sige inden for samme periode, blevet analyseret i forhold til, hvorvidt de problemer, som har ført til anbringelsen, primært er relateret til barnet, til familien eller til forholdet mellem barnet og dets familie. Ud af de elleve børn var de seks fra Hørsholm og de fem fra Karlebo kommune.

Et enkelt barn beskrives uden psykiske symptomer, mens andre enten fremtræder med eller skaber bekymring om alvorlige psykiske lidelser. To af børnene har under anbringelsen været i kontakt med børnepsykiatrisk afdeling enten i form af undersøgelse eller behandling og et tredje barn har gået i individuel psykologbehandling før anbringelsen. Tre andre af børnene beskrives med psykiske problemer af forskellig karakter, som eksplicit relateres til deres rolle i familien med bekymring for og for stort ansvar overfor forældre og mindre søskende.

Herudover beskrives de øvrige børn med flere af følgende eksempler på problemer: er angste, har raseriudbrud, har manglede selvværd, manglende selvtillid, er vådligere, har koncentrationsbesvær, har sproglige problemer, er psykisk uligevægtig, med tristhed og manglende forventninger til fremtiden, har tanker om død.

Manglende sociale færdigheder og udadvendte reaktioner fylder også meget i beskrivelsen af den samlede børnegruppe, f.eks. i oplysninger om massive skoleproblemer og utilpasset og aggressiv optræden i hjemmet. To af børnene har endvidere været sigtet for kriminelle handlinger.

³⁰ Farvergårdens Årsrapporter fra 1995 og 2001

Vurderes børnegruppen som helhed ud fra de beskrivelser af børnene, som fremgår af de kommunale sagsakter, fremtræder en bred vifte af psykologiske/psykiatriske og sociale problemstillinger.

Gennemlæses de kommunale sagsakter med fokus på forældrene til den pågældende børnegruppe, er kun et enkelt forældrepar uden beskrivelser af enten misbrug eller psykisk sygdom. Således er psykisk sygdom nævnt i syv sager f.eks. i form af gentagne indlæggelser på psykiatrisk afdeling, førtidspension på psykiatrisk indikation, og psykiatrisk dagbehandling. Beskrivelse af alkoholmisbrug eller stofmisbrug enten hos biologiske forældre eller stedfar er til stede i fire af sagerne. Ud over de to helt dominerende typer af belastninger som psykisk sygdom og misbrug nævnes andre sociale problemer som f.eks. arbejdsløshed, boligproblemer, vold i familien og selvmordsforsøg.

I fire af de elleve børnesager er der i beskrivelserne fokuseret eksplicit på relationen mellem barnet og forældrene. I to tilfælde beskrives vold mod barnet, i et tredje at familien ikke magter barnets socialt utilpassede optræden og barnet tilsvarende ikke forældrenes krav. I den sidste børnesag beskrives et problematisk forhold mellem mor og barn, som karakteriseres som et venindeforhold og med mange svigt. I et par enkelte af sagerne fremgår det ikke, om barnet har noget familiært netværk ud over forældrene, ellers er der beskrivelser af forhold til søskende og eventuelt bedsteforældre eller onkel, moster osv. Også beskrivelser af samværs mønstret med den af forældrene, som barnet ikke bor sammen med, er typisk. Gennemgående er billedet på baggrund af beskrivelserne i sagsakterne, at det drejer sig om børn uden et stort familiært netværk.

Med en enkelt undtagelse tilhører alle børnene socialt belastede familier, som er kendt i det sociale system. Det er således heller ikke muligt entydigt at kategorisere begrundelserne for anbringelsesbehovet som værende knyttet primært til problemer hos barnet, til familien eller til relationen. Der er ikke i de elleve gennemgåede børnesager nogen tydelige forskelle på problemstillinger hos børnene/familierne i de to kommuner.

Med afsæt i den viden om målgruppen, som gennemlæsning af de elleve sager genererede og ud fra et ønske om at få så stor og nuanceret en viden om de enkelte børn og Farvergårdens arbejde med børnene som muligt, har medarbejderne på Farvergården som nævnt udfyldt et spørgeskema for hvert enkelt barn, i alt 38 børn. Spørgeskemaerne bekræfter og uddyber data fra sagsgennemgangen.

De socialfaglige lederes oplysninger om, at Farvergården i bred udstrækning anvendes til de akutte anbringelser, bekræftes af tallene fra spørgeskemaerne. Således er mindst 22 af børnene anbragt akut. Den største del af børnene har ikke tidligere været anbragt uden for eget hjem. Det drejer sig om 26 børn, hvorimod 10 børn tidligere har været anbragt.

Som led i indkredsning og beskrivelse af målgruppen har et spørgsmål drejet sig om, hvilke forhold der indgik i kommunens begrundelser for at barnet anbringes. Spørgsmålet indeholder flere svarmuligheder og relaterer sig både til barnet og forældrene og til relationen mellem barn og forældre. I følgende skema er de begrundelser, som er gældende for mere end en tredjedel af børnene indtegnet.

	Antal
Bekymring for barnets udvikling	29
Manglende forældreressourcer	25
Omsorgssvigt	21
Barnet har problemer i skole/daginstitution	18
Barnet havde generelt adfærdsproblemer	14
Forældrene er psykisk syge	14
Forældrene har misbrugsproblemer	13

Skemaet illustrerer, at bekymring for barnets udvikling ifølge medarbejdernes svar indgår som begrundelse for hovedparten af børnene efterfulgt af manglende forældreressourcer og omsorgssvigt. Derefter følger to begrundelser, som er relateret til børnene henholdsvis skoleproblemer og generelle adfærdsproblemer.

Ifølge medarbejderne indgår det i mindst otte børns tilfælde som begrundelse for anbringelsen, at barnet er psykisk syg/har psykiske problemer, hvorimod kriminalitet, misbrug og dårlig begavelse hos barnet kun indgår i helt få tilfælde. I forhold til forældrene er det arbejdsløshed, økonomiske problemer og boligproblemer, der optræder færrest gange som anbringelsesbegrundelse.³¹

Som en del af beskrivelsen af målgruppen har nogle spørgsmål drejet sig om det enkelte barns sociale forhold før anbringelsen på Farvergården. Der er således spørgsmål om, hvem barnet boede sammen med før anbringelsen, hvad familiens forsørgelsesgrundlag var, om barnet havde søskende, og om der tidligere har været iværksat foranstaltninger i forhold til barnet eller familien, herunder eventuelle søskendes anbringelse.

Svarene på spørgeskemaerne viser, at godt halvdelen af børnene før anbringelsen på Farvergården har boet sammen med kun den ene af sine forældre, primært moderen.³² Otte børn

³¹ De sidste kategorier er endvidere kendetegnet ved, at der er mange ubesvarede spørgsmål.

³² 17 børn hos enlig moder, 3 børn hos enlig fader.

har boet med begge forældre, ni børn sammen med mor og stedfar, og et enkelt af børnene kommer fra en anden institution.³³

I det omfang de 38 børn er repræsentative for den samlede børnegruppe, som Farvergården har arbejdet med, afspejler tallene, til forskel fra data fra sagsgennemgangen, nogle interessante forskelle på børnene fra de to kommuner. Med hensyn til forældrenes forsørgelsesgrundlag, som er differentieret i forskellige kategorier,³⁴ gælder det, at næsten halvdelen af mødrene fra Hørsholm kommune er i arbejde, mens dette kun gælder for cirka hver femte mor fra Karlebo kommune. Halvdelen af mødrene fra Karlebo kommune oplyses at være på kontanthjælp eller pension, hvilket ingen af mødrene fra Hørsholm kommune er.

Med hensyn til børnenes fædre, er der kun få oplysninger om deres arbejdsmarkeds-tilknytning. Således er halvdelen af spørgeskemaerne uden besvarelser på dette spørgsmål, hvilket viser, at medarbejdernes viden om børnenes fædre ikke er på niveau med deres viden om mødrene. Begrundelserne herfor kan der kun gisnes om, men en nærliggende forklaring kan hænge sammen med, at næsten halvdelen af børnene før anbringelsen boede med en enlig mor.

Svarene på spørgeskemaerne viser, at 36 af de 38 børn har søskende. Af disse har de elleve haft søskende boende på Farvergården inden for samme periode, og seks børn har haft søskende, der har været anbragt i andre foranstaltninger i samme periode. Herudover har syv børn haft søskende, der tidligere har boet på Farvergården.

Medarbejdernes besvarelser af spørgeskemaerne bekræfter billedet af en målgruppe, hvor der som grundlag for anbringelsen har været en udbredt bekymring for børnene på grund af psykiske og sociale problemer i familien, hvorfor grundlaget for omsorg, barnets udvikling osv. ikke er til stede i familien med deraf følgende konsekvenser for barnet.

I forhold til de oprindelige tanker bag lokalisering vedrørende målgruppen til Farvergården i relation til målgruppen af børn, som hører til i et amtligt specialtilbud,³⁵ har Farvergården modtaget børn, som umiddelbart synes at tilhøre målgruppen for et amtligt specialtilbud.

³³ Samme fordeling i forskellige familiekonstellationer genfindes i Anne-Dorthe Hestbæks repræsentative danske undersøgelse, hvor 52% af de anbragte børn bor sammen med aktuelt enlige forsørgere, 30 % i sammenbragte familier med stedmor/stedfar og 19% i kernefamilie med biologisk forældre (refereret i Egelund og Hestbæk (2003))

³⁴ Svarmuligheder: i arbejde, under uddannelse, dagpenge, aktiveringsydelse, kontanthjælp, pensionist, sygedagpenge, hjemmegående uden indtægt, forældre bortrejst eller død, uoplyst og andet.

³⁵ Målgrupperne for det amtligt specialtilbud er: 1. Børn og unge udsat for alvorligt omsorgssvigt. 2. Børn og unge med psykiske symptomer. 3. Sent udviklede børn og unge og 4. Børn og unge med massive adfærdsproblemer. (ref. fra 'Fortryk af rapport fra arbejdsgruppen vedrørende lokalcenter og lokal døgninstitution', marts 1991, s.4)

Farvergården modtager således mange børn med et behandlingsbehov, der løses enten i PPR regi, af privatpraktiserende psykolog/psykiater, psykiatrisk afdeling eller Frederiksborg Amts Børnerådgivning,³⁶ samt via ekstra pædagogisk bemanning på institutionen.

Farvergårdens åbenhed og fleksibilitet i forhold til at finde løsninger og dermed rumme de mange akutte og de behandlingskrævende børn som visiteres, nødvendiggør, at der i perioder må tildeles flere ressourcer. Det er imidlertid ikke kun et spørgsmål om personaleresourcer, som har indflydelse på, hvor få eller mange behandlingskrævende børn Farvergården kan rumme, men også hensynet til Farvergårdens familielignede koncept, som er grundlag for Farvergårdens arbejde. På deltagerobservation observeres således eksempler på, at en stor del af medarbejdernes opmærksomhed og ressourcer er fokuseret på de behandlingskrævende børn, f.eks. med at finde på individuelle løsninger med færrest mulige konsekvenser for den samlede børnegruppe til følge.³⁷ Spørgsmålet om, hvilke konkrete børn Farvergården kan magte, vil således i stort omfang bero på en konkret vurdering af den samlede børnegruppes ressourcer og sammensætning.

³⁶ Farvergårdens Årsrapport 2001.

³⁷ Eksempelvis er det i en periode nødvendigt, at et barn spiser alene med en medarbejder i mødelokalet.

Kapitel 3. Socialpædagogikken

Værdier i det socialpædagogiske arbejde

Som nævnt i indledningen er socialpædagogisk arbejde ikke værdineutralt, da der altid ligger tanker og ideer bag. En institutions værdier afspejler sig blandt andet i den måde, hvorpå hverdagslivet organiseres og fortæller dermed børnene om det sted, de befinder sig. Institutionens kultur og rammer signalerer således, hvilke værdier institutionen repræsenterer. For børnene kommer dette til udtryk i f.eks. fornemmelser for, om de er velkomne, om de føler sig accepteret og holdt af, om de er besværlige og i vejen, om de blot skal tilpasse sig eller kan handle individuelt.

Værdier og normer er både historisk- og kulturspecifikke. Derfor er det vigtigt at give - også anbragte børn - mulighed for at indgå i mange forskellige sociale arenaer, hvor forskellige værdier og normer er repræsenteret og skal tilegnes. For at barnet kan tilegne sig sociale kompetencer og dermed handle i overensstemmelse med de sociale normer, er det en forudsætning og derfor en vigtig pædagogisk opgave, at man giver børnene indsigt i de sociale værdier og normer, som er gældende, således at de på baggrund heraf er i stand til at forholde sig til de værdier de møder og (kritisk) finde deres egne subjektive værdier, det vil sige, det der er betydningsfuldt for dem.

Men denne pædagogiske opgave er ikke givet på forhånd, det forudsætter stillingtagen til et værdigrundlag for den pædagogiske praksis. Martin Bayer (2002:8) argumenterer f.eks. følgende om værdier i en pædagogisk sammenhæng:

'Værdier er knyttet til menneskers forskellige sociale positioner og handler om, hvad det enkelte menneske, grupper og samfund stræber efter. Værdier er med andre ord altid nogens værdier. Pædagoger har derfor også et stort ansvar for hvilke værdier pædagogisk praksis skal bygge på, hvilke og hvis værdier der rent faktisk tilgodeses og værdsættes.'

Det bliver således op til den enkelte eller f.eks. som på Farvergården, - en leder og en medarbejdergruppe, at lægge substans i værdibegrebet, det vil sige få diskuteret og udmøntet værdigrundlaget i det praktiske pædagogiske arbejde med børnene.

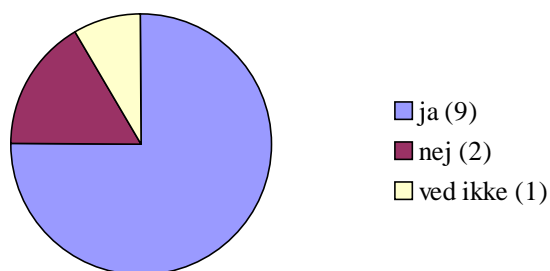
På Farvergården er der tilbagevendende mange diskussioner om værdierne bag det pædagogiske arbejde med børnene. De mange værdidebatter er et forsøg på at finde fælles fodslag i arbejdet, hvilket medvirker til at reducere risikoen for, at det pædagogiske arbejde bliver personafhængigt i betydningen, at det udspringer af en tilfældig medarbejders tilfældige menneskesyn. Ifølge lederen er værdidiskussionerne styret af et menneskesyn, hvor børn

skal behandles med respekt og værdighed. Det er et klart mål, at der på et overordnet plan skal være et fælles værdigrundlag tilstede i medarbejdergruppen, hvilket dog ikke skal udelukke, at praksis kan se forskellig ud afhængig af den individuelle medarbejder. Til sammenligning nævner lederen, at forældre også handler forskelligt, selvom de er enige om værdigrundlaget. Et konkret eksempel på, at der tilstræbes fælles fodslag, er bestræbelserne på, at medarbejderne får et fælles familiesyn, hvilket bl.a. skal opnås ved hjælp af supervision og fælles videreuddannelse.

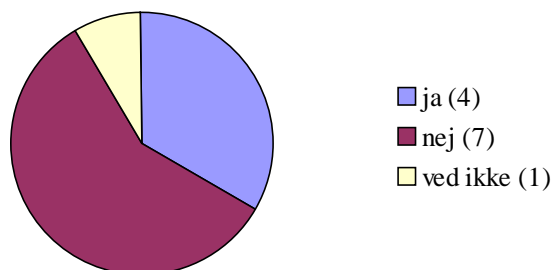
I spørgeskemaet til medarbejderne har tre spørgsmål drejet sig om at få belyst, hvorvidt medarbejderne har et fælles værdigrundlag og en fælles praksis.

Svarene fordeler sig som følgende:

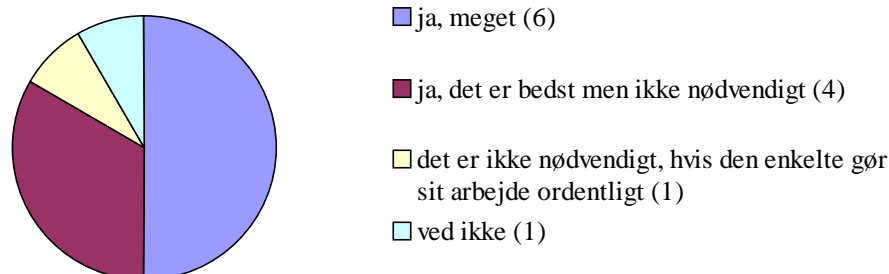
Har personalet fælles værdier, etik og menneskesyn i forhold til arbejdet med børnene på Farvergården

Er den pædagogiske praksis fælles for hele personalegruppen på Farvergården

Mener du, det har betydning, at en personalegruppe har fælles fodslag

Hovedparten af medarbejderne svarer således i overensstemmelse med lederens ovenstående udtalelse. Som svarene viser, er der stor enighed om at forankre det pædagogiske arbejde i et fælles værdigrundlag. Som eksempler på uddybende kommentarer til netop dette spørgsmål er følgende:

'Vi arbejder ud fra et fælles fodslag og diskuterer hele tiden regler, rammer og værdier i vores arbejde, så vi får en fælles forståelse af, hvad vi skal arbejde med. Dertil må siges, at vores arbejde også bærer præg af vores individuelle personligheder.'

'Det skaber forvirring hos børnene, hvis de oplever en usikkerhed hos personalet. Et ja/nej skal være troværdigt for børnene, uanset hvem i personalet, der bliver spurgt.'

'Det er vigtigt at arbejde i samme retning men med hver sin personlighed.'

'Vi kan aldrig blive ens, så derfor mener jeg det er bedre at anerkende forskelligheder.'

'En personalegruppes fælles ressourcer er de ressourcer børn og unge profiterer af. En gruppe i bevægelse er mere udviklingsorienteret og åben. Diskussion og udveksling af meningsforskelle giver nuanceret opfattelser af børn og unge.'

Om end der er opbakning til at arbejde på et fælles værdigrundlag, indgår medarbejdernes personlige erfaringer og værdier dog også i høj grad i værdidiskussionerne, hvilket blandt andet er observeret på personalemøderne. Flere medarbejdere refererer f.eks. i konkrete diskussioner til personlige værdier samt til, hvordan de ville handle, hvis det var deres egne børn. I denne sammenligning, er der under en værdidebat observeret, at der henvises til, at

børnene på Farvergården ofte er mere skrøbelige end egne børn, og at dette er et element der bør medtænkes i diskussionen.

Et eksempel herpå var en debat om børnenes brug af Internet, herunder om Farvergården skulle anskaffe et spærringssystem i forhold til bestemte hjemmesider. Nogle medarbejdere gav udtryk for, at det ville man ikke have hjemme privat, at det er vigtigt at lære børnene, hvilke sider de 'må' se, at samtale med dem om det, det vil sige at sidde sammen med børnene, mens Internettet blev brugt. Andre gav udtryk for, at det ville blive svært at styre, at medarbejderne har et større ansvar overfor børnene på Farvergården, som er mere skrøbelige end egne børn, hvorfor det foreslås at undersøge, om der findes spærresystemer, der kan slås til og fra, således at begge muligheder er til stede.

Værdier versus regler

Værdidebatterne udsprang oprindeligt af et ønske i medarbejdergruppen om at få diskuteret forskellen på regelstyret og værdibaseret pædagogik. Det blev besluttet at holde en temadag med oplæg og deltagelse af en konsulent med henblik på at få struktureret og skærpet debatten. I dette oplæg blev det pointeret, at en døgninstitution med medarbejdere, der har skiftende arbejdstider, i særlig grad har behov for at arbejde med deres værdigrundlag og institutionens etik og faglighed. Konsulenten præsenterede forskellige problemstillinger eksempelvis: Hvilke mellem menneskelige værdier skaber vi i vores fælles bestræbelser? Hvordan synliggøres værdigrundlaget i det indbyrdes samarbejde, i arbejdet med børnene og de unge, med deres familier og med omverdenen i øvrigt?³⁸

Medarbejdernes løbende debat om værdier beskrives overordnet som udviklende for institutionen, idet det stiller krav om forklaring og dialog i modsætning til håndhævelse af et regelsæt.³⁹ Ifølge lederen er det helt afgørende, at diskussion af værdier ikke blot resulterer i regler, hvorved værdierne hurtigt mister mening. Farvergårdens mål med at diskutere forskellene på regler og værdier er netop at tydeliggøre, at en regel kun skal findes, hvis den har værdi. Et eksempel herpå er, at børnene skal gøre rent på deres værelser for at få udbetalt lommepenge. Værdien heri er, at børnene i samarbejde med deres kontaktpædagog lærer at gøre rent, mens det er en regel, at værelset tjekkes inden udbetaling af lommepenge.

Et andet eksempel på sammenhængen mellem regel og værdi er, at det er en regel, at børnene ikke må have eget fjernsyn og video på værelserne, fordi det anses for en værdi, at det enkelte barn opbygger relationer til de andre børn, at de oplever at være en del af en gruppe, og derfor blandt andet skal se fjernsyn sammen. Det omvendte kan være tilfældet i en ud-

³⁸ Paper fra oplægget til temadagen om værdigrundlag for Farvergårdens medarbejdergruppe.

³⁹ Oplysningen stammer fra en introtur i Udviklingscenter regi i forbindelse med en præsentation af Farvergården.

slusningsfase, hvor det netop ses som en værdi, at de ældste har fjernsyn og video på værelset som led i en ansvarliggørende læreproces i forhold til at klare sig selv.

Erfaringerne på Farvergården viser, at værdidiskussionerne nødvendigvis må finde kontinuert sted, dels fordi der ansættes nye medarbejdere og praktikanter, dels for at undgå at det bliver et sæt overleverede regler og netop ikke værdierne bag reglerne, der begrunder det pædagogiske arbejde. Ifølge lederen er det dog ofte via eksemplets magt, at de pædagogiske værdier videregives.

Også Schwartz fremhæver, at regler indeholder en risiko for at blive løsrevet fra meningen med reglen, hvorved en institution kan stivne og blive ufleksibel. Ud over at regler skal være velbegrundede, pointerer Schwartz (2001:220), at det er vigtigt at signalere til børnene, at:

'Regler ikke er abstrakte lovmæssigheder, men koder mennesker definerer for at lette social interaktion.'

Heri ligger, at hvis regler skal have betydning for børnene, skal de være fleksible og mulige at forhandle. Ifølge Schwartz (2001) vil det derfor være optimalt, hvis institutioner en gang om året sletter alle regler og bygger et nyt regelsæt op sammen med børnene. Herved vil reglerne fremstå som havende indlysende funktioner, som sikrer, at de giver mening for både børn og medarbejdere.

Det pædagogiske arbejde på Farvergården, således som det kommer til udtryk i diskussioner i medarbejdergruppen må betragtes som værende værdibaseret og ikke regelstyret. Spørgsmålet er dog, som det også blev tematiseret på temadagen, om det altid lykkes at synliggøre og kommunikere forskellen på regler og værdier, således at det værdimæssige grundlag for reglerne er tydeligt. Har børnene f.eks. forståelse for, hvorfor de regler, de møder i deres hverdag på Farvergården, findes.

I interviewene med de unge er der mange udtalelser, der peger på, at Farvergården opfattes som regelstyret. De unge giver generelt udtryk for, at de forstår, at regler er nødvendige og praktiske, når så mange børn og unge skal bo sammen, men samtidig udtrykker de, at der er for firkantede rammer, for mange regler, det er for skematisk, at reglerne ikke er til diskussion, eller at reglerne opleves som en begrænsning ved at bo på døgninstitution.

En af de unge, som har mange erfaringer med forskellige anbringelsesforløb, sammenfatter sine synspunkter om Farvergårdens regler på følgende nuancerede måde:

'Der er mange regler, som jeg er meget utilfreds med, men det må jeg leve med. Men man må meget på Farvergården, det må man, man må rigtig meget faktisk, men der er nogle bittesmå regler, som er fuldstændig lamme i hovedet... Når man flytter så meget, som jeg gør eller har gjort, så finder du ud af, at det er svært at flytte fra hjem til hjem, fordi der er så mange regler, du skal ændre på. Selvfølgelig skal du være rar og sådan noget, men der er mange regler, som bliver lavet om, og som man lige skal vænne sig til... der er også mange regler du skal glemme... men da jeg kom på Farvergården, der blev det jo bare et paradys, for der måtte du jo næsten det hele.' (ung 8)

Om end de unge mener, at det kan være nødvendigt med regler, er der ingen, der giver udtryk for at kende til værdierne bag de konkrete regler. Schwartz (2001:121) argumenterer, at det at få dikteret eller at opleve at få dikteret regler ikke fremmer børns aktive deltagelse i sociale sammenhænge. Når børnene omgives af eller føler, at de er omgivet af en masse regler, som de ikke rigtig kender begrundelserne bag, bliver deres verden usammenhængende, den giver ikke mening, den bliver uforståelig og dermed sværere at begå sig i. Børn lærer derimod aktiv deltagelse ved at indgå i relationer, deltage i sociale praksiser, som de tillægger betydning. En måde at fremme læring af social deltagelse på er at inddrage børnene i tilrettelæggelsen af deres hverdagsliv, blandt andet i forhold til hvad det enkelte barn og børnegruppen opfatter som betydningsfuldt.

Nedenstående udsnit fra et interview med en ung viser f.eks., at det, at der en gang om ugen er en fast aften, hvor alle skal være hjemme, opfattes som en fast regel, uden at den unge synes at kende til værdien af at have en hjemmeaften:

Interviewer: *'Blev det nogen gange diskuteret, hvis nogle af jer sagde, at vi synes, at det er for meget, at man skal være hjemme onsdag aften?'*

Ung 10: *'Ja, altså, det har vi jo klaget over, men det var en fast regel, at sådan er det på Farvergården.'*

Interviewer: *'Blev der sagt det?'*

Ung 10: *'Ja'*

Et andet eksempel på en regel, som næsten alle de unge nævner som værende meget irriterende, er at de bliver vækket i weekenden. De unge ved, at det er for at spise brunch sammen, men ingen af dem synes at kunne se værdien i det. Dette kan eventuelt skyldes, at værdien ikke er blevet formidlet klart eller at de måske ikke er taget med på råd, det vil sige har været med til at diskutere værdien heraf.

Farvergårdens socialpædagogiske arbejde

Det familielignende koncept

Når Farvergården i dag indeholder to længer med plads til hver seks børn i en blandet aldersfordeling, er det et udtryk for, at arbejdsgruppen bag etableringen af Farvergården fandt det hensigtsmæssigt at danne børnegrupper af denne størrelse. Begrundelserne for netop denne gruppestørrelse var, at seks børn med tilknyttede medarbejdere kan danne en familielignende enhed, som kan udgøre et socialt og gensidigt opdragende miljø, hvor børnene kan få tryghed og lære ansvarlighed.⁴⁰

I de fleste familier er hverdagslivet tilrettelagt i forhold til familiens forskellige aktiviteter, hvorved der opstår daglige rutiner. På Farvergården kommer det familielignende også til udtryk i organiseringen af hverdagslivet. Der lægges vægt på daglige rutiner, på forudsigelige rammer, på traditioner og ferierejser. De forudsigelige rammer og grænser skal medvirke til at skabe tryghed, blandt andet ved at vise, at der er voksne, der gerne vil tage ansvar og dermed også bestemme, så barnet ikke står alene med ansvar.

I interviewene med de unge har der været stillet mange konkrete spørgsmål, som samlet giver et billede af, hvordan de oplever Farvergården, herunder forholdet til de andre børn. Svarene på nogle af disse spørgsmål er meget forskellige, på andre er de mere sammenfaldende.

De forudsigelige og faste rammer omkring hverdagen opleves stort set positivt af alle, så længe det er strukturerne og ikke de mere konkrete pædagogiske udformninger, det vil sige regler i tilknytning til strukturer, der kommenteres. Nogle af de unge begrundede, hvorfor de er positive overfor faste rammer på følgende vis:

'Min verden var meget ustruktureret, så det var rart at få nogle faste rammer og lære hvornår man spiste...det hjalp mig til at få et mere struktureret liv.' (ung 2)

'[De faste rammer] er belastende på nogle områder, fordi man ikke har så meget frihed. Men på andre punkter, - det er så igen når jeg ser tilbage, så er faste rammer jo godt. Alle har brug for faste rammer for på den måde får man skabt sig en ordentlig hverdag. Og så får man et realistisk billede af, hvordan det hele skal foregå. Så man bliver mere rustet til, når man skal ud at klare sig selv.' (ung 1)

De positive udtalelser om den strukturerede hverdag bliver dog modificerede, når de relateres til konkrete begivenheder, især når samtalerne falder på sengetiderne, som ifølge de fle-

⁴⁰ Fortryk af rapport fra arbejdsgruppen vedr. Lokalcenter og lokal døgninstitution, marts 1991.

ste er for uflexible. I forhold til tematikkerne i undersøgelsen er det relevant at fokusere på risikoen ved en meget organiseret, regelstyret praksis. Et institutionaliseret hverdagsliv, hvor der ikke er plads til at tage hverken individuelle eller situationsspecifikke hensyn, men hvor der i stedet stilles krav om tilpasning til et givent regelsystem, betyder at hverdagslivet vil blive struktureret som et ensrettet kollektivt liv, og ikke et individuelt liv med fællesskabet som udviklende forudsætning.

Problemer med institutionalisering og konsekvenserne heraf er blandt andet beskrevet af Erving Goffman (1967).⁴¹ I forhold til Farvergården er der mange spontane udtalelser fra de unge, som drejer sig om, at de oplever, at der er mange regler. Senere i rapporten uddybes og problematiseres nogle af de unges oplevelser af Farvergårdens regler ud fra et institutionaliseringsversus et medbestemmelsesperspektiv. Der er dog hos de unge også konkrete udtalelser om det modsatte:

'Farvergården er en institution, men der er gjort utrolig meget ud af at få det til at virke som et hjem. Vi blev hevet op om morgenen i weekenderne for at spise brunch sammen. Så det var noget af det, jeg rigtig godt kunne lide, at det skulle være så hjemligt, som overhovedet muligt...Det er de hjemlige traditioner, der gør det så dejligt. Det behøver ikke være så institutionsagtigt, så alt bare var skema-planlagt, hvor folk gik i skole, kom hjem, og så spiste de og gjorde, hvad de havde lyst til. Det er det ikke. De kunne også godt finde på at sige, 'du skal ingen steder i aften' og så hidsede man sig op, men det gør man også derhjemme, din mor siger jo også til dig, at du ikke skal ud i aften. Du har været ude i en hel uge, du kan godt blive hjemme.' (ung 5)

Det overordnede billede, som ungeinterviewene efterlader, er, at der netop har været mulighed for en stor grad af individuel tilpasning, og at dette, lige såvel som konsekvenserne af brud på reglerne, er oplevet som værende i orden.

Som nævnt er ideen med at opdele Farvergården i to længer at skabe grundlag for to familielignende grupper. To af de unge ser ikke Farvergården som hjemlig, men benytter derimod udtryk som fritidshjems- eller højskoleagtigt om Farvergården. I det ene tilfælde på grund af, at der er (for) mange børn samlet i modsætning til en familie, hvorimod den anden begrunder det med eksempler, der relaterer sig til pædagogikken, som følgende udtalelser viser:

'Men helt klart, så ville jeg gøre det mere hjemligt, heller gøre det sådan...rykke folk ud i en plejefamilie...ja, jeg synes at der er for mange mennesker – det bliver meget sådan fritidsordningsagtigt...jeg synes at det er meget stort – jeg havde lyst til, at man lukkede det af, der er jo to afdelinger, at man lukkede dem fra hinan-

⁴¹ Med udgangspunkt i danske døgninstitutioner har f.eks. Schwartz (2001) beskrevet mange af de problemstillinger, der opstår på institutioner, der har valgt en stramt struktureret praksis med deraf følgende konsekvenser.

den...Et sted med mere ro på, et sted hvor man ikke kunne løbe igennem. Man kan jo løbe igennem hele Farvergården...det er et meget stort sted, hvis man skal bo der for længe.’ (ung 4)

’Det ligner jo bare sådan en omgang fritidshjem. Altså en familie det er jo sådan noget med, at de store godt kan få lov at se en film en gang om ugen...hvis vi f.eks. laver en tur, hvor vi skal i biografen, så skal det være en film, vi alle sammen kan se. Hvis det er noget vi [de store] ikke gider se, jamen så er det bare de små, der bestemmer. Så bliver det Bambi eller sådan noget.’ (ung 9)

Hvor de fleste af de interviewede giver udtryk for, at de mindre børn var irriterende, men alligevel også til tider synes, at det var ok eller ligefremt dejligt med de blandede grupper, netop fordi det gav en familielignede atmosfære, mener den ovennævnte unge, at det familielignede ville blive bedre tilgodeset, hvis der i højere grad blev taget hensyn til aldersforskellen på børnene. Der er således ikke enighed om det positive i forskelsbehandling, et par af de unge nævner, at de større børn kan have dårlig indflydelse på de små, at de var dårlige forbilleder, samt at de store skabte uro i hverdagen, at det næsten virkede som en ungdomspension, hvor det kunne være svært f.eks. at koncentrere sig om at spise. Aldersforskellen ses af nogle af de unge som afgørende i forbindelse med at opretholde faste rammer, som det fremgår af denne udtalelse:

’Hvis det bliver sådan noget halvfrivilligt noget, så må den ene godt og den anden må ikke...det synes jeg er totalt åndssvagt. Så jeg synes helt klart, der skal være de faste rammer. Om der så kun er et kvarters forskel, om man er det ene eller det andet antal år gammel. Det gør bare den forskel, at man føler sig mere ligestillet, når man er sådan et stort sted. Så jeg synes der skal være så mange rammer, ellers ville det være totalt kaos.’ (ung 4)

Når de unge skal beskrive de positive indtryk og oplevelser fra anbringelsen på Farvergården, er de ikke kun knyttet til de mere festlige og ferierelaterede oplevelser, men også til hverdagen med de forskellige daglige rutiner, og til den familiære atmosfære. En udtalelse fra en af de unge indeholder et bredt udsnit af nogle af de holdninger mange af de andre unge har udtrykt:

’Vi havde sådan et had/kærlighedsforhold [til både mindre børn og medarbejdere], at fra mandag til fredag, der ønskede man dem bare døde hele bundtet. Men lige så snart man nåede fredag, så var der råhygge i sofaen, og de kravlede op og sad og puttede, så var det hele glemt igen. Sådan tror jeg også, man har det med søskende... jeg tror det er sådan, at man hader dem helt vildt, men man vil ikke undvære dem alligevel. Så jeg vil sige, for mig er Farvergården min familie. Det er helt sikkert...Det, som jeg savner ved Farvergården, er, at selvom det er en institution, gør de utrolig meget for at få det til at virke som et hjem. Og det er noget af det, jeg savner meget, med at der er video hver onsdag, der var ferier både

sommer og vinter, og ture og man kunne altid købe gulf i weekenden, der blev tændt stearinlys, vi spillede spil.’ (ung 5)

Farvergårdens opdeling i to afdelinger med hver sine tilknyttede medarbejdere kan give anledning til spørgsmål om i hvilket omfang, der er plads til forskellighed afdelingerne imellem. Ifølge lederen er der i princippet mulighed for, at der kan udvikles to kulturer på samme måde, som to familier kan være forskellige, dog under forudsætning af at dette sker på det fælles værdigrundlag.

Denne potentielle forskellighed i det pædagogiske arbejde på de to afdelinger, kan for medarbejderne i forhold til problematiske situationer skabe tvivl om, hvor grænserne for involvering, forpligtelse og ansvar over for børn og kolleger i den anden afdeling begynder og ender. Er det eksempelvis en mulighed at forholde sig neutral i forhold til eventuelle problemer på den modsatte afdeling.

Ud over en mere principiel interesse, kan spørgsmål af denne karakter have betydning i det daglige arbejde, hvor en medarbejder ofte er mere sammen med en kollega fra den modsatte afdeling end med en kollega fra egen afdeling. Løsningen på dette strukturelle dilemma er, som lederen udtaler, fortsat fastholdelse af et fælles teoretisk fundament for arbejdet, hvorved den enkeltes personlige holdninger eller personlighed får mindre plads eller mindre betydning til fordel for et fælles fagligt udgangspunkt.

Traditioner

Med udgangspunkt i det traditions tab og den udhuling af ritualer, som er en konsekvens af det moderne samfund, påpeger f.eks. Ole Varming (2002), at det er vigtigt, der skabes nye fælles ritualer og traditioner, idet disse er medvirkende til at skabe fællesskaber. Det er derfor vigtigt at både hjem, skole og institutioner beskæftiger sig hermed. Denne 'opgave' er ikke fremmed for Farvergården, idet et vigtigt element i Farvergårdens pædagogik er den store betydning, der lægges på traditioner, dels de traditionelle højtidsbestemte traditioner, dels Farvergårdens egne udviklede traditioner som eksempelvis sommerfest, teaterture op til jul, og sommer- og vinterferier.

For næsten alle de interviewede børn og unge har de forskellige traditioner, udflugter, og ikke mindst sommer- og vinterferier været meget betydningsfulde elementer i deres oplevelser af anbringelsen blandt andet i forhold til en oplevelse af et (familielignende) fællesskab, hvilket følgende eksempler viser:

'Det er rigtigt godt faktisk. Traditioner det er helt i top faktisk, det elsker jeg, der er faktisk kun fuld point til det.' (ung 8)

'Det betød meget, rigtigt meget. Det største hit er vores årlige skitur. Det slår alt. Folk de glædede sig, fra vi kom hjem til vi skulle af sted igen.' (ung 5)

'Jeg synes, det var helt vildt godt, fordi det gør man også med en familie. Der tager man jo også på udflugter, det synes jeg var helt vildt godt. Så kom man ud og følte sig lidt som en familie, og så har man nogle ting sammen, man laver nogle ting sammen. Det er ikke kun dig og din kontaktpædagog, det er hele afdelingen sammen eller hele huset sammen. Også at vi tog på skiferie sammen. Det har bare været så fedt, de udflugter vi havde, det har bare været det bedste.' (ung 6)

Som sidste udtalelse indikerer, er traditionerne også et vigtigt element i Farvergårdens familielignende koncept.

Faste nattevagter

Som et specielt punkt i ungeinterviewene, har der været fokuseret på, hvilken betydning børnene tillægger den personalemæssige organisering, Farvergården har valgt at have, med faste vågne nattevagter i modsætning til en model, hvor alle medarbejderne indgår i et skiftende vagtskema, der dækker hele døgnet. Begrundelserne for valget af denne model skal hentes i kontaktpædagogordningen, hvor ideen er, at der skal være mest mulig samvær mellem kontaktpædagogen og barnet, hvilket finder sted i dag- og aftentimerne og derfor ikke skal 'spildes' på en nattevagt. Derudover skulle faste nattevagter skabe tryghed i modsætning til skiftende nattevagter.

Udtalelser fra de unge bekræfter uden undtagelser eller forbehold værdien af de faste nattevagter. Begrundelserne for de positive vurderinger er endvidere de samme, som ligger bag Farvergårdens valg af denne struktur - tryghed, forudsigelighed og mere tid til samvær mellem barn og kontaktpædagog:

'Jeg synes, det er rigtigt fedt, at det er et fast hold, der skifter, for der kommer i forvejen 40.000 vikarer. Om natten er der mange, der er utrygge, så hvis man ikke er tryk ved nattevagten, så er det ikke så fedt.' (ung 4)

'Det er godt, fordi man har mere brug for pædagogerne om dagen, meget mere brug for dem om dagen end om natten...jeg brugte dem [nattevagterne] ikke så meget, men jo man vidste, hvem man stod op til, man vidste hvem man skulle snakke med, hvis man var derude. Ellers kunne man godt vågne og tænke, åh nej, hvem er det nu, der skal være her i nat, gider jeg snakke med den person?'
(ung 6)

De tre elementer: faste nattevagter, mange faste traditioner og det familielignende koncept er alle tænkt som grundpiller i forhold til at skabe et trygt, forudsigeligt, socialt og gensidigt opdragende miljø. På baggrund af interviewene og deltagerobservation i dagligdagen på

Farvergården kan vi opsummere, at de pædagogiske strukturer på Farvergården lever op til det tilsigtede mål. Yderligere aspekter ved Farvergårdens strukturer og pædagogiske udformning belyses og diskuteres i efterfølgende afsnit i forhold til kontaktpædagogordningen, familiearbejde, børnenes fællesskaber og relationer, børnenes medbestemmelse og arbejdet med unge fraflyttere.

Farvergårdens familiearbejde

Det er som nævnt et mål, at alle medarbejdere på Farvergården skal have et fælles familiesyn, hvilket blandt andet skal opnås gennem videreuddannelse. Det ideelle mål er ifølge lederen, at alle får det der svarer til en familierapeutisk grunduddannelse. Der har i spørgeskemaet været spørgsmål, der indkredser medarbejdernes børne- og familiesyn. Alle medarbejderne betragter børn som værende en del af deres familie, men samtidig bekendtgør stort set alle, at det er muligt at bryde den sociale arv. Det vil sige, at selvom barnet betragtes som forbundet med familien, har det også sit eget liv, der ikke nødvendigvis er bundet op på deres familiebaggrund. Udtalelserne fra lederen og spørgeskemaerne viser, at der allerede er en homogen opfattelse af barn-forældrerelationen til stede internt i medarbejdergruppen.

Ifølge uddybende udtalelser fra lederen opfattes et barn som del af sin familie på godt og ondt, og at det kun er i helt specielle tilfælde, at der er tale om uoprettelige skader. Lederen udtrykker en opfattelse af at alle børn er unikke, og har unikke forudsætninger både personligt og familiemæssigt, hvilket barnet må lære at leve med eller kompensere for. Hertil kommer endvidere en opfattelse af, at ingen børn kan undvære sine familierelationer, familiebandene er ubrydelige.

Grundlæggende i systemisk familiebehandling ligger en forståelse af, at problemer et sted i systemet, det vil sige i familien, er afhængig af andre dele i systemet. Den professionelle fagpersons opgave er at være katalysator i forhold til at frigøre familiesystemets ressourcer til en forandring. Der er fokus på ændringsprocessen. Et mål er derfor at familien får indsigt i kommunikationsmønstrene i familien, idet både årsager til og løsninger på problemer i systemet, her familien, skal findes i familien. Et centralt element i denne forståelse er, at det enkelte individs handlinger er rettet mod at skabe vækst, hvilket kan henholdsvis fremmes eller hæmmes af kommunikationsmønstrene i familien. At menneskesynet bag denne tænkning er både optimistisk og reduktionistisk fremhæves f.eks. af Hammerlin & Larsen (1997:180):

'Både det kognitive og det følelsesmæssige udvikles i familiens processer. Ved at man appellerer til det kognitive, via kommunikasjon, kommer det fram at teorien anser at mennesket kan bryte ut av en negativ vekst ved å bli klar over negative kommunikasjonsmønstre i familien. Dersom det skabes vekst, er den å betrakte

som en process som ikke har noen begrensninger, den kan fortsette hele livet. Mennesket betraktes som et aktivt vesen med muligheter. Dette er et optimistisk menneskesyn. Likevel avdekkes et reduksjonistisk menneskesyn når veksten og individets muligheter ikke bliver satt i sammenheng med samfunnsmessige faktorer. Det er igjen nesten bare den familiære sfære som er avgjørende.'

Det menneskesyn, som den systemiske familierapi ifølge Hammerlin & Larsen bygger på, er på Farvergården suppleret med en anden opfattelse af barnet, et anderledes udviklingssyn, hvor andre relationer og fællesskaber ud over familien også fremhæves som betydningsfulde for barnet. Dette kommer f.eks. til udtryk i den betydning, det tillægges, at barnet fastholder eller etablerer eksterne kontakter ud over familien og døgninstitutionen. Det pædagogiske arbejde med at kvalificere disse for barnet vigtige relationer er dog ikke tilsvarende tænkt ind i en uddannelsessammenhæng.

Farvergårdens arbejde med familierne afhænger ifølge lederen i praksis både af børnenes alder og behov på den ene side og medarbejdernes, især kontaktpædagogens, forudsætninger og interesser på den anden. Hos de små børn vægtes familiearbejdet højt, hvorimod det kan blive sværere, jo ældre børnene bliver. I denne undersøgelse på Farvergården har der udelukkende været talt med de unge, og med en enkelt undtagelse udtrykker de tilfredshed med det samarbejde, Farvergården har haft med deres forældre. Når spørgsmålet drejer sig om, hvordan de opfatter den støtte, medarbejderne har givet dem selv i forhold til deres egne ofte problematiske relationer til forældrene, tyder svarene på, at de unge oplever at have fået meget stor hjælp og opbakning, hvilket følgende udtalelser illustrerer:

'Farvergårdens personale støttede mig i, at jeg fik besøg af min mor, og at det ikke blev for lang tid. Og støttede mig ved at tage med mig hjem for at hente nogle ting og snakke med min mor.' (ung 2)

'Farvergården støttede mig meget, fordi de vidste godt, at min mor havde presset mig første gang, da jeg flyttede, så de sagde til mig, at hvis det blev for slemt eller hvis hun pressede for meget, så måtte jeg sige det til dem, og så ville de lytte med.' (ung 6)

'Mange af dem, der bor på Farvergården, har problemer med deres forældre. Altså jeg kan tydeligt huske en dag, det var xx der var på arbejde, og der blev han vred, for et eller andet sted holder de jo af os, selvom vi bare er børn. Jeg havde som sædvanlig haft et skænderi med min mor, et kraftigt skænderi, jeg troede jeg aldrig mere skulle komme hjem, jeg var brudt fuldstændig sammen. Og der havde han taget røret, og så var han blevet sur og havde sagt, 'nu lægger vi på, farvel!'. Fordi de holder jo af os, og de ved godt, at mange af os ikke har haft det godt hjemme, så de har ikke presset på nogen måde. Selvfølgelig har de sagt, 'skal du ikke tage hjem til din mor i weekenden', men de har også fuldt ud respekteret et nej. For de kan ikke tvinge os til noget, vi ikke har lyst til. Min kontakt til min mor er blevet bedre bagefter, fordi den er blevet bygget langsomt op. I stedet for at

blive kastet ud i den, er den bygget langsomt op, og det har taget den tid, det skulle tage.’ (ung 5)

I forældreinterviewene udtrykkes ligeledes generelt tilfredshed med Farvergårdens arbejde med børnenes familie. De fleste forældre er rigtig glade for kontaktpædagogordningen. Én ville dog ønske, at børnene havde to kontaktpædagoger, så der forekom bedre overlap, og sammenligner ønsket med, at børn, der bor hjemme, også oftest har to forældre. En anden forælder giver udtryk for, at kontaktpædagogen tager for meget over i forhold til hende som mor. Hun synes generelt, at medarbejderne skal tage forældrene mere med på råd og give dem større indflydelse på deres barns liv på døgninstitution. Dette ønske deles af en tredje forælder, der savner en form for forældremøde. Hun udtaler følgende:

’Jeg ved godt, at det er et sted, hvor børnene bor, men jeg synes, at der mangler et møde, hvor forældrene kan komme med nogle ting, de går og tænker over. Jeg har talt med nogle andre forældre, [og] vi har nogle synspunkter omkring noget, som vi synes er lidt forkert, og det kunne man jo så give udtryk for på sådan et forældremøde...der kunne sagtens være nogle ting, hvor forældrene måske synes, at de godt ville have indflydelse, og det får vi jo ikke ved ikke at blive spurgt om noget. Jeg ved godt, at man skal tænke på, at børnene er der af forskellige grunde, men i helheden af huset må der jo være nogle ting, de andre [forældre] også gerne vil kunne komme med noget omkring...i forhold til huset generelt, hvordan det fungerer...sådanne ting kunne man få lagt på bordet og så høre de andre forældres mening, altså fordi man slår bedre igennem flere end én, så det synes jeg mangler.’

En anden forælder udtaler, at hun ikke har behov for forældremøder eller lignende, hun synes det er fint blot at møde andre børn og deres forældre til fællesarrangementerne på Farvergården. Hun giver udtryk for, at samarbejdet skal foregå mellem den enkelte forælder og medarbejderne, men udtrykker dog samtidig ønske om mere information i forhold til, hvad der foregår, især når kontaktpædagogen f.eks. holder ferie.

Flere af forældrene vægter, i overensstemmelse med mange af de unges udtalelser, den store betydning medarbejdernes gode humør har for hverdagslivet på institutionen. En forælder udtaler f.eks., at man bliver glad af at være derovre, fordi medarbejderne: *’oser af overskud og glæde’*. Forældrene og de unge vurderer, at medarbejderne har det rigtig godt sammen og at dette smitter af på deres pædagogiske arbejde. Den glade stemning gør opholdet på Farvergården mindre institutionaliseret. Den må desuden betragtes som et vigtigt element i et familielignende koncept.

Kontaktpædagogordningen

Kontaktpædagogordningen på Farvergården er, som på mange andre institutioner, en vigtig del af strukturen og dermed af det pædagogiske arbejde, der tilbydes børnene og de unge. Dette afsnit vil belyse og problematisere forskellige aspekter ved denne struktur.

Formålet med kontaktpædagogordningen er dels at tilbyde hvert enkelt barn en speciel relation til en voksen i forhold til at indgå i en mere tæt følelsesmæssig relation, dels at varetage praktiske opgaver, familie- og tværfaglige samarbejdsrelationer omkring barnet. Konkrete eksempler på dette kommer til udtryk i nogle af de kommentarer, medarbejderne har givet til spørgsmålet om, hvad de mener deres primære opgave er som kontaktpædagog:

'Være synlig og støttende og den der er samlende og korrigerende af aftaler, den der har den tætte kontakt og overblikket, samarbejdet udadtil.'

'At give barnet omsorg og støtte. Hjælpe med de praktiske opgaver omkring barnet. Samarbejde med barnets forældre, skole, sagsbehandler og andre. At barnets ophold på Farvergården bliver så hjemligt som muligt. Skabe et tillidsforhold til barnet, så det føler, at det har en primærperson, som det kan dele godt og skidt med.'

'Drage omsorg for barnet, rumme dets følelser og adfærd og vise barnet at det har værdi, og give det selvtillid.'

'At være den person som er samlende for barnet på Farvergården både fysisk og psykisk, være synlig og trykghedsgivende.'

Spørgsmål om kontaktpædagogordningen har også været et centralt tema i interviewene med de unge. De er alle meget positive overfor kontaktpædagogordningen. At have én medarbejder som gennemgående person at forholde sig til opleves meget værdifuldt, idet muligheden for at få en eksklusiv kontakt til en enkelt voksen er til stede. Endvidere fremhæves betydningen af såvel en praktisk som en mere følelsesmæssig kontinuitet i samværet.

De unge fortæller bl.a.:

'Jeg synes, det er en rigtig god ordning. Det har været utroligt dejligt at have én, som specielt stillede op om en, og som man specielt vidste var der for én.' (ung 5)

'Jeg synes, det er meget vigtigt, at der er en [kontaktpædagog], for ellers bliver det alt for diffust...jeg synes, det er meget vigtigt, at de er der, for så føler man, at der er i det mindste én, som følger med. Hvis man skulle snakke med dem alle sammen, så skulle man starte forfra hele tiden.' (ung 6)

'Jeg synes, det er fedt, at man har en person, man kan forholde sig til. Selvfølgelig kan det også være en ulempe, fordi personen ikke er der hele tiden, men det gælder jo bare om at have et klart forhold til, hvad må man, og hvad må man ikke. Hvis man lever op til de regler, så ved de andre pædagoger også godt, at hvis man gør sådan og sådan, så er det fordi personen godt må. Så det er ikke noget med at sætte spørgsmålstejn ved alt, hvad man gør, så får man jo også større frihed.' (ung 1)

Efterværn og ungeaftener

I forbindelse med den omfattende planlægning af decentraliseringen i Karlebo kommune i begyndelsen af 90-erne, blev der oprindeligt foruden Farvergården tænkt på endnu et døgnforanstaltningstilbud, kaldet Mini-bo. Mini-bo-institutionen skulle have plads til fire unge mellem 15 og 18 år og skulle hænge tæt sammen med Farvergården. Den påtænkte målgruppe til Mini-bo var f.eks. unge, hvis daglige liv i familien var så belastende, at det var svært at fastholde dem i et skoleforløb, og som derfor havde brug for at komme hjemmefra for at kunne udvikle sig. Målgruppen kunne desuden være unge, som efter endt ophold på Farvergården ikke skulle hjemsendes, men som fortsat havde behov for socialpædagogisk støtte.⁴² Ved at tilknytte et Mini-bo til Farvergården til de store børn, som skulle forblive anbragt barndommen ud, kunne det endvidere undgås, at Farvergården 'sandede til' med store børn, som af en eller anden grund ikke blev udskrevet og dermed optog plads for andre børn.

Planerne om et Mini-bo blev ikke realiseret i forbindelse med opførelsen af Farvergården, men flere udtalelser fra de unge, som er fraflyttet Farvergården viser, at behovet for et udslusningssted klart har været til stede, hvilket følgende udtalelser illustrerer på forskellig vis:

'Jeg blev smidt herfra ud i en lejlighed, og så stod jeg bare der med mit dankort...og så fik jeg en håndfuld møbler med, så det var sådan lidt, 'nå, hvad gør jeg så'. Det endte med, at jeg brugte 13.000 den første måned, og jeg var bare vant til, at der skal god mad på bordet.' (ung 1)

'Jeg fik det rigtig dårligt, inden jeg skulle flytte. Så de var usikre på, om jeg skulle flytte, eller om jeg skulle blive der, så jeg fik lov til at blive en måned til, og det var meget godt. Så kunne vi stille og roligt sætte mit værelse i stand, sådan at jeg kunne komme og vænne mig til at være her...Så da jeg skulle flytte ud, skulle det være sådan en delemåned, hvor jeg kunne være begge steder...Det har været godt, at jeg lige havde en overgangsperiode. Det har været en god måde, jeg blev smidt ud på, eller jeg er flyttet på.' (ung 6)

⁴² Fortryk af rapport fra arbejdsgruppen vedr. Lokalcenter og lokal døgninstitution, marts 1991.

'Det eneste der mangler hernede [på Farvergården], det er udslusning...det ville være rart, hvis der var sådan et sted, hvor man kunne - eller også gøre det indenfor de her mure [på Farvergården] - hvor man kom ud, og så på godt eller ondt skulle klare sig selv med at begynde at betale husleje...så man lærer at fordele det, så selvom det hele går i vasken, så ved man, så bliver man alligevel reddet. Men så kan man så lære, hvor meget må jeg bruge på mad, hvor meget må jeg bruge på husleje, hvor meget må jeg bruge på el, så skal jeg lære at spare der.' (ung 1)

At blive anbragt lokalt har ikke kun fordele under selve anbringelsesforløbet, men er også betydningsfuldt efter anbringelsens ophør, hvad enten de unge flytter hjem igen eller flytter i egen bolig i lokalområdet. Kontakten til lokalmiljøet har ikke været brudt, der har været mulighed for at bevare eget netværk, de skal ikke starte forfra et nyt sted, og flere af de unge udnytter netop nærheden til Farvergården efter fraflytningen. Farvergården bliver efter fraflytningen et supplement til deres netværk, hvilket dog også gælder for nogle af de unge, der er flyttet ud fra lokalområdet.

Karakteren af den enkelte unges kontakt med Farvergården efter at være flyttet i egen bolig er meget forskellig, og elementerne i kontakten vægtes forskelligt. For nogle drejer det sig primært om at få råd og vejledning til at løse forskellige problemer, som tilhører overgangen fra barn til voksen, jobansøgninger, udfyldelse af officielle papirer osv. For andre er kontakten til Farvergården mere af social og følelsesmæssig betydning, og nogle nævner mulighederne for praktisk, materiel og økonomisk hjælp som betydningsfuld:

'Jeg ved, jeg har dem [på Farvergården]. Jeg behøver ikke holde fast i kontakten, for jeg ved, at hvis der går et halvt år og jeg ringer, så er de der stadig...hvis jeg skal have lavet en anbefaling eller en ansøgning, jeg ikke lige ved, hvad jeg skal stille op med, så ringer jeg bare.' (ung 5)

'Det er jo bare at sidde og drikke en kop kaffe og snakke og høre, hvordan det går, jeg har jo stadig tæt tilknytning til de ansatte...jeg kommer også en gang imellem, og så låner jeg lige computeren og laver nogle kopier af et eller andet, og jeg låner tit værkstedet, så det er sådan praktiske gøremål nogle gange, og andre gange er det bare for hyggens skyld, at jeg kikker forbi, men 75 procent af gangene er det højst sandsynligt noget praktisk, jeg skal have ordnet.' (ung 1)

'Jeg er også taget derop for at læse her i eksamensperioden, og så har jeg bare sat mig i haven med en bog, og så har jeg siddet og læst, så det er lidt et hjem stadigvæk.' (ung 6)

'Jeg flyttede lige rundt om hjørnet, så jeg kom og vaskede tøj en gang om måneden. Det var meget stort, at jeg kunne komme, når jeg var på røven. Det har ikke været så tit, men to-tre gange har jeg været forbi og fået nogle ordentlige sække

med mad og fået vasket mit tøj fire-fem gange, når det sådan lige har knebet to dage, før jeg fik løn.’ (ung 4)

Som supplement til de unges individuelle private netværk kommer de relationer, som de unge har opbygget med hinanden under opholdet på Farvergården. For en stor del af de interviewede unge er disse relationer meget betydningsfulde og fungerer både med og uden Farvergårdens aktive medvirken. Eksempelvis fortsætter en gruppe af de unge en af de traditioner, som de har oplevet på Farvergården. I forbindelse med julen, går de på restaurant og derefter i teatret. Andre unge har lånt telte af Farvergården til f.eks. Roskilde Festival. De fleste af de unge nævner en eller flere af de venner, de har fra Farvergården, som værende deres bedste venner, også i dag.

Indtil videre har der været etableret et individuelt efterværn for to af de unge, der er fraflyttet Farvergården. Efterværnspædagogerne betegner sig selv som gæster i de unges hjem og betragter denne rolle som værende meget anderledes end at være almindelig medarbejder på Farvergården. Det er dem, der spørger de unge, hvad de skal være behjælpelige med, og de vurderer, at de i høj grad udgør den tætte voksenkontakt, som de unge har. Det er i princippet den unges kontaktpædagog fra Farvergården, der fortsætter i efterværnet, fordi, - som efterværnspædagogerne udtaler, efterværnet ligesom Farvergårdens øvrige arbejde bygger på relationer, og det er især det, de unge efterspørger og har behov for. Voksenstøtte, omsorg og praktisk hjælp er nogle af de positive elementer, der nævnes i ordningen, både fra medarbejderne og de unge, som f.eks. i følgende udtalelse fra en ung:

’Efterværnspædagogen har været en voksenstøtte, sådan lidt ekstra familie...xx er kommet og har siddet i min lille hybel og spist på mit gulv, og det er bare fedt, at der er nogen, der gider gøre sådan nogle ting for én...et spark i gang – første gang jeg fik en selvangivelse ind ad døren, vidste jeg ikke, hvad jeg skulle gøre. Flyttekort – alt muligt. Så det har været rigtig, rigtig fedt, fordi jeg ikke rigtig kendte nogen...Så det har været rigtigt fedt lige at have sin egen bid af Farvergården med ud af døren.’ (ung 4)

Efterværnsordningen er med til at lette overgangen i forhold til at skulle bo for sig selv, men alligevel efterlyser en af de unge, der har haft efterværn, en form for Mini-bo, fordi mange andre, der tidligere er flyttet ud fra Farvergården på f.eks. højskole, bagefter er fuldstændig overladt til sig selv. Den unge udtaler:

’Det har været rigtig skidt. Det er for brat. Så det er enormt vigtigt med de der efterværns-nogen, for det giver ikke særlig meget...men det giver lidt, men der burde være et eller andet sted, et overflytningssted.’ (ung 4)

Efter at forsøgsperioden for Farvergårdens efterværn udløb, har Farvergårdens bestyrelse besluttet at gøre tilbud om efterværn permanent som en del af Farvergårdens kerneydelse.

Et udtryk for den udviklingsparathed, som er kendetegnende for Farvergården, er 'ungeaftenerne', som finder sted på Farvergården ca. en gang om måneden.⁴³ Ungeaftenerne udsprang af et ønske fra en stor gruppe unge, som i næsten samme periode blev udskrevet til egen bolig. Tilbudet startede i 1999 som et et-årigt udgiftsneutralt forsøg, som blev godkendt af Farvergårdens styregruppe. Alle unge, der er flyttet direkte fra Farvergården i egen bolig, er potentielle gæster til ungeaftenerne, hvilket drejer sig om 16 unge, men den tilbagevendende kernegruppe består af mellem seks og otte.⁴⁴ Sammen med de unge deltager en pædagog, samt leder og stedfortræder. I forbindelse med at et individuelt efterværnsprojekt påbegyndes i 2001, indgår ungeaftenerne herefter som en del af Farvergårdens efterværnstilbud.⁴⁵ Anbragte på Farvergården, der derfra skal flytte i egen bolig, indsluses i ungeaftenerne et halvt års tid før udflytningen for at skabe relationer, de kan bygge videre på, når de flytter for sig selv.

Til hver ungeaften er forberedt en god middag, hvilket fremhæves af stort set alle de unge, når de fortæller om, hvad der er det vigtigste ved disse aftener. Derudover er det, det at besøge Farvergården, men især samværet med de andre unge, der er i fokus. Det drejer sig om at være sammen, følge med i hvordan det går, og om der er sket noget nyt siden sidst. Kendetegnende for de udtalelser flere af de unge kommer med om ungeaftenerne er, at disse aftener er forum for de unges erindringer om tiden, de har haft sammen på Farvergården:

'Vi ses jo stadigvæk, jeg har masser af kammerater derfra stadigvæk, og det er rart at se dem. Vi har så meget tilfælles, vi har så mange oplevelser, som vi kan grine og græde over og snakke sammen om og hygge os...det vigtigste er at komme ind i erindringen og mærke de gamle minder, som vi har sammen.'
(ung 2)

'Vi glæder os alle sammen, der er bare et eller andet, det er gamle minder, og det ender altid med, at vi sidder og snakker om, hvordan det er gået, og så ender det altid med, at vi snakker om 'kan I huske dengang vi gjorde sådan' og det ender altid med, at vi sidder og snakker om skiturene, hver gang.' (ung 5)

De unges minder og fornemmelser af at Farvergården altid vil være til for dem er bundet op på personlige relationer. I forhold til de unge, der udgør kernegruppen i ungeaftenerne, er der ligeledes en helt speciel personlig dynamik. I evalueringsrapporten af efterværnsprojek-

⁴³ Ifølge oplysningerne i evalueringsrapporten, har der været afholdt ni årlige ungeaftener på Farvergården i både 2001 og 2002. Hertil kommer en påbegyndt tradition med en midsommerudflugt; en sejltur på Esrum Sø med grillarrangement ved Kongens Bøge, samt et julearrangement med julefrokost og bowling. Evalueringsrapporten af Farvergårdens efterværnsprojekt i en to-årig forsøgsperiode er skrevet af Farvergårdens leder i slutningen af 2002.

⁴⁴ Ifølge evalueringsrapporten har tre af de udskrevne unge aldrig reageret på invitationerne, en enkelt har deltaget en enkelt gang, og én er droppet ud af personlige grunde, og disse fem inviteres ikke mere. De resterende 11 kommer regelmæssigt, hvoraf seks - otte udgør en kernegruppe.

⁴⁵ En ændring i Serviceloven pr. 1.1. 2001 har gjort det obligatorisk at efterværn skal tilbydes.

tet udtaler en af de unge om ungeaftener: *'Vi kender hinanden så godt nu, så måske bliver det svært at få nye ind i gruppen.'* De unge, vi har interviewet, lægger netop vægt på, at der er medarbejdere til stede som de kender, når de kommer på besøg på Farvergården. Nogle tjekker lige bilerne på parkeringspladsen og kan finde på at vende om, hvis der ikke er nogen, de kender på arbejde. Andre ringer til en af de andre unge for at sikre sig, at der i hvert fald er en ung de kender til stede, hvis nu der ikke er nogle medarbejdere, de kender, eller hvis de kendte medarbejdere ikke lige har tid til at snakke. Følgende udtalelser viser vigtigheden af den personlige relation i forbindelse med de unges kontakt til Farvergården:

'Hvis de pædagoger, der var der dengang, er der, så er det lidt som at komme hjem til noget familie. Måske ikke lige forældrene, men måske en tante eller sådan noget. Det kunne de godt være for mig...sådan vil det være så længe, der er nogen, jeg kender der. Og [lederen] vil jo blive ved med at være der, til hun går på pension.' (ung 6)

'Problemet nu er, at der er kommet så mange nye pædagoger, så det bliver aldrig det samme. Så man kan jo ikke ringe, hvis det er, man er ked af det, og så er der en eller anden Bente på arbejde, som man ikke kender. Så hvis det er, jeg skal snakke, plejer jeg at ringe i dagtimerne, når jeg ved [lederen] er der.' (ung 5)

Flere af de unge nævner, at deres relationer til nogle af medarbejderne desuden har udviklet sig til private relationer, det vil sige, at de ikke udelukkende foregår i Farvergårdsregi, men også i andre mere private sammenhænge, én er f.eks. fadder for en af de unges barn.

I forhold til de ovennævnte elementer af Farvergårdens socialpædagogiske arbejde, altså fælles værdier, familiekonceptet, traditioner, faste nattevagter, kontaktpædagogordningen, efterværn og ungeaftener, må det konkluderes, at der generelt er en oplevelse af, at omsorg og tryghedsdelen varetages fyldestgørende. Hensigten med at skabe rummelighed og forudsigelighed i en hjemlig atmosfære på baggrund af et fælles værdigrundlag i det pædagogiske arbejde kan ligeledes konstateres opfyldt.

Det efterfølgende afsnit analyserer Farvergårdens arbejde med børnenes medbestemmelse. Det børnesyn, der er grundlaget for denne rapport, placerer barnet i en aktiv rolle i forhold til eget liv og betragter dermed også barnet som kompetent i forhold til beslutninger, der vedrører deres hverdagsliv. For et anbragt barn indebærer dette medbestemmelse i forhold til livet på døgninstitutionen.

Farvergårdens arbejde med børns medbestemmelse

Som tidligere nævnt viser spørgeskemaundersøgelsen på Farvergården, at knap halvdelen af børnene har været med i beslutningen om anbringelsen, men undersøgelsen viser også, at mindst 10 ud af de 38 børn selv har henvendt sig til socialforvaltningen med oplysninger om

problemer, som førte til anbringelsen. Dette er et klart udtryk for, at børn, selv når de er udsatte og marginaliserede, er kompetente i forhold til viden og beslutninger om eget liv.

Det er derfor væsentligt, at anbragte børn og unge er omgivet af professionelle, der som nævnt i indledningen har et børnesyn, der indebærer, at de tager børn alvorligt og giver dem mulighed for at være aktive deltagere. Det vil sige, at børnene høres og tages med i beslutninger, der vedrører deres hverdagsliv. Dette gælder måske i særlig grad de børn, der står alene og selv har taget initiativ til det store skridt det er specielt for børn - og ikke mindst børn, der ofte er marginaliserede i forhold til beslutningsprocesser - at kontakte sociale myndigheder med mulighed for konflikt med egen familie.

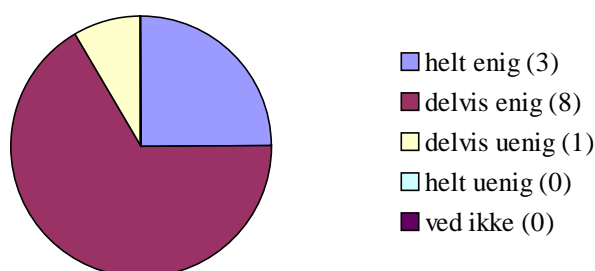
Quinton & Rutter har i forhold til anbragte børn undersøgt sammenhængen mellem mulighederne for at have indflydelse på betydningsfulde forhold i eget liv og senere modstandskraft over for problemer og udfordringer. At det har vidtrækkende konsekvenser at børn gives indflydelse viser følgende fra deres studie (Rutter 1998:177):

'Vores follow-up studie af børn opvokset i institutioner viste, at mange af deres senere problemer beroede på det faktum, at de følte sig henvist til skæbnen og derfor ikke tog aktive forholdsregler m.h.p. at takle de udfordringer, tilværelsen stillede dem overfor. Det ser ud, som om modstandskraft kan fremhjelpes v.h.a. tiltag, som kan få folk til at føle, at de har kontrol over deres eget liv og give dem effektiv indflydelse på, hvad der sker med dem.'

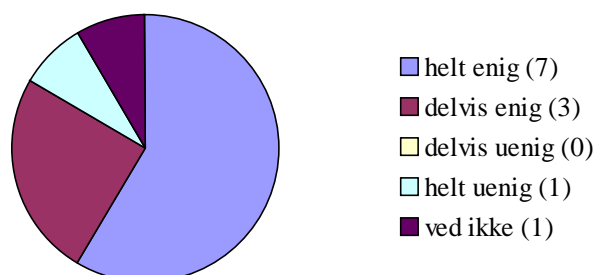
Denne sammenhæng mellem medbestemmelse, modstandskraft og dermed kompetence til at matche udfordringer har således store pædagogiske implikationer.

Som led i en beskrivelse af hvordan Farvergården arbejder, har spørgeskemaet til medarbejderne indeholdt mange forskellige spørgsmål, heriblandt om medarbejdernes pædagogisk/psykologiske orienteringer og syn på børn. Besvarelserne på tre udsagn om syn på børn, fordeler sig som følgende:

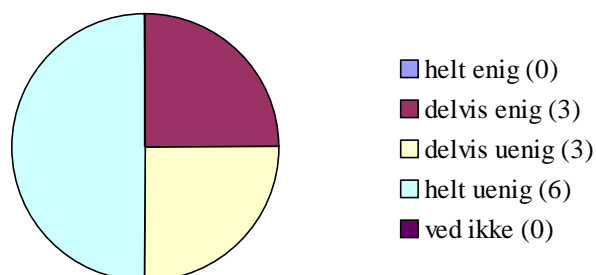
Børn er kompetente i forhold til beslutninger om eget liv

Børn er sociale aktører

Børn er skrøbelige og ufuldstændige

En samlet vurdering af medarbejdernes svar blandt andet på baggrund af disse udsagn er, at stort set alle medarbejdere i større eller mindre grad betragter børnene ud fra et børneperspektiv, hvor børn er subjekter i deres eget liv, og dermed også værd at lytte til og tage med på råd vedrørende beslutninger i deres hverdag og øvrige liv. Spørgsmålet bliver dermed at afklare, i hvilket omfang dette børnesyn konkretiseres i praksis.

En generel vinkel på problemstillingen om børnenes indflydelse på forskellige forhold på Farvergården drejer sig om, hvorvidt Farvergården udnytter mulighederne for at inddrage børnene optimalt. Dette element i det pædagogiske arbejde vil i det følgende blive problematiseret i forhold til et udvalgt forløb, hvor medarbejderne bevidst har arbejdet med dette tema.

Temadag om børns rettigheder og medbestemmelse

I efteråret 2001 afholdt Teori og Metodecentret i samarbejde med Frederiksborg Amt en temadag om børns rettigheder og medbestemmelse. Temadagen havde særligt fokus på anbragte børn og herunder på forskellige metoder, der i praksis anvendes på døgninstitutioner for børn og unge i forhold til inddragelse af børnene. Temadagen henvendte sig til alle, der arbejder med eller træffer beslutninger om anbragte børn og unge, og Farvergården valgte at deltage med hele medarbejdergruppen samt ledelsen.

Et af oplæggene på temadagen blev leveret af medarbejdere fra Frederik d. VII's Stiftelse i Jægerspris⁴⁶, som præsenterede deres erfaringer med at anvende en række 'deltagende teknikker'⁴⁷ i arbejdet med at inddrage børn og unge i beslutningsprocesser. De deltagende teknikker kan ikke alene bruges til, at børnene selv kommer på banen på egne betingelser. Medarbejderne vil også løbende blive konfronteret med deres egen pædagogiske praksis eller komme til at reflektere over, hvorfor de voksne beslutter dette eller hint, eller hvad der ligger til hinder for, at børnene får enten medindflydelse, medbestemmelse eller selvbestemmelse.

Dette var netop, hvad medarbejderne på Stiftelsen oplevede; medarbejdernes forbehold og holden sig til kendt praksis var de store forhindringer, og ikke at børnene havde svært ved at tage stilling og håndtere det at være med til at bestemme. En lærer på Stiftelsens skole udtalte f.eks.:

'Anbragte børn har typisk en hverdag, hvor de voksne bestemmer. Da vi sidste år gik i gang med projektet, var vi usikre på, om børnene og de unge kunne forvalte det ansvar, de fik. Men de forvalter det fint. Det handler mest om, at vi voksne er parate til at give slip på 'plejer'.'

En af medarbejderne fra Stiftelsen påpegede endvidere, at det var lettere og mere håndgribeligt at praktisere, end de havde troet, fordi det viste sig at være de nære ting i børnenes hverdag, der optog dem mest og dermed de ting, de ønskede indflydelse i forhold til:

'Det er egentlig ret beskedent, hvad børnene synes er vigtigt at få indflydelse på: Hvornår de skal i seng, hvad de skal spise og den slags dagligdags ting. Og det er ikke de store revolutioner, der skal til.'

⁴⁶ Frederik d. VII's Stiftelse er en døgninstitution i Frederiksborg Amt.

⁴⁷ De deltagende teknikker er udviklet af en gruppe engelske forskere, for nærmere beskrivelse se Claire O'Kane (2000).

Farvergårdens børnemøder

Et par dage efter afholdelsen af denne temadag, holdt pædagogisk udvalg⁴⁸ på Farvergården møde. Udvalget forestår dagsorden til fællespersonalemøderne, og motiverer blandt andet emner til det punkt på dagsorden, der omhandler sager til behandling, herunder værdidebatter. På mødet i pædagogisk udvalg var emnet, som skulle forberedes til det næste fællespersonalemøde, Farvergårdens længemøder⁴⁹, som er et en form for børnemøder.

På deltagerobservation en onsdag ca. en måned før fællespersonalemøde og to uger før temadagen om børns medbestemmelse observeres et længemøde:

I den ene afdeling, hvor deltagerobservationen foregik, blev børnene under aftensmaden spurgt, om de havde noget til længemøde. Dette var der ingen, der havde, og mødet blev derfor ikke afholdt, men det blev aftalt hvilken video, de skulle se senere. Det endte med, at kun de tre ældste fra denne afdeling så video, da det foregik efter de to mindre børn var kommet i seng.

I den anden afdeling var der kun en vikar til stede, som ikke havde erfaring med at holde længemøde. Vikaren kom bagefter ned i mødelokalet med madplan og ønsker fra mødet, og refererede til de faste medarbejdere: to store piger havde taget styringen, de havde lavet en madplan og på en seddel nedskrevet de ting, de gerne ville have ændret. Det drejede sig især om ønsker i forhold til personlig hygiejne. Pigerne kom selv lidt senere ned i mødelokalet, hvor medarbejderne havde kaffepause. De var meget optaget af, om deres ønsker var videregivet til de faste medarbejdere.

På deltagerobservation den følgende mandag fem dage senere, lå sedlen fra længemødet stadig på bordet i mødelokalet.

Længemøderne er blevet afholdt onsdag aften, enten ved spisebordet i direkte forlængelse af aftensmaden, eller senere på aftenen, alt efter hvad der har været på programmet for hjemmefaften, og alle børn skulle være til stede. Møderne indeholdt typisk information og beskeder fra ledelsen, vedtagelser fra afdelingens møder, anvendelse af hærværkspenge og aktivitetspenge, ønsker og kommentarer fra børnene. Desuden udarbejdes en madplan for den næste uge.

Kvaliteten af mødet afhænger meget af børnegruppens konstellation, det vurderes således løbende, om det er givtigt at holde møderne. En gang imellem afholdes møderne ikke, fordi de, som medarbejderne udtrykker det, mest har udviklet sig til 'brok' fra børnenes side. Det er med udgangspunkt i denne situation, at længemødet tages på til en værdidebat.

⁴⁸ Udvalget består af stedforstæder, to medarbejdere fra hver afdeling samt praktikanter.

⁴⁹ Begrebet 'længe' stammer fra de to længer, som udgør henholdsvis grøn og blå afdeling.

I planlægningen i det pædagogiske udvalg blev debatten om værdien af længemøder kædet sammen med den nævnte temadag om børns medbestemmelse. Forskellige problematikker som f.eks. *'Ved børnene, at de har medbestemmelse, blot fordi medarbejderne mener, at de har det?'* blev taget op. Pædagogisk udvalg overvejede endvidere, om de skulle søge om midler fra amtets pulje⁵⁰ til et projekt om medbestemmelse, eller få en medarbejder fra Teori og Metodecentret på besøg som inspirator til, hvorledes det kunne gribes an. Udvalget fik til en start teksten om deltagende teknikker.⁵¹ Planlægningen mundede desuden ud i, at en medarbejder foreslog at spørge børnene selv via et mini-spørgeskema, hvilket efterfølgende blev gennemført.

Mini-spørgeskemaet bestod af otte spørgsmål om form og indhold af længemøder. En medarbejder spurgte børnene og de unge på en given arbejdsdag og fem børn deltog, hvilket var halvdelen af de børn, der var på Farvergården på det tidspunkt. To ud af de fem børn udtaler direkte, at de ikke har indflydelse via længemøderne. Børnene siger, at de anvender møderne til 'brok', madønsker, nye ting og hvad der er gået i stykker eller slet ingenting. De har enten negative forestillinger om, hvad de andre børn anvender møderne til eller slet ingen forestilling. Tre børn mener ikke, at møderne ville blive mere seriøse, hvis det blev frivilligt at deltage. På spørgsmålet om, hvorvidt det ville være en god ide at slå afdelingernes længemøder sammen, hvis de blev frivillige, svarer fire af de fem børn 'ja', f.eks. ud fra ønske om at høre, hvad de taler om og hvilke forslag, de har på modsatte afdeling.

I forhold til indflydelse var der spørgsmål om, hvorvidt børnene syntes, at det var en god ide, hvis børn, unge og voksne kunne bruge møderne til f.eks. at beslutte, om der skal nye gynger på Farvergården. To børn troede, at det allerede var det, møderne var til, i alt tre børn udtaler, at det ville være en god ide. Alt i alt synes de adspurgte børn ikke at være særligt optimistiske med hensyn til indflydelse via længemøder, selvom de, hvilket specielt svarene på det sidstnævnte spørgsmål udtrykker, gerne vil tages med på råd og beslutte i fællesskab.

I oplægget til værdidebatten på fællespersonalemødet problematiserede pædagogisk udvalg længemøderne: Skal møderne bevares, hvad er værdien, hvordan skal indholdet være, fornyelse, evt. mere struktur, skal det foregå under spisningen, hvordan får de andet indhold end at lave madplan og se video, skal en medarbejder se video sammen med børnene. Samtidig blev resultatet af mini-spørgeskemaet til børnene fremlagt.

⁵⁰ Som opfølgning på temaet om anbragte børns rettigheder og medbestemmelse, endte temadagen med, at amtet oprettede en pulje på 100.000 kr., som kan søges af institutioner til støtte til projekter om anbragte børns indflydelse og medbestemmelse.

⁵¹ O'Kane (2000).

Medarbejderne blev på det fælles personalemøde delt i tre grupper. Fra gruppedebatterne, som blev fremlagt for de andre medarbejdere, kan nævnes, at der var enighed om at bevare møderne, da de er børnenes eneste forum for indflydelse, samt at ansvarliggøre børnene via opgaver, f.eks. kan de store styre mødet. Der var også enighed om at snakke med børnene i løbet af ugen om indhold til mødet, eller have en dagsorden på en tavle eller en fælles mødebog for børn og medarbejdere, hvor der også stod referater fra møderne, referater som skulle komme umiddelbart efterfølgende, da dette er et signal om, at børnene tages alvorligt.⁵² Der er endvidere forslag om at tage de positive punkter først, f.eks. om kommende aktiviteter, og vente med fælles beskeder til sidst, da det ofte er dem, der fører til 'brok'. Endelig var der også fokus på, at der skulle hygges med f.eks. kakao (ikke kun kaffe og te), højtlesning osv.

To af grupperne foreslog endvidere, at møderne blev frivillige, og en af grupperne, at navnet ændredes til børne/ungemøde. Pædagogisk udvalg tog hovedindholdet af debatten med tilbage i udvalget, og lagde på denne baggrund retningslinier for de fremtidige længemøder. Længemøderne endte med at blive frivillige, blive omdøbt til børnemøder, og der skulle sættes på, at de skulle være hyggelige for at modvirke tendensen til 'brok'.

Trekvart år efter værdidebatten blev fire unge på Farvergården interviewet. Deres beskrivelser af børnemøderne er, at de er kedelige, useriøse og at børnene ikke gider deltage i dem, men som en ung (10) udtaler: *'Man kan jo godt se, hvorfor de er der.'* Det vil sige udtalelser, der er meget i overensstemmelse med den tidligere nævnte mini-undersøgelse.⁵³ De unge beskriver, at det oftest er medarbejderne, der har punkter til mødet, at der ingen liste er, hvor de kan skrive punkter på, at børnene på møderne mest klager over spisetider, at der er hjemmeaften osv.

Nogle af de unge beskriver det som at være udenfor 'bestemmelsesret', når møderne kun går ud på, at børnene kan komme med ønsker, men reelt ikke kan være med til at beslutte. Én mener, at børnene med fordel kunne være repræsenteret i forskellige udvalg, f.eks. madudvalget. Følgende er udtalelser om møderne:

'Vi skal jo bare have ønsker. Og det er det, jeg mener, man skal ind, så man også kan bestemme lidt eller give forslag, for du kan jo kun ønske, når du er udenfor.'
(ung 8)

'Vi havde faktisk ikke indflydelse på særligt meget. Vi kunne komme med nogle forslag, og så skulle de jo tage dem videre, for det var jo ikke dem, der bestemte

⁵² En af grupperne refererer til en seddel med ønsker fra et længemøde, som har ligget på bordet i mødelokalet i lang tid. Gruppen ser dette som udtryk for, hvor lidt det, der tales om på møderne og i dette tilfælde en række ønsker fra børnene, tages alvorligt.

⁵³ Som flere af dem selv deltog i.

det hele. Det var nogen, jeg ved ikke, om det er amtet, der har bestemt reglerne sammen med Farvergården eller hvad det er. Men det er i hvert tilfælde ikke kun Farvergården, og det er i hvert tilfælde ikke os, der bor der. (ung 6)

Sammenholdes de to udtalelser som dækker over erfaringer med børnemøder efter og før debatten på fællespersonalemødet viser det, at det kan være svært at ændre praksis.

Medarbejderne beskriver børnemøderne som det eneste formelle forum, hvor børnene har indflydelse. Denne betragtning understreger det væsentlige i, at børnemødet tillægges betydning både fra medarbejdernes side og af børnene selv. I en af grupperne fra det ovennævnte fællespersonalemøde blev det netop debatteret, at medarbejderne er rollemodeller, at engagement sælger engagement, at det drejer sig om at videregive, hvordan voksne holder møder, hvordan beslutninger tages, at lære at formulere 'brok' positivt, at videregive værdien i en tilkendegivelse frem for selve 'brokkeriet'.

Det er en stor opgave og på baggrund af data indsamlet fra forskellige møder, interviews og deltagerobservation, må vi konkludere, at det ikke er lykkedes at videregive et engagement, der medfører, at børnene har en reel oplevelse af, at børnemøder er vigtige samt et potentielt redskab til medbestemmelse.⁵⁴

Medbestemmelse i et hverdagsperspektiv

Ifølge interviewene med de unge ses en stor overensstemmelse mellem det, de ønsker at have indflydelse på og medbestemmelse i forhold til, og så det medarbejdere fra Stiftelsen har erfaret. Det vil sige, at det netop er i relation til den nære dagligdags praksis, at børnene ønsker indflydelse og medbestemmelse. Som eksempel herpå nævner mange f.eks. sengetiderne, at de er alt for tidlige og for faste og desuden afstemt efter, at alle børn og unge skal være i seng senest kl. 22..30, da medarbejderne på aftenholdet skal overlappende med nattevagten kl. 22..30. De nævner desuden det at blive vækket i weekenden for at skulle op til brunch; at de ikke må have fjernsyn og video på deres værelse; at de kun må ryge på deres eget værelse; at de skal have to hjemmeaftener om ugen, én fælles for Farvergården og deres egen; at værelserne er møbleret, når de flytter ind, så de ikke kan sætte deres eget præg. Der udtrykkes ønsker om at kunne sidde en lørdag aften og drikke en øl på værelset, når de f.eks. er 18 år, samt større indflydelse på, hvad de får at spise. En af de unge udtaler f.eks.:

'De voksne, de bestemmer meget. Det var jo os, der boede der. Det er jo ikke dem...og så alligevel skal de have ret til at kunne bestemme, hvad vi skal have. F. eks. køber de tit broccoli ... De eneste der kan lide det, det er de voksne...der burde være en eller anden repræsentant [for børnene] i madudvalget på Farvergården.' (ung 8)

⁵⁴ En af de unge, der tidligere har været anbragt på Farvergården, giver dog udtryk for den modsatte oplevelse.

Selvom de fleste unge i interviewene som nævnt tidligere giver udtryk for, at de godt forstår begrundelsen for de faste regler, når der bor så mange børn sammen på en institution, er de rutiner og regler, de ønsker større indflydelse på, netop inden for områder som det f.eks. ifølge medarbejderne på Stiftelsen er muligt i fællesskab med børnene at ændre praksis i forhold til.

Udtalelser fra de unge illustrerer, at mange faste fælles regler medvirker til at give negative oplevelser af at være anbragt på en døgninstitution. Flere nævner således, at de hjemme selv kunne bestemme i relation til flere af de ovennævnte dagligdagsområder, og at de føler begrænsninger i forhold til at være en del af institutionelle rammer. En af de unge udtaler f.eks., at det at de bliver vækket i weekenden, var en grund til, at vedkommende ikke havde overnattende gæster:⁵⁵

'Jeg brød mig ikke om at tage folk med hjem [på Farvergården]...der var så mange regler. Og det synes jeg ikke, at der var, når jeg var hjemme hos mine venner.' (ung 6)

En anden nævner, at når man bor hjemme, kan man sove længe i weekenden og i sommerferien, hvis man har været til fest eller i byen, hvorimod man på Farvergården bliver vækket kl. 9.

Børnene er på børnemøderne med til at lave en madplan for aftensmaden, men valget er som en ung beskriver det, ikke frit. Det skal holdes inden for en bestemt ramme, der er sat af de voksne: to dage på en uge med hakket kød, fisk én dag, vegetarmad én dag og én dag bestemmer køkkenassistenten, som i øvrigt aldrig spiser med, som den unge siger.

Flere nævner ønske om at have fjernsyn på værelset i forbindelse med, at de f.eks. bare har brug for at være sig selv og ikke nødvendigvis behøver at forholde sig til en hel afdeling. Nogle af de unge fokuserer på mulighederne for at kunne ryge på eget værelse, idet rygning på værelset har med fællesskab at gøre,⁵⁶ f.eks.:

'Nogen af de fedeste timer jeg har haft på Farvergården er, hvor vi har siddet samlet, de unge, og siddet inde hos hinanden og røget cigaretter...det er en bagatel, men det er noget, der betyder meget.' (ung 5)

⁵⁵ Det er kun i weekenden, at børnene må have overnattende gæster.

⁵⁶ Jvf. vejledningen til Lov nr. 1313 af 20.12.00 om forbud mod rygning i dag- og klubtilbud, fritidsklubber samt døgninstitutioner m.v. for børn og unge må hverken anbragte eller medarbejdere ryge. Farvergården har dog defineret institutionen som børnenes hjem; dermed må de ryge på deres eget værelse, når de er alene.

Medbestemmelse i et bredere perspektiv – konsekvenser for det socialpædagogiske arbejde

Medbestemmelse drejer sig ikke 'kun' om indflydelse på, hvad der diskuteres og eventuelt besluttet i forlængelse af børnemøderne, der som oftest vil beskæftige sig med forhold, som omhandler hele børnegruppen. Medbestemmelse drejer sig heller ikke blot om at få indflydelse på et bestemt antal eller på indholdet af institutionens regler. Medbestemmelse har også et bredere perspektiv, som relaterer sig til det enkelte barns helt individuelle indflydelse på sin egen hverdag.

Mange af udtalelserne fra de unge indeholder således et ønske om mere individuelle rammer for hverdagslivet, hvorved bagsiden af institutionslivet reduceres. Skal dette ønske tilgodeses, forudsætter det, at hverdagen udformes forskelligt afhængigt af det enkelte barn. Hvor Farvergården er placeret i dette perspektiv kan undersøgelsen ikke 'måle'. De unge har udtalelser om mange regler, ønsker om større indflydelse osv., men fortæller i andre sammenhænge om meget stor personlig indflydelse, frihed og støtte i forhold til at takle væsentlige mere betydningsfulde forhold i deres individuelle liv end sengetider osv. Der tænkes her f.eks. på problematiske relationer til forældre.

Er målet for det pædagogiske arbejde at behandle børnene ens ved at behandle dem forskelligt, betyder det, at regler, således som disse er til stede i det pædagogiske arbejde, nødvendigvis i endnu højere grad må erstattes af en pædagogisk praksis, som hele tiden relaterer sig til værdigrundlaget. At give plads til og dermed skabe pædagogiske rammer og indhold i forhold til børnenes forskelligheder, forskellige kompetencer, alder, ønsker osv. giver potentielt grobund for konflikter; hvorfor må det ene barn f.eks. noget et andet barn ikke må, hvordan være retfærdig overfor alle osv. Tilsvarende vil en stor del af det pædagogiske arbejde på en institution med mange regler dreje sig om at få børn til at overholde reglerne, hvilket også er konfliktskabende. De to typer konflikter er dog væsensforskellige.

Den ene type konflikt er fremadrettet, skal begrundes og indeholder dermed mulighed for dialog, eller rettere fordrer og stiller krav om dialog. Det hænger sammen med, at når konflikter opstår på baggrund af et værdigrundlag, er der ikke en given løsning i en konkret situation, sådan som det er tilfældet i en regelstyret praksis, der i sin 'natur' er bagudrettet, - er reglen blevet overholdt eller ej. Der stilles derimod krav til medarbejderen om at engagere sig i situationen, gå ind i en dialog med barnet eller den unge, at argumentere på et forpligtende og af den unge kendt grundlag og dermed skabe mulighed for en social læring, i modsætning til 'blot' at forvalte et sæt på forhånd givne regler. Den tendens til vilkårlighed, der kan opstå ved at arbejde værdibaseret, i form af medarbejdernes forskellige tilgange til arbejdet med de unge, må imødegås ved at skabe rammer og forståelse for betydningen af et fælles værdigrundlag inden for den enkelte institutions rammer, som den enkelte medarbejder er forpligtet til at arbejde ud fra.

Når der arbejdes i forhold til et værdigrundlag vil børnene blive behandlet forskelligt netop på grund af at deres individuelle kompetencer er forskellige, men blive behandlet ens ud fra værdigrundlaget. Når værdigrundlaget er kendt for både børn og medarbejdere kan individuelle aftaler, beslutninger eller 'regler', som vedrører det enkelte barn, dermed begrundes og gøres forståelig for alle.

De elementer i Farvergårdens struktur og socialpædagogik, der er beskrevet i dette kapitel, danner baggrund for den følgende debat af Farvergårdens arbejde i forhold til dels at være en lokal døgninstitution dels at arbejde med børnenes relationsdannelse både på institutionen og i forhold til eksterne sociale arenaer. Før denne debat præsenteres dog en case, der på eksemplarisk vis sætter nogle problemstillinger i spil, som efterfølgende vil blive diskuteret i analysen af Farvergårdens arbejde med børnenes sociale relationer.

Kapitel 4. Case

Vi har valgt at præsentere **nogle problemstillinger** i caseform, fordi de både direkte og indirekte indeholder mange af de elementer, som efterfølgende generaliseres og problematiseres. Målet er ikke at fortælle dette enkelte barns 'historie', hvorfor casen er rensset for de mest individuelle detaljer og personlige oplysninger.

Casen fremstilles kort og eksemplificerende med to formål:

- at illustrere de tematikker, som generelt er på spil, når der er tale om anbringelse af børn på en lokalinstitution,
- som afsæt til at se på, hvordan Farvergården arbejder i forhold til disse tematikker.

Casen indeholder oplysninger fra et interview med den unge og er foretaget hos den nye plejefamilie, som den unge var flyttet til ca. fire uger før interviewtidspunktet. Den unges udtalelser skal derfor ses i lyset af lige at være fraflyttet Farvergården og være ny i plejefamilien. Derudover bygger casen på interview med den unges forældre, på spørgeskemaet og statusrapporter fra Farvergården, deltagerobservation på Farvergården, et behandlingsmøde om den unge og den unges kommunale sagsmateriale.

* * *

Den unge er 17 år og har boet på Farvergården i to år. I første omgang i seks måneder til pædagogisk observation. Det oplyses, at den unge har behov for hjælp til at udvikle sociale færdigheder, til at lære situationsfornemmelse samt til at etablere kontakt til jævnaldrende. Anbringelsen på Farvergården er midlertidig indtil rette andet sted er fundet. Familien forestiller sig i først omgang en anbringelse, indtil den unge kan komme på et efterskoleophold; den unge vil gerne selv i familiepleje eller på efterskole.

Under anbringelsen på Farvergården har den unge jævnligt kontakt med og er på besøg hos sin mor og far samt bedsteforældre, der alle bor i lokalmiljøet. Den unge fortsætter i den lokale skole, han gik på inden anbringelsen. Den unge bevarer ligeledes flere fritidsinteresser, nogle er dog skippet undervejs til gengæld for nye. Det var meget vigtigt for den unge og moderen, at den unge kunne fortsætte sin sædvanlige skolegang på trods af en anbringelse, da der har været flere skoleskift, og den unge nu fungerer godt i sin skole. Den unge har under anbringelsen desuden bevaret kontakten til de personer, der er angivet som værende nogle, den unge har en særlig tilknytning til og støtte fra.

I statusrapporter fra Farvergården tillægges det betydning i arbejdet med den unge, at han etablerer sociale kontakter i nærmiljøet f.eks. via klubtilbud. Den unge udtaler selv:

'Jeg har svært ved at skabe mig nye vennekredse, jeg holder mig til dem jeg har.'

Farvergården har arbejdet på at motivere den unge til at gå i klub. Den unge startede i et klubtilbud, men brugte det ikke rigtig, ville f.eks. ikke med til fester, heller ikke på sin skole. Den unge har givet udtryk for, at det var godt at have mulighed for at bevare tilknytningen til lokalmiljøet på trods af anbringelsen. Han udtaler f.eks.:

'Jeg havde jo klassekammerater på skolen. Så har jeg haft en ven, fra da jeg gik i børnehaveklasse, og ham holder jeg stadig kontakt med.'

Efter ca. et år foreligger en psykologisk undersøgelse, der anbefaler ophold i en professionel plejefamilie. Med udgangspunkt i denne undersøgelse og Farvergårdens anbefaling af anbringelse i et tæt miljø med faste voksne og velfungerende jævnaldrende, søger sagsbehandleren efter et sted, hvor den unge kan bo efter Farvergården. Den unge udtrykker selv ønske om at komme til et mindre sted med færre børn og voksne, da han synes, at der er for mange mennesker på Farvergården. Den unge er endvidere interesseret i at fortsætte sin skolegang på samme skole i lokalmiljøet.

På et behandlingsmøde et års tid inden den unge flytter fra Farvergården, er der tale om, at den unge skal flytte til et opholdssted. Moderen er ked af, at den unge så ikke kan fortsætte i sin nuværende skole, men kontaktpædagogen sætter spørgsmålstejn ved, hvor godt det sociale forhold til de andre i klassen egentlig er. Kontaktpædagogen mener, at den unge har behov for at komme videre og skabe nye relationer.

Da den unge er knap 17 år flytter han fra Farvergården til en plejefamilie, som bor i landlige omgivelser i Nordsjælland. Plejefamilien er et midaldrende par, der ud over den unge har to andre børn i pleje. Den unge starter i en 10. klasse i sit nye lokalområde efter sommerferien. Om at være flyttet udtaler han:

'Det er mærkeligt, meget mærkeligt. Her er så stille, det er så langt væk fra alting. Jeg savner xx,⁵⁷ for det første kender jeg området, og så er det så langt væk og man flytter i en ny skole og ja, plejefamilien her er også nye, så jeg savner da xx.'

Den unge udtaler, at det er meget langt ude på landet, han har langt til skole, cykelturen tager ca. 25 minutter. Den unge har svært ved at forestille sig at få nogle venner heroppe. Han

⁵⁷ Hjembyen.

ville gerne have fortsat i 10. klasse på sin gamle skole. Om kontakten til sin familie, udtaler han:

'Min mor har kun været på besøg en gang, lige da jeg flyttede, det er lidt svært, hun har jo ingen bil og det er endnu sværere for min farmor, hun er jo syg.'

Den unges far har heller ikke været på besøg. Da den unge boede på Farvergården var han tit spontant, f.eks. på vej hjem fra skole, på besøg hjemme hos både sin mor og far i hverdage. Nu ser den unge dem i de weekender, som de aftaler på forhånd.

Den unge fortæller, at der længe har været tale om, at han skulle flytte fra Farvergården, men han ved ikke, hvorfor det lige skulle være nu. Den unge siger, at det var sagsbehandleren, der valgte plejefamilien, at han egentlig ikke selv havde noget valg. Den unge var ude at kigge på stedet, men der var ingen alternativer. Den unge formoder, at han kunne have sagt nej, men så skulle der nok være en rigtig god grund til det, som han udtrykker det.

Kommunen vurderer, at den unge har fået en god start på den nye skole, men at han de første par måneder har haft svært ved at falde til i plejefamilien. Den unge holder fortsat tæt kontakt til kontaktpædagogen fra Farvergården, men det besluttes, at den unge skal lære at bruge de voksne i plejefamilien, hvorfor den tætte telefoniske og personlige kontakt til medarbejderen fra Farvergården skal afbrydes. Den unge vil fremover kun blive inviteret til det årlige arrangement på Farvergården for tidligere beboere. Efter et halvt år i plejefamilien beskrives den unges ophold ved fremgang og en større tilpasning til plejefamilien, bl.a. nævnes et praktikophold som givtigt for den unge.

* * *

Ovenstående case illustrerer flere problemstillinger. Det kan f.eks. overvejes, hvorfor den unge ikke har været mere medinddraget i beslutningsprocessen end han selv oplever det, og hvorfor der ikke blev bygget videre på at udnytte de ressourcer og kontakter, der var i lokalmiljøet, således at lokalperspektivet blev en del af en helhedstænkning i forhold til den unges liv, og ikke blot et aspekt ved selve anbringelsen altså det, at han var anbragt lokalt. Det vil sige, at Farvergården ikke blot kommer til at fungere som et springbræt eller en mellemstation, men at den lokale døgninstitution i stedet bliver et redskab i forhold til at støtte børnene og de unge til at forblive i lokalmiljøet, - også når de ikke længere skal være på Farvergården. Det vil sige at potentialet i lokalinstitutionen udnyttes fuldt ud.

I kraft af at både medarbejderne på Farvergården og de socialfaglige ledere i de to kommuner giver udtryk for, at deres samarbejde er særlig godt, mere uformelt og tættere end tilfældet er med andre døgninstitutioner, at de kender hinanden og har oparbejdet en god samar-

bejdskultur, må det formodes, at der er et særligt godt grundlag til stede for at samarbejde, også med den unge, om at finde det rette sted til ham.

Den unge fra casen er 15 - 16 år i den periode, hvor der arbejdes på at finde et andet sted til ham. Medarbejderne taler nogle måneder inden beslutningen om den unges flytning om, at der er kig på flere mulige plejefamilier til et andet barn, hvoraf den ene omtales som perfekt til den unge, og da der er ledig plads skal den reserveres til den unge. Medarbejderne lægger vægt på, at der ikke må tales om det ude på afdelingen, da den unge ikke er informeret om det endnu. Det vil sige, at den unge meget sent kommer ind i beslutningsprocessen om at flytte til et andet sted. Ifølge loven skal børn over 15 år ikke blot høres, men ligeledes tages med på råd.

På baggrund af ovenstående og ifølge den unges egen oplevelse, kan den unges aktive involvering og medbestemmelse i forhold til egen udflytningsproces problematiseres. Selvom den unge i casen er blevet hørt i forhold til ønsker for nyt anbringelsessted, og disse ønsker opfyldes - f.eks. ønsket om at bo i en mindre enhed og at der godt måtte være dyr på stedet - kan det diskuteres, hvad rammerne for medbestemmelse er. Hvilke elementer i barnets nye hverdagsliv er det f.eks. at der gives medindflydelse på, hvilken betydning har de for kvaliteten af det nye ophold., og er det i dette tilfælde gjort klart for den unge, hvad det indebærer f.eks. at flytte på landet til forskel fra at bo i byen. Har den unge og børn/unge generelt, en reel valgmulighed, når han blot præsenteres for ét nyt anbringelsessted. Anskueliggøres det for den unge, hvorfor det netop er dette anbringelsessted, han er matchet med, set i lyset af at han længe har vist, at der skulle findes et nyt sted.

I forbindelse med en flytning fra Farvergården til et andet sted, lægger f.eks. både den unge og moderen vægt på, at der ikke skal forekomme skoleskift, men denne prioritering tages der ikke højde for i udflytningen. I forhold til de primære opgaver i det pædagogiske arbejde med den unge på Farvergården, det vil sige arbejdet med, at den unge etablerer nye sociale kontakter i nærmiljøet, og på baggrund af at kontaktpædagogen pointerer, at den unge har svært ved nye sociale sammenhænge, og skal være tryk ved de voksne i en bestemt social sammenhæng, før han forholder sig til jævnaldrende, forekommer det u hensigtsmæssigt, at den unge flyttes væk både fra sit lokalmiljø, hvor han er tryk og hans verden er sammenhengende, og hen til en plejefamilie, der ligger langt væk fra oplagte sociale sammenhænge i forhold til at etablere nye kontakter til jævnaldrende.

En yderligere problemstilling, som casen rejser, er betydningen af Farvergårdens arbejde med relationsdannelse i forhold til skole, fritidsaktiviteter, familie, kammerater og kontaktpædagogen. I forbindelse med en videreanbringelse udenfor lokalområdet brydes relationerne mere eller mindre.

I de følgende afsnit vil forskellige problemstillinger, der udspringer af casen, blive diskuteret i forhold til den referenceramme, som er beskrevet i indledningen, lige såvel som Farvergårdens arbejde vil blive beskrevet og diskuteret i forhold til temaerne i indledningen og i casen.

Kapitel 5. Relationsdannelse i lokalmiljøet

En af intentionerne bag etablering af Farvergården som en lokal døgninstitution var at minimere antallet af brud som følge af en anbringelse udenfor eget hjem. Det vil sige, at barnet kan bibeholde sit hverdagsliv i den periode, hvor det af den ene eller anden grund ikke kan bo hjemme. Som det blev eksemplificeret tidligere, er betydningen af at være lokalinstitution i forhold til at bevare relationer i lokalmiljøet ikke med som begrundelse for placeringen i de tilfælde, hvor børnene er anbragt fra andre kommuner i amtet.

Bortset fra de tilfælde, hvor et brud med barnets miljø er indeholdt i målet med en anbringelse, f.eks. i forbindelse med vold og trusler fra familien eller andre u hensigtsmæssige relationer i nærmiljøet, tillægges det generelt værdi, at barnet kan fortsætte sine igangværende aktiviteter i forhold til skole, kammerater osv. og dermed bevare sine relationer på diverse arenaer.

Forudsætningen for, at ideerne med en lokalinstitution er praksisrelevant, er, at børnene *har* en lokal tilknytning, det vil sige indgår i andre fællesskaber end familien. Til beskrivelse af disse relationer i det lokale anvendes i denne rapport begreberne sociale netværk, arenaer og fællesskaber.

I en udviklingsøkologisk forståelsesramme defineres socialt netværk:

'Som et socialt system bestående av varige relasjoner som enkeltpersoner, grupper eller institusjoner samhandler med, og som av personen, gruppen eller institusjonen oppleves som et fellesskab.' Bø (2000:193)

En stor mængde forskning dokumenterer, at der findes stærke årsag-virkningsforhold mellem en families trivsel, mestring og livsdygtighed på den ene side og den omsorg og støtte, familien får via sit uformelle netværk. Meget tyder således på, at det især er fra dette netværk, f.eks. familie, kolleger osv., at familier først og fremmest ønsker hjælp og ikke fra det offentlige hjælpeapparat.⁵⁸

Begrebet 'sociale netværk' drejer sig om relationer mellem mennesker og især de private, uformelle relationer en person har til familie, arbejde, skole, fritid m.m. I og med at begrebet netværk i forskellige sammenhænge nærmest bliver synonymt med mellemmenneskelige relationer og sociale grupperinger, bliver det et begreb, som placerer sig på et mellemniveau

⁵⁸ Familierådslagning er eksempel på en ny arbejdsmodel, der anvendes, når det offentlige skal træffe beslutninger om hjælpeforanstaltninger til en familie, hvor der er særlige og alvorlige problemer i forhold til et barns udvikling. Familierådslagning indebærer, at familiens og slægtens egen kraft og formåen mobiliseres. Leder af projekt Familierådslag i Danmark er Jytte Faureholm.

mellem det enkelte individ og samfundet. Ifølge f.eks. Bronfenbrenner (1979) og Ogden (1995) er denne position velegnet som platform for såvel forståelse for individuelle sociale problemer som intervention i form af netværksorienteret socialt arbejde. Bronfenbrenner anvender som nævnt begrebet mesosystem, som udtryk for samspillet og det, der forbinder de forskellige sociale fællesskaber barnet indgår i, og betragter dette niveau som en pædagogisk ressource. Om de væsentligste sociale netværks position i økosystemet⁵⁹ argumenterer Bronfenbrenner (1979:81):

'The most common and extensive social network, are those that extend across settings and hence constitute elements of a meso- or exosystem.'

Det er således samspillet mellem barnets arenaer og andre miljøer, som barnet sjældent eller aldrig er i kontakt med, men hvor der sker ting af betydning for barnets liv og udvikling, som er af betydning for barnets oplevelse af livssammenhæng, øget kommunikation og støtte fra flere fronter og dermed også et potentiale for udvikling, som det beskrives af Bronfenbrenner (1979:216):

'The developmental potential of a mesosystem is enhanced to the extent that there exist indirect linkages between settings that encourage the growth of mutual trust, positive orientation, goal consensus, and a balance of power responsive to action in behalf of the developing person.'

At mesosystemet er så vigtigt for barnets udvikling og udtryk for en pædagogisk ressource er netop afsæt for den følgende analyse af data fra Farvergården. Hvordan arbejder Farvergården med børnenes sociale fællesskaber på forskellige sociale arenaer og ikke mindst, hvad betyder det for børnene. Da hovedparten af børnenes sociale arenaer befinder sig i deres umiddelbare geografiske nærhed følger først en kort beskrivelse af betydningen af at være en lokal døgninstitution. Derefter omhandler fire underafsnit børnenes relationer på forskellige arenaer; det drejer sig om relationer til deres forældre, til skole, fritidsaktiviteter, kammerater både på og udenfor Farvergården og her i særlig grad til deres jævnaldrende. Til sidst analyseres relationen til deres kontaktpædagog på Farvergården.

Betydning af at være lokalinstitution

I dette afsnit gennemgås hvilke opfattelser børnene, forældrene og medarbejderne har af, hvad det betyder for barnet og familien, at barnet er anbragt på en lokalinstitution i modsætning til en institution, som ligger uden for lokalområdet.

⁵⁹ Økosystemet er illustreret i indledningen af rapporten.

I spørgeskemaerne har medarbejderne på Farvergården således skulle tage stilling til, hvad de mener især har betydning for det enkelte barn.⁶⁰

	Ja	Nej
Kan bevare skole/daginstitution	31	3
Kan bedre bevare kontakt til børn udenfor Farvergården	30	1
Er fortrolig med at færdes i lokalområdet	29	2
Kan bedre bevare kontakt til sin familie	28	4
Kan have kontakt med skolekammerater på lige fod med andre børn i klassen	24	4
Kan bevare kontakten til tidligere boligområde	20	5
Kan etablere nye relationer/fritidsaktiviteter tæt på tidligere boligområde	18	5
Kan bevare fritidsaktiviteter	13	4

Som besvarelserne viser, er det medarbejdernes vurdering, at det er særdeles betydningsfuldt for børnene at være anbragt lokalt. Besvarelserne viser endvidere, at det ikke 'kun' er muligheden for bedre at kunne bevare kontakten mellem barnet og dets familie, der vægtes som betydningsfuldt, idet denne mulighed først kommer på 'fjerdepladsen'; betydningen af f.eks. at kunne bevare kontakten til skolen eller daginstitutionen og børn udenfor Farvergården vurderes højere.

Spørgsmålet om værdien af at være fortrolig med at færdes i sit lokalområde er et element, der ligeledes vurderes meget højt, og muligheden for dette har fra Farvergårdens opstart været tilgodeset. Styregruppen omkring Farvergården har som tidligere nævnt fået gennemført, at børnene skal have mulighed for at blive selvtransporterende. Lederen fortæller herom:

'Nogle cykler, det kommer an på alderen. Det er en regel, at kommunerne skal bevillige en cykel til de børn, der bor her, så de kan blive så selvhjulpne som muligt. Det har kommunerne ikke gjort på døgninstitutioner, men det er blevet sådan, fordi vi er en lokal døgninstitution ... børnene har typisk ikke en cykel i forvejen.'

Svarene på spørgeskemaerne viser da også, at tre ud af fire børn oftest selv sørger for transport til skole og aktiviteter uden for Farvergården.

⁶⁰ Svarprocenten på disse spørgsmål er meget høje; der er således maksimalt 5 ikke-besvarede skemaer. De enkelte spørgsmål er for nogle af børnene ikke relevante; dette tal svinger mellem 1 og 5 børn. Svaret 'ikke-relevant' er dog krydset af for 17 børn i forhold til 'kan bevare fritidsaktiviteter', det må således formodes, at disse børn ikke var i gang med sådanne aktiviteter.

Godt halvdelen af de børn, som spørgeskemaerne omfatter, har selv ifølge medarbejderne givet udtryk for, at det er godt at have muligheden for at bevare tilknytningen til lokalmiljøet, til venner, skole og familie under anbringelsen. I interviewene med de unge har det været et væsentligt tema at få belyst den betydning, de tillægger Farvergårdens placering i lokalmiljøet. Bortset fra en enkelt, som også har nogle negative erfaringer, har alle de unge mange positive udtalelser om placering af institutionen i lokalmiljøet. Den positive betydning drejer sig, med forskellige individuelle variationer, om mulighederne for at bevare en tæt kontakt til familien, om muligheden for at bevare vennerne og de kendte omgivelser. Følgende udtalelser illustrerer vægten i og variationen af de positive holdninger:

'Jeg synes, det var rigtigt godt, for alle mine venner boede tæt på og ikke mere end 10 minutter væk fra, hvor jeg boede før, så det synes jeg var helt vildt fedt.'
(ung 4)

'Det positive er jo helt klart, at jeg kender området. Jeg ved, hvor jeg skal gå hen, hvis jeg skal have en sodavand,...det har meget at sige, når man har så meget andet i hovedet. At man ikke behøver, at der er en, der skal følge én til et eller andet sted, eller at man skal køres frem og tilbage. Og jeg vidste, hvilke aktiviteter der var, hvis jeg havde lyst til det. Jeg vidste, hvor der var fester, hvis jeg havde lyst til det...jamen jeg følte mig jo hjemme, det var jo min hjemby.' (ung 6)

'Det har været rart, at man har kunnet tage sin cykel og køre hjem...så havde man venner i omegnen, og man gik også i skole, så det har betydet meget, rigtigt meget.' (ung 5)

'Jeg tror det vigtigste er, at jeg føler mig mere tæt på min mor f.eks. og venner. Og du ligger lige i centrum af Hørsholm kommune, du kan tage op og handle den vej, du kan tage til Helsingør den vej, du kan gå ned til stationen, alt ligger sådan lige indenfor rækkevidde.' (ung 9)

'Det er klart en fordel, at man bor tæt på sine forældre, så du kan få opbygget den der tillid eller hvad det er, der skal opbygges, så er det klart en fordel, at man ikke skal ud at rejse tre timer. Ikke for mit eget vedkommende, men for de mindre børn, kunne jeg da se, at det var suverænt, at de boede tæt på, for hvis sådan en 9-årig knægt bliver anbragt på institution, så er det godt for ham, at hans forældre bor tæt på, det kunne jeg tydeligt se.' (ung 3)

'Mine venner, min omgangskreds eller mit netværk, altså jeg havde ikke noget oppe i xx [tidligere anbringelsessted].' (ung 7)

Alle de ni forældre, der er blevet interviewet, udtrykker sig positivt i forhold til, at deres børn er anbragt lokalt, således at de kan bevare deres skole eller dagtilbud samt relationer til kammerater. At de fortsat er omgivet af nogle de kender, og at det er lettere for børnene at komme hjem, også spontant, hvilket især gælder for de større børns vedkommende. Generelt

vurderer forældrene, at anbringelsen ikke har været så indgribende, når børnene er anbragt tæt på hjemmet. Et par af forældrene pointerer det gode i selv hurtigt at kunne komme hen til barnet også for et kortere besøg; flere udtrykker dog, at hyppigheden af besøg enten er blevet begrænset af Farvergårdens medarbejdere, eller at besøgene efterhånden er blevet sjældnere, fordi det virker unaturligt, og de har en opfattelse af, at det blev for meget med gæster.

Nogle forældre har bevaret kommunikationen med henholdsvis skole og dagtilbud og varetager fortsat aftaler vedrørende barnets kontakt med kammerater, fordi disse kontakter er i lokalmiljøet, og det dermed er de samme kendte kontakter, som inden anbringelsen. To forældre udtrykker glæde ved fortsat at varetage tøjindkøb og frisørbesøg, mens én forælder er ked af, at kontaktpædagogen har overtaget tøjindkøb. De fleste forældre er tilfredse med samarbejdet med kontaktpædagogen omkring deres barn.

Omkostninger ved at være anbragt på lokalinstitution

Undersøgelsen har søgt at indfange mulige omkostninger ved anbringelse på en lokalinstitution ved hjælp af forskellige spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen. Det drejer sig f.eks. om at få belyst for hvor stor en del af børnene en u hensigtsmæssig kontakt med forældrene er en omkostning ved lokalanbringelsen. Svarene viser, at for ca. en tredjedel af de børn, som spørgeskemaerne omfatter, har den lokale anbringelse omkostninger. Som supplement til spørgsmålet om omkostninger for børnene er der uddybende svar for seks af børnene, hvoraf ikke mindre end de fire drejer sig om angst og risiko for at møde familiemedlemmer, herunder overgribende fædre/stedfædre, ét barn har u hensigtsmæssig kontakt med misbrugere i lokalområdet, mens et andet beskrives som flov over at bo på institution og derfor ikke er interesseret i at invitere venner.

Omkostninger for barnet ved at være anbragt lokalt i forhold til barnets kammerater er ligeledes undersøgt. På spørgsmålet om, hvorvidt barnet mobbes i skole/dagtilbud, fordi det er anbragt, er der kun ét positivt svar, hvorimod der svares benægtende i forhold til 33 børn. På spørgsmålet om hvorvidt barnets kammerater fra før anbringelsen tager afstand fra barnet, fordi det er anbragt, er der ingen bekræftende svar, hvorimod der for 30 af børnene svares 'nej'.

En enkelt af de interviewede unge har ud over nogle positive udtalelser om fordelene ved lokalanbringelsen, også haft negative oplevelser med at blive anbragt uden for hjemmet, og måske især på en lokalinstitution:

'Jeg troede faktisk, at det ville være positivt for mig, fordi jeg stadig ville have mine venner, og jeg kendte området og sådan noget. Men jeg synes faktisk, at det har været meget negativt for mig. For de venner jeg havde, de tog afstand fra mig.'

Og man mærker det mere, når man bor i samme område som dem. At de ikke siger 'hej' mere, at deres forældre har forbudt dem at snakke med mig...så jeg synes ikke, det har været særligt positivt. Jeg synes også, det har været svært, fordi jeg har boet så tæt på mine forældre...det har gjort, at hvis jeg ikke vil se dem, så må jeg holde mig til Farvergårdens side af byen i stedet for.' (ung 6)

Den unges erfaringer med at være anbragt tæt på familien rejser spørgsmål, som er relevante blandt andet i visitationssammenhæng, således som det er beskrevet tidligere. Til gengæld er den unges oplevelse med vennernes afstandtagen et generelt træk ved marginalisering i forhold til børn med sociale og familiemæssige belastninger. Det må derfor i højere grad ses som noget generelt i forbindelse med det at blive anbragt uden for hjemmet. Da anbringelsen sker i lokalmiljøet kan marginaliseringen dog opleves som mere massiv, fordi den unge dagligt skal relatere sig til det lokale miljø, som den pågældende oplever at blive marginaliseret fra.

Andre unge beskriver, at de ved anbringelsen på Farvergården har mødt unge fra deres omgangskreds, som de ikke anede boede på døgninstitution, det vil sige, at de har hemmeligholdt deres anbringelse uden for hjemmet. En ung beskriver, at det var pinligt at bo på døgninstitution, og at det var svært, hvis man var sammen med nogen fra Farvergården og mødte andre, man kendte:

'Jeg synes, det var pinligt, og jeg synes ikke rigtig, man ved, hvad de andre mener om Farvergården. Nogen gange, når jeg har været ude i byen [med nogen fra Farvergården], så har jeg sagt, det er nogen jeg kender, det er nogen, jeg bor sammen med. Og så er der nogen af dem, jeg har boet sammen med, der er blevet vildt sure på mig. Man ved ikke rigtig, hvordan hinanden har det – det kunne godt være sådan noget, man fandt ud af på onsdagsmøderne...bare så man er klar over, hvad man skal sige til folk – om der er nogen, der har det sådan, 'ved du hvad, jeg gider ikke have, I siger noget'... og så vil jeg gerne have, at man skulle respektere hinanden mere.' (ung 4)

Ud over den unges forslag om internt at afklare, hvordan de forskellige børn har det med at bo på institution i et nærmiljø, kunne de gode erfaringer med at afdramatisere det at bo på døgninstitution i forhold til de anbragte børns klassekammerater med fordel anvendes bredere i forhold til, at barnet også bevarer andre lokale sociale fællesskaber end blot skolen.

På baggrund af analysen må det overordnet vurderes at have stor værdi for både børnene og deres forældre, at børnene forbliver i lokalmiljøet ved en anbringelse uden for hjemmet. I forhold til at børnene reelt bevarer deres relationer til mange allerede kendte arenaer, og at børn udvikler sig i relation til noget kendt, kan der arbejdes videre med udvikling af sociale kompetencer inden for de sociale fællesskaber, som børnene færdes i, hvorved potentialet for et godt socialpædagogisk arbejde netop er til stede på en lokal døgninstitution som Farvergården.

Børn - forældrerelationer

Med henblik på at få belyst Farvergårdens familiearbejde, har en del spørgsmål i spørgeskemaet drejet sig om at få et mere konkret billede af i hvilke sammenhænge og situationer, samt i hvilket omfang børnenes forældre deltager i børnenes liv under anbringelsen. I forhold til et af hovedperspektiverne i undersøgelsen, er det her især de muligheder, som en lokalplacering tilgodeser i kraft af tæt geografisk beliggenhed, der er interessant.

Et helt nærliggende spørgsmål i den sammenhæng drejer sig indledningsvis om, hvorvidt forældrene kommer og besøger barnet på Farvergården. Svarene herpå for de 38 børn fordeles sig på følgende måde:

	Antal
Flere gange om ugen	8
Ca. en gang om ugen	5
Flere gange om måneden	2
Ca. en gang om måneden	6
Sjældnere	16
Aldrig	1

På et opfølgende spørgsmål om hvorvidt forældrenes besøg på Farvergården kun sker 'efter aftale' eller også er 'spontan', sker det for mere end halvdelen af børnene kun efter aftale.

Anderledes forholder det sig med børnene. Her gælder, at godt halvdelen af de 38 børn spontant tager hjem til forældrene, mens det for resten kun sker efter aftale. Ifølge medarbejdernes oplysninger om hvert enkelt barn er hyppigheden af børnenes hjemmebesøg hos forældrene som følgende:

	Antal
Flere gange om ugen	12
Ca. en gang om ugen	6
Flere gange om måneden	8
Ca. en gang om måneden	6
Sjældnere	6

Med hensyn til den telefoniske kontakt gælder, at både børnenes kontakt til forældrene og omvendt for langt hovedparten sker spontant.

En mulighed, som har været tænkt ind i Farvergårdens arbejde og struktur helt fra starten,⁶¹ er, at forældrene skulle have mulighed for at komme og spise middag på Farvergården sammen med deres børn. Der har således været kalkuleret med et kostbudget, som kunne bære dette. Et spørgsmål i spørgeskemaet har derfor drejet sig om, hvor ofte forældrene har benyttet sig af denne mulighed. Svarene er følgende:

	Antal
Ofte	8
Sommetider	7
Sjældent	17
Aldrig	6

At denne mulighed ikke benyttes så hyppigt, som det var tiltænkt i intentionen med Farvergården kan, som det fremgår af forældreinterviewene ovenfor, skyldes, at de fandt det unaturligt. Nærmere analyse af spørgeskemaet suppleret med deltagerobservation og udtalelser fra de unge, der er blevet interviewet, tegner et billede af, at det især er de mindste børns forældre, som kommer på besøg og herunder også deltager i middagsspisning. De største børn har muligheden for selv at tage hjem, men giver herudover også udtryk for, at de har mere lyst til at være sammen med familien under private former. Eksempelvis siger to af de unge om familiens deltagelse i spisningen:

'Det er mest de små børns forældre, der kommer her. Det er ikke så meget de stores forældre, det er mere os der tager hjem til dem.' (ung 8)

'Nej, det vil jeg helst ikke have. Jeg gider ikke sidde hernede med min familie og spise, det bryder jeg mig ikke så meget om.' (ung 9)

Andre muligheder for at forældrene kan udnytte at deres barn er anbragt geografisk tæt på deres hjem, og de dermed kan have forskellige former for samvær med barnet f.eks. læse godnathistorie/putte barnet i seng om aftenen, læse lektier, købe tøj, gå med barnet til frisør, læge mm., er det ifølge svarene på spørgeskemaerne kun en meget lille del af forældrene, der reelt udnytter. Der findes ikke sammenlignelige oplysninger fra andre døgninstitutioner, men sammenstilles disse oplysninger med interviewene af både forældre og unge og data fra

⁶¹ Jvf. interview med Susanne Bloch Jespersen, tidligere leder af Udviklingscentret og deltager i arbejdsgruppen bag oprettelsen af Farvergården.

deltagerobservation fremstår det ikke umiddelbart, som om forældrene på Farvergården i stort omfang udnytter de muligheder, som den nære geografiske placering giver.

Det er således i højere grad børnene end forældrene, der udnytter institutionens lokale placering. Samtidig med at det er betydningsfuldt for børnene, at deres relation til hjemmet er tæt, så tilgodeser det børnenes indflydelse på egne vigtige relationer, at det er anbragt på en lokalinstitution, eksempelvis relationer til forældrene, idet børnene har mulighed for spontant at tage hjem på besøg, hvorved relationen i højere grad bliver på børnenes præmisser. Casen illustrerer blandt andet, at en placering udenfor lokalområdet betyder en indskrænkning af denne relationsmulighed.

Såvel svarene fra spørgeskemaerne som forældreinterview, deltagerobservation og vores deltagelse i møder tegner et billede af, at forældrene ikke fylder meget i børnenes hverdagsliv på Farvergården, ligesom der heller ikke fokuseres specifikt på familiearbejde. Set i dette perspektiv kan det undre, at Farvergården uddannelsesmæssigt har prioriteret familiearbejdet, idet man i højere grad fokuserer på og arbejder med barnet og barnets relationer på forskellige arenaer, hvoraf familien udgør blot ét socialt fællesskab.

Børn - eksterne relationer

Den moderne barndom er bl.a. karakteriseret ved, at børn er tilknyttet institutioner, organisationer og aktiviteter i en stor del af deres hverdag. Denne organisering af barndommen påvirker børnenes sociale, kulturelle og fysiske verden og får ifølge Frønes (1994:141) endvidere den konsekvens, at der lægges et pres på familien, som må yde en stadig større indsats i form af støtte til barnet i takt med den betydning f.eks. uddannelse har i et moderne samfund, hvilket øger familiens betydning som forbindelsesled mellem barnets forskellige arenaer.

For anbragte børn må nødvendigvis gælde, at deltagelse i forskellige sociale fællesskaber med de muligheder for social integration og udvikling af kompetencer dette skaber, er lige så betydningsfuldt som for ikke-anbragte børn. Schwartz (2001:193) skriver om anbragte børns marginalisering fra sociale fællesskaber:

'Anbragte børn udelukkes ofte fra børns udviklingssammenhænge, hvilket er paradoksalt, da det netop er deltagelse i disse udviklingsrum, der udgør deres mulighed for at tilegne sig de nødvendige sociale kompetencer.'

Anbragte børn har typisk ikke egen familie som aktiv voksenstøtte, men er afhængige af hvordan institutionen indgår i og tilrettelægger barnets udviklingsbetingelser, herunder deltagelse i sociale fællesskaber uden for institutionen. Hvor den meget organiserede hverdag, ifølge Frønes (1994:140), kan være medvirkende til at svække den lokale børnekultur, - f.eks. går børn ikke længere ud og leger, så kan fritidsorganisationerne, som i større eller mindre udstrækning er pædagogisk bemandet, medvirke til en lokal integration, hvilket kan være en fordel for anbragte børns udvikling af social kompetence.

Det pædagogiske arbejde med børnenes sociale kontakter uden for Farvergården omfatter mange forskellige opgaver, hvoraf nogle er 'givne' i betydningen relateret til familien og eksterne samarbejdspartnere omkring det enkelte barn. Dette arbejde er i større eller mindre omfang altid en del af arbejdsopgaverne omkring et anbragt barn, og det interessante er derfor, om der er andre specielle forhold, der gør sig gældende, når det er en lokalinstitution som Farvergården, barnet er anbragt på. Spørgsmålet drejer sig dermed mere præcist om, hvorvidt det at være en lokalinstitution med de muligheder, der potentielt er til stede for at bevare og udvikle sociale relationer i børnenes eget nærmiljø, afspejler sig i de pædagogiske overvejelser på Farvergården og herigennem får betydning for udformningen af det pædagogiske tilbud, børnene får.

Ifølge udtalelser fra medarbejderne tillægges børnenes eksterne relationer til andre arenaer og fællesskaber end familien stor betydning. En pædagog har f.eks. følgende opfattelse og beskrivelse af, hvad dette indebærer for det pædagogiske arbejde:

'[Jeg] ser en stor vigtighed i at anbragte børn og unge på Farvergården bibeholder deres vennerelationer udenfor Farvergården og har derfor jævnligt opfordret dem til at tage venner med hjem på Farvergården og støttet dem i at komme ud til andre venner uden for Farvergården. Opfordret og støttet dem i diverse tilbud, som kunne bibringe nye relationer i lokalområdet. Opfordret og støttet som institution ved at tilbyde at betale for eventuelle fritidstilbud og kørt dem, og selv stillet op ved arrangementer.'

Lederen af Farvergården udtaler om samme spørgsmål:

'Vores opgave er at vedligeholde det de har, der er godt. Hvis de ikke har noget, så hjælpes de til at opbygge det, at få dem til at gå til noget, have en fritidsinteresse, have nogle kammerater...det handler også om at holde børnefødselsdage her, at sørge for at de kommer ud og deltager i børnefødselsdagene derude. Det går begge veje både at skubbe dem ud for at få noget og hjælpe dem til at vedligeholde det, også interesser og at få trukket noget herhen, så det bliver en naturlig del at tage kammerater med hjem eller nogen der overnatter her i weekenden. Vi vil gerne have, at de har en fritidsinteresse i det lokale og de må ikke gå sammen, det er en del af vores værdier, de må gerne gå til det samme, det skal ikke være på det samme hold, det skal ikke være, nu kommer dem der fra Farvergården.'

For nogle børn er det ikke et problem med kontakter uden for Farvergården, men flere skal støttes i deres relationsdannelse. Eksempelvis fortælles i kommentarer til spørgeskemaerne om bestræbelser på at få nogle af børnene integreret i lokalmiljøet:

'Vi forsøgte at 'skubbe' xx ud, også i festlige sammenhænge. Vi opfordrede ham til at gå til fest og lånte ham gerne penge hertil.'

'Har opfordret xx til at invitere klassekammerater på besøg. Klassen har samlet været på besøg. Hun har holdt pigefest samt videonat. Er opfordret, 'næsten tvunget' ud på de lokale SSP arrangementer.'

En af de måder, Farvergården ofte forsøger at styrke den lokale forankring på, er ved tidligt i anbringelsesforløbet at invitere barnets skoleklasse på besøg. Dette besøg har flere formål, men er blandt andet medvirkende til at afdramatisere og dermed 'åbne' for besøg af skolekammerater. Ifølge nogle af de interviewede unge eksisterer forestillinger om et børnehjem fortsat i form af sammenligninger med f.eks. fængsler, hospitaler og tremmer for vinduerne. En af de unge fortæller i interviewet følgende om, hvordan det oplevedes at have hele klassen på besøg:

'Jeg synes, det var pinligt. Men alligevel tænkte jeg, at jeg ikke kan komme udenom, at det her er mit hjem, og så måtte jeg tage det som det kom. Jeg havde svært nok ved at komme ind i klassen i forvejen, fordi jeg var en rod, men det gik faktisk helt vildt godt, og der var god mad, og folk de hyggede sig. Vi skulle have været tilbage på skolen, men der var flere af dem, der var svære at smide ud. Nej jeg synes, det var en god ide, og så kunne de se det. Og jeg tror, det var min kontaktpædagog, der fortalte om, hvad Farvergården var, og hvorfor jeg boede der osv. Og der var flere der sagde, da de gik, at hvis der bliver ledigt, måtte de [Farvergården] godt ringe til dem, for de havde det også ad helvede til derhjemme. Så jeg synes det er en god ordning.' (ung 5)

Som lokalinstitution har børnene som udgangspunkt mulighed for at fortsætte eller påbegynde fritidsinteresser i lokalmiljøet, hvorfor Farvergården ikke nødvendigvis behøver at være udstyret med mange interne aktivitetsmuligheder. Dette er heller ikke tilfældet, hvilket ifølge lederen netop skyldes, at Farvergården er en lokalinstitution. Farvergården skal have karakter af et hjem, hvorfor børnene skal søge aktiviteter udenfor institutionen.

En yderligere positiv konsekvens af, at Farvergården f.eks. ikke har intern skole er, at medarbejderne kommer til at kende og få tætte relationer til børnenes lokale skole- og fritidsliv, og dermed i samarbejde med forældrene kan støtte børnene. Dette er imidlertid ikke en mulighed, når det drejer sig om børn anbragt fra andre kommuner, hvilket er et væsentligt argument mod anbringelser fra andre kommuner.

Børnenes sociale fællesskaber

Med udgangspunkt i Farvergårdens målgruppe - børn der har en tilknytning til et dagtilbud udenfor institutionen - og i overensstemmelse med tematikkerne i undersøgelsen, har det været et ønske at få belyst omfanget af børnenes kontakter til forskellige sociale fællesskaber, her institutioner og personer i deres eget lokalmiljø, såvel forud for som under anbringelsen på Farvergården.

Svarene på spørgeskemaerne viser, at mindst 30 af de 38 børn før anbringelsen havde kontakt med skole eller daginstitution i lokalmiljøet, og næsten lige så mange havde kontakt til kammerater. Med hensyn til den organiserede fritid i form af enten SFO eller fritidshjem, har mere end hver tredje kontakt, tilsvarende gælder for kontakt til fritidsaktiviteter. Endelig oplyses det, at mindst 26 børn har kontakt til familie ud over forældrene.

På et opfølgende spørgsmål om, hvorvidt barnet under anbringelsen på Farvergården har bevaret kontakt til kammerater i lokalmiljøet og til skole/daginstitution, viser svarene, at det er tilfældet for næsten alle. Også i forhold til SFO/fritidshjem og fritidsaktiviteter har de fleste bevaret kontakt efter anbringelsen.

De fritidsaktiviteter, som børnene under opholdet på Farvergården har gået til dækker et bredt spektrum. Det drejer sig om spejder, forskellige sportsgrene som fitness, gymnastik, fodbold, boksetræning og badminton. Også de mere kreative fritidsaktiviteter som dans, sang, korsang og klaver, samt deltagelse i band og teater bliver nævnt.

Spørgsmål om, hvorvidt barnet før anbringelsen på Farvergården har haft en særlig tilknytning til og støtte fra personer fra enten professionelt socialt netværk, f.eks. en skolelærer, eller det private netværk f.eks. en nabo eller en kammerats forældre, viser, at næsten tre fjerdedele af børnene har haft en særlig tilknytning.

Som skemaet viser, fordeler den særlige tilknytning sig på følgende personer:⁶²

	Antal
Skolelærer	10
Sagsbehandler	8
En kammerats forældre	6
Medarbejder fra daginstitution	4
Fritidsleder/medarbejder	2
Ven af familien	2
Nabo	1

Derudover nævnes ét barn at have haft særlig tilknytning til og støtte fra et dagbehandlings-tilbud, ét barn fra en voksenven og ét barn nævnes at komme og tale meget med skoletandlægen, som kender familien.

Med henblik på at kvalificere oplysningerne om børnenes relationer til andre børn uden for Farvergården er der for hvert enkelt barn spurgt nærmere ind til, hvor ofte barnet har besøg af børn udefra, og tilsvarende hvor ofte barnet selv er på besøg hos andre børn.

⁶² Nogle børn har en særlig tilknytning til flere personer.

Hyppighed af besøg udefra:

	Antal
Dagligt	3
Flere gange ugentligt	9
Ca. 4 gange månedligt	10
Sjældnere	14
Barnet har aldrig besøg udefra	2

Hyppighed af besøg uden for Farvergården:

	Antal
Dagligt	6
Flere gange ugentligt	11
Ca. 4 gange månedligt	9
Sjældnere	11
Barnet er aldrig ude på besøg	1

Svarene viser, at kun ganske få af børnene dagligt får besøg af kammerater på Farvergården, mens lidt flere får besøg flere gange om ugen, hvorimod lidt flere selv dagligt eller flere gange om ugen er på besøg hos kammerater. En stor gruppe af de 38 børn får sjældent besøg af kammerater på Farvergården lige såvel som en stor gruppe sjældent selv besøger andre børn.

31 børn angives at have kontakt til kammerater, men ovenstående kvalificering af relationen viser, at samvær med kammerater i form af gensidigt besøg ikke er specielt hyppigt, kontakten finder således sted på anden vis, f.eks. i skoletiden, til fritidsaktiviteter eller i forbindelse med hjemmebesøg.

Spørgeskemaerne viser, at langt den største del af børnene under anbringelsen har mulighed for og ifølge besvarelserne også bevarer relationer til skole og til kammerater. Tilstedeværelse af disse sociale relationer viser dog ikke i sig selv noget om kvaliteten eller karakteren af børnenes relationer. I forsøg på at uddybe denne dimension er medarbejderne blevet

bedt om at vurdere børnenes kontakt til andre børn udenfor Farvergården i forhold til, om den kan beskrives som tæt/nær, overfladisk eller distanceret.

Det er med enkelte undtagelser børn i skolealderen, som besvarelsene er relateret til, og det fremgår også, at det er i forhold til et eller flere børn fra skolen, at de fleste børn på Farvergården har kontakt til andre børn. For 33 af disse børn er denne kontakt vurderet, og svarene fordeler sig som følgende: 15 børn har tæt/nær kontakt, 14 har overfladisk kontakt og i 4 tilfælde vurderes kontakten som distanceret.

Også børnenes eventuelle relationer til børn fra fritidsaktiviteter, daginstitutioner, tidligere boligområde og tidligere børn på Farvergården er blevet vurderet i forhold til kvaliteten. Den samlede vurdering af de 38 børn viser, at hele 23 børn har en tæt/nær relation til et eller flere af ovennævnte børnefællesskaber, hvorimod 11 børn ikke har nogen nære/tætte relationer til nogle af de foreslåede fællesskaber. Det vil sige, at ikke blot har børnene generelt mange relationer til andre børn uden for Farvergården, men for hovedparten af børnene vurderes disse af medarbejderne også som tætte relationer.

At få børnene til at opdage, og få lyst til at deltage i nogle børnefællesskaber og herigennem udvikle sociale kompetencer, er en del af det pædagogiske arbejde, som kan medvirke til at reducere marginalisering. Interviewene med de unge bekræfter, at Farvergården også i praksis tillægger det betydning, at børnene er aktive i de lokale fritidsaktiviteter. Følgende udtalelser fra børnene viser, at medarbejderne opfordrer til deltagelse, men også at det ikke altid lykkes:

'Jeg havde ikke sådan direkte nogle rigtige fritidsinteresser [før anbringelsen]. Jeg fik så nogle forskellige interesser f.eks. badminton, efter jeg kom herover...de kom ind og sagde, at jeg godt måtte få en sportsaktivitet betalt af dem, og jeg fik alle mulige tilbud i forhold til at lave noget mere i hverdagen.' (ung 1)

'Vi kunne ikke bare sidde og hænge i stuen alle sammen, det skulle vi ikke. Og de pressede også på, for at man skulle gå til alt muligt, men hvis man ikke vil, gør man det jo ikke.' (ung 6)

'Det var sådan, at hvis man ikke lavede noget, så sparkede de én ud af døren, nu skulle man komme i gang med et eller andet, om det så var fritidsaktiviteter eller ringe til nogen eller at de bare tog én med i svømmehallen.' (ung 4)

'Jeg tror blandt andet, det var det de prøvede på, da de sagde, at jeg skulle gå på 'Stampen',⁶³ men det mislykkedes. Men jo det har de da prøvet på. De prøvede også at få mig til at gå ud til de skolefester der var.' (ung 10)

⁶³ En fritids/ungdomsklub.

En enkelt af de interviewede unge kan ikke erindre, at der var tilbud om at gå til nogle fritidsaktiviteter, og en anden fortæller, at der var økonomiske begrænsninger i forhold til indkøb af udstyr med henvisning til, at dette også kan være tilfældet i en almindelig familie.

I forhold til spørgsmålet om, i hvilket omfang børnene har kontakt med andre børn uden for Farvergården, viste svarene på et af spørgsmålene i spørgeskemaerne, som nævnt, at langt hovedparten af børnene i større eller mindre grad har kontakt. Dette er dog ikke udelukkende et resultat af Farvergårdens pædagogiske arbejde. Et af spørgsmålene vedrørende børnene har netop drejet sig om, hvorvidt der specifikt er arbejdet med barnets relationer til andre børn uden for Farvergården. Hertil svares 'ja' i forhold til 21 børn, men 'nej' i forhold til 16 børn. Ungeinterviewene bekræfter, at medarbejderne har arbejdet aktivt for at de skulle få kontakter til andre unge via fritidsaktiviteter uden for Farvergården. At der svares benægtende for over en tredjedel af børnene kan skyldes, at børnene allerede har fritidsaktiviteter eller gode vennerrelationer.

En del af de unge giver netop udtryk for, at de ikke har haft brug for opfordring eller hjælp til at etablere relationer uden for Farvergården. Når det trods en pædagogisk indsats ikke altid lykkedes medarbejderne at få nogle af de unge 'aktiveret' er forklaringen muligvis at finde i følgende:

'Ork, ja. [De prøvede] flere gange. Skal du ikke i gang med at lave noget? Nej det var ikke noget. Det er mere de små, de prøver at motivere, de store er gamle nok til selv at træffe deres valg. Så er der lektierne, og så er der vennerne og der er ikke nogen, der har rigtig tid til det.' (ung 5)

Endelig fortæller en af de unge om, hvordan Farvergården mere indirekte har været medvirkende til, at en uheldig vennekreds blev udskiftet:

'Det var meget miljøet, jeg blev vænnet fra. I starten gik jeg stadig meget sammen med dem, men så stille og roligt blev jeg så fravendt det miljø og kom mere ind på nogle klare retningslinier om, hvordan det hele skulle være. Det gjorde så også, at jeg blev nødt til at fravælge nogle af de der såkaldte venner... Jeg lærte nogle af de andres venner at kende... det var med til at hjælpe til at opretholde et bedre miljø... Det var noget jeg selv gjorde. De [medarbejderne] har nok sådan haft en finger med i spillet, med at få mig ind på rette spor. Men det kom jo af, at jeg flyttede herind. Det var også med til at jeg slap væk fra det hele.' (ung 1)

Denne unges erfaring med at udskifte en dårlig vennekreds med en ny under anbringelsen på Farvergården er interessant, idet den dokumenterer, at det er muligt at arbejde pædagogisk med problemstillinger, som er relateret til lokalmiljøet, i lokalmiljøet, det vil sige lære børnene og de unge at klare sig i lokalmiljøet i stedet for at isolere dem i en mere eller min-

dre lukket institutionskultur. I mange tilsvarende situationer ville den valgte løsning være en flytning væk fra det belastende lokalområde.

Opsummerende viser det sig, at det er en pædagogisk prioritet, at børnene indgår i egne, forskellige børnefællesskaber uden for institutionen. Udtalelser fra både de unge og medarbejderne understreger, at Farvergården i høj grad støtter og arbejder med børnenes eksterne relationer. Hovedparten af børnene har kontakt til kammerater, kontakten synes dog ikke at forekomme hyppigt, men vurderes til gengæld for en stor gruppe af dem at være tæt/nær.

For de 38 børn, der indgår i undersøgelsen, gælder, at de før anbringelsen i et rimelig stort omfang havde et støttende socialt netværk. Det gælder ligeledes for hovedparten af børnene, at de både før anbringelsen havde kontakt til familie ud over forældrene, havde et dagtilbud og kammerater i lokalmiljøet og at samme andel også har bevaret disse relationer under anbringelsen. Det vil sige, at størstedelen af børnene ikke blot bevarer kendte fællesskaber i lokalmiljøet under anbringelsen, men at disse er deres primære arenaer i forhold til socialisering – familien, skole/dagtilbud og kammerater. Socialisering i relation til henholdsvis forældre/voksne og specielt jævnaldrende vil blive belyst i kommende afsnit.

* * *

Flere forskere inden for socialpædagogik (f.eks. Bryderup (1999), Madsen (1993), Schwartz (2001)) beskriver anbragte børn og unges vanskeligheder med at skabe sammenhæng i deres verden dels på grund af vanskeligheder i deres relationer til skole, venner og familie, og dels på grund af de mange skift og brud både før og i forbindelse med en anbringelse. Erik Sigsgaard m.fl. (refereret i Schwartz (2001:213)) opererer med begrebet selvfølgelighedstab, der for anbragte børn kommer til udtryk på fem forskellige måder:

- 1) Hastige samfundsforandringer stiller krav om at den enkelte skaber sit eget liv, dette får anbragte børns problematikker til at træde tydeligere frem.
- 2) Fravær af støttende strukturer der ellers findes i en familie.
- 3) Mere eller mindre udelukkelse fra deltagelse i børns almene udviklingsrum.
- 4) Hverdagslivet brydes op ved en anbringelse og vanskeliggør forsøg på at skabe sammenhæng i livet.
- 5) Børnene anbringes i et miljø med fremmede værdier.

Når børn anbringes på en døgninstitution i deres eget lokalmiljø og dermed kan bevare vigtige kendte socialiseringsarenaer, kan deres selvfølgelighedstab mindskes på flere af ovennævnte områder. I forhold til at børns sociale integration sker gennem aktiv deltagelse i de sociale arenaer, de færdes i, kan det konstateres, at Farvergården, til forskel fra hvad der

ellers antages at være vilkårene for anbragte børn, i kraft af dels at være en lokal døgninstitution og dels gennem det pædagogiske arbejde med børnenes lokale relationsdannelse, har rigtig gode forudsætninger for at støtte børnene i deres relations- og kompetenceudvikling, og dermed give børnene en højere grad af livssammenhæng i en ellers fragmenteret og ofte uforudsigelig hverdag.

Jævnalderrelationer

Schwartz (2001:200) skriver i bogen 'Socialpædagogik og anbragte børn':

'Vi ved meget lidt om, hvad en børnegruppe på en døgninstitution betyder for det enkelte barns trivsel og udvikling. Hvordan orienterer børnene sig i forhold til hinanden, og hvordan udvikler de samhørighed, hvis de gør det?'

Dette store og vigtige spørgsmål kan heller ikke denne undersøgelse på Farvergården afklare, men især interviewene med de unge viser, at de tillægger netop tilstedeværelsen af en gruppe af jævnaldrende meget stor betydning for deres positive oplevelser og udtalte store udbytte af anbringelsen på Farvergården. Denne betydning kommer til udtryk på forskellig måde.

Når de jævnaldrende fylder meget i de interviewede unges beskrivelser af andre børn, kan det skyldes, at denne gruppe unge for en stor dels vedkommende netop er jævnaldrende og har boet samtidig på Farvergården, det vil sige deres positive udtalelser skal ses i lyset af tilstedeværelsen af mange jævnaldrende under deres anbringelse på Farvergården. Mere indirekte, men i samme retning, peger også udtalelser fra andre unge, der ikke har været del af denne ungegruppe, men som udtrykker ønske om, at der fra Farvergårdens side gøres en indsats i forhold til at aldersopdele børnegruppen i forskellige sammenhænge.

Flere af de unge fortæller, at den første tid på Farvergården var svær, uanset om de har kendt et andet barn på Farvergården, blot har hørt om Farvergården før anbringelsen eller slet ikke har haft noget forhåndskendskab. Men de fortæller også, at de generelt hurtigt blev inddraget i venskaber, som har omfattet jævnaldrende unge:

'Der gik ikke ret lang tid, så kunne man mærke at venskaberne begyndte at komme, 'nåh! skal du med i byen?' og sådan noget... Så i starten var det et mareridt, men da jeg flyttede derfra, savnede jeg det utroligt meget.' (ung 5)

Et gennemgående og karakteristisk træk ved beskrivelserne af disse venskaber er, at de har bredt sig som ringe i vandet på den måde, at børnene har lært de andre anbragte børns venner at kende, således at det er blevet fælles venner. Frønes (1994:149) betegner denne udvikling som sociale mønstre i forholdet mellem jævnaldrende, nye sociale sammenhænge skaber nye sociale situationer. En af de interviewede unge beskriver denne udvikling:

'Ja altså deres [de andre unges] venner og mine venner, de blev sådan blandet sammen.' (ung 4)

Der er stor forskel på, hvor mange venner de enkelte børn har haft uden for Farvergården, men nogle udtaler, at ungegruppen på Farvergården langt hen ad vejen kunne tilfredsstille behovet for kammerater. En af de unge understreger, at når det opleves som stigmatiserende at bo på døgninstitution, bliver det vigtigt med venskaber internt på Farvergården:

'Så det var ikke nemt at få nye venner, men jeg havde også nok i dem på Farvergården... Vi byggede vores venskab op der på Farvergården, for vi var en masse [unge]. Det var en god gruppe på et godt tidspunkt. Vi var en masse unge, som kunne støtte hinanden og være sammen og tage hinanden med til alt muligt og sådan. Så jeg behøvede egentlig ikke venner udefra, selvom jeg havde nogen.' (ung 7)

Det at være i samme position og dermed også at kunne identificere sig med andre børns problemer, har ifølge nogle udtalelser været medvirkende til fællesskabet på Farvergården, f.eks.:

'Jeg tror bare, at vi har været samboer. Det har været sådan, at ok vi har noget sammen, vi har noget til fælles. Vi har alle sammen problemer og en grund til at være her og sådan noget, så vi har haft sådan noget fælles, der holdt os lidt sammen.' (ung 6)

Men det at være netop jævnaldrende fremhæves også eksplicit af flere:

'Jeg følte, det var helt fint. Samme unge mennesker, jævnaldrende mennesker og det var okay. Det synes jeg var fint. Det var ikke ligesom søskende, det var helt klart et andet slags forhold man havde.' (ung 1)

'Vi var seks unge, der boede der på en gang i længere tid, og det var rigtigt dejligt.' (ung 2)

Uanset om der på det givne tidspunkt har været gunstige betingelser for fællesskab med jævnaldrende i form af fysiske rammer bl.a. værelser i samme afdeling, har der også været pædagogisk 'frirum' eller de unge har taget sig det, til at udfolde elementer i en ungekultur; at gå sammen i byen, prøve at ryge, drikke alkohol osv. Ofte vil der på institutioner blive stillet ens krav til hele børnegruppen, men det er vigtigt med et individuelt fokus, det vil sige, at der skabes optimale udviklingsbetingelser for den enkelte. Dette udelukker dog ikke, at institutionen samtidig kan tilgodese at skabe betingelser for, at et fællesskab af f.eks. jævnaldrende kan blomstre.

Et lille udsnit fra deltagerobservation på Farvergården viser en pige, der mangler ligeværdige relationer:

Pigen er rimelig nyindflyttet. Hun bruger meget tid ved pc'en især som tilskuer til drenge, der spiller på pc'en. Pigen orienterer sig i det hele taget meget mod drenge, hun udtaler, at der ikke er noget at lave på Farvergården, at hun keder sig. Kontaktpædagogen fortæller, at hun hjemme har været mors veninde, og at det er svært for hende, når der ikke er nogen jævnaldrende piger på Farvergården, så hun kan lære, hvordan en pige på hendes alder indgår i socialt samvær. Hun er for ung til at komme på udflugt og gå i byen med de store (som hun helst vil orientere sig imod) og for gammel til at være sammen med de mindre børn.

Ligeværdige relationer er en arena for sammenligning og jævnbyrdig diskussion, hvilket er udgangspunkt for læringspotentiale i forhold til social kompetence. Ud over betydningen af de mere strukturelle forhold vedrørende relationerne mellem jævnaldrende, har de jævnaldrende en stor gennemslagskraft, som stammer fra deres position som reference-gruppe i det sociale felt. De jævnaldrendes fælles position giver endvidere grundlag for sociale sammenligninger. Herom argumenterer Frønes (1994:163):

'Venskab, popularitet og dygtighed defineres ofte på basis af jævnaldermiljøet og vurderes af dette.'

I forhold til Farvergårdens målgruppe, er relationerne mellem børnene og deres forældre, således som de bliver tematiseret af Frønes,⁶⁴ ikke bare uproblematisk. Den tætte relation og de forudsigelige handlinger i familien er påvirket af forskellige sociale og psykologiske problemer eller er eventuelt helt fraværende. Børnenes sociale relationer til andre jævnaldrende er for nogle børn tilsvarende problematiske. Men når jævnaldrende har den store betydning, altså er så vigtig i socialiseringsprocessen, som Frønes pointerer, og som nogle af de unge fortæller om, er det vigtigt at tilgodese, det vil sige give så gode betingelser som overhovedet muligt for, at børnene kan have samvær med jævnaldrende både inden for og uden for Farvergården. Specielt i de tilfælde hvor de sociale kontakter med forældrene i et vist omfang er brudt, er det særlig vigtigt at styrke jævnalderrelationerne, da disse børns grundlag for relationsdannelse i særlig grad er truet, og deres muligheder for udvikling af sociale kompetencer dermed er vanskelig.

Frønes (1994:175) beskriver de jævnaldrende som den afgørende socialiseringsagent i forhold til de krav, der stilles i et moderne samfund. Det er netop i samspillet med jævnaldrende at børnene lærer at håndtere social og kulturel kompleksitet. Om forskellen mellem relationer til forældre og til jævnaldrende argumenterer Frønes (1994:157), at:

'Forholdet mellem forældre og børn skal man vokse ud af; forholdet mellem jævnaldrende på en kompleks arena skal man vokse ind i...Mens familiesituationens tryghed er en forudsætning for god social udvikling, danner jævnalder-

⁶⁴ Se nærmere beskrivelse i indledningen.

miljøets sociale forhold grundlaget for udvikling af social og kommunikativ kompetence.'

Farvergårdens familielignende koncept er med til at kompensere for brudte eller delvis brudte sociale kontrakter i familien og fungerer som en vigtig tryghedsskabende forudsætning for den sociale udvikling, der jvf. Frønes danner grundlag for, at der på børnenes øvrige arenaer og i forholdet til de jævnaldrende kan udvikles social kompetence. Det samlede indtryk af de unges udtalelser i denne rapport er netop, at kombinationen af trygheden og sofahyggen på Farvergården og så kvaliteten i de unges indbyrdes samvær fremstår som specielt for deres positive oplevelse af ophold på Farvergården. På denne baggrund fremstår det som Farvergårdens pædagogiske opgave at levere begge dele: Omsorg, forudsigelighed og tryghed i hverdagen, samt rum og støtte i forhold til nye muligheder, sociale grupperinger og sociale kontakter, der indeholder en stadig variation i udviklingsmuligheder.

Dette perspektiv er især vigtigt at have for en lokal døgninstitution som Farvergården, hvor de pædagogiske muligheder for at fremme netop børnenes sociale samvær på forskellige arenaer i lokalområdet er naturligt til stede, måske mere naturligt end at arbejde med de ofte komplicerede børn-familierelationer, som ikke nødvendigvis er det, som f.eks. Farvergården som døgninstitution for børn og unge bedst kan eller skal løse.

Et syn på børns udvikling, hvor f.eks. de jævnaldrende får tillagt større betydning, kunne i sin yderste konsekvens betyde behov for at prioritere anderledes med hensyn til f.eks. valg af videreuddannelse. Det vil sige, at prioritere i forhold til børnenes manglede socialisering i stedet for uddannelsesmæssigt at fokusere på den ene af barnets arenaer - nemlig familien. Dette indebærer dels at tage de unges udsagn til sig, dels at se på hvad børnenes levevilkår i et moderne samfund reelt er og dermed reflektere hvilke krav, dette stiller til socialpædagogik på en døgninstitution, – og her særligt en lokal døgninstitution som Farvergården, med de udviklingspotentialer dette indebærer for børnene.

Børn - kontaktpædagogrelation

Et af de forhold ved kontaktpædagogordningen, som mange af de unge har fokuseret på, drejer sig om matchningen mellem barn og kontaktpædagog. Et indledende spørgsmål i spørgeskemaet om kontaktpædagogordningen har netop drejet sig om, hvordan matchningen mellem barn og kontaktpædagog etableres, det vil sige begrundelserne for udvælgelse af kontaktpædagog til det konkrete barn.

Svarene viser, at der er to hovedbegrundelser, som indgår med lige stor vægt.⁶⁵ Det drejer sig om begrundelserne, *'at det passede i fordelingen på afdelingen'* og *'jeg har samme køn som barnet'*. Hvor den første er en administrativ og teknisk begrundelse, som også er i tråd med, at 28 svarer, at det var en ledelsesbeslutning, hvem der bliver kontaktpædagog for hvilket barn, er den anden hovedbegrundelse udtryk for overvejelser over, hvad der er mest hensigtsmæssigt for barnet.⁶⁶ Om valg af kontaktpædagog til nyt barn udtaler lederen:

'Vi prøver at etablere den [kontaktpædagogen] med det samme, inden de kommer ind. Først vil det afgøres af hvilken afdeling, der er plads i. Man skal have en kontaktpædagog i den afdeling, hvor man bliver anbragt, og der er sjældent valgfrihed. Så kigger vi på, hvis det er et mindreårigt barn, kan det være enten en mand eller en kvinde, [men] hvis det er en ung, skal de have en af samme køn ... det er mest naturligt og uproblematisk, når man er ung, at det er samme køn, det er der en udbredt opfattelse af, at det virker rigtigt.'

For de unges vedkommende er der mange udtalelser, der bekræfter, at en fordeling efter samme køn er et hensigtsmæssigt kriterium for matchning. Farvergårdens målrettede politik med hensyn til at opnå en ligelig kønsfordeling i medarbejdergruppen er endvidere med til generelt at sikre, at børnene har mulighed for at møde begge køn og udnytte denne mulighed i deres identitetsdannelse. Farvergårdens prioritering af en ligelig kønsfordeling er et forsøg på at modvirke det, som f.eks. Bø (2000:120) betegner som en feminisering af barndommen, dels den skæve kønsfordeling, som traditionelt findes inden for den pædagogiske verden, dels det at mange af børnene bor sammen med enlige mødre.

Flere af de unge drenge fortæller i interviewene, at de profiterer af at have en mandlig kontaktpædagog. En af drengene fortæller f.eks., at han især er knyttet til to mandlige pædagoger og begrundet denne tilknytning med, at de er mænd, og tilføjer som forklaring, at han

⁶⁵ 24 positive 'ja' svar ud af 30 mulige på hver af begrundelserne.

⁶⁶ Både *'at have en passende alder'* og *'ikke at være kontaktpædagog for andre'* er med som begrundelse i halvdelen af besvarelserne vedrørende begrundelse for at være blevet kontaktpædagog for et givent barn, hvorimod andre begrundelser kun er svagt repræsenteret. Det drejer sig om, at have en særlig erfaring i forhold til barnets problematik, at være kontaktpædagog for søskende, og at have forhåndskendskab til familien.

ikke har haft megen kontakt med sin far. En af forældrene understreger ligeledes, at det for hendes søn er meget vigtigt, at kontaktpædagogen er en mand, fordi drengen ingen far har, og moderen længe har vidst, at han manglede en mandefigur i sin opvækst.

De unge har også synspunkter på spørgsmålet om matchning generelt. Et synspunkt drejer sig således om, at børnene selv skal have mulighed for at vælge sin kontaktpædagog. En af de unge begrundet det således:

'Jeg synes de lidt ældre skal have mulighed for at vælge, hvem de vil have...Jeg synes, det er meget vigtigt, at du har en person, som du stoler på, og som du har lyst til at snakke med. Derfor synes jeg, det er vigtigt, at man så vidt som muligt selv kan vælge sin kontaktperson...Jeg havde nok valgt en anden kontaktperson, hvis jeg havde valgt selv.' (ung 5)

At Farvergården på baggrund af enkelte kriterier har valgt et nyt barns kontaktpædagog før barnet anbringes i stedet for at lade valget af kontaktpædagog afvente og afhænge af, hvorvidt der undervejs opstår en god følelsesmæssig relation, kan ses som en fordel i forhold til prioritering af det faglige indhold i relationen. På den anden side, skal de unges ønsker tages alvorligt, er der i lige så høj grad faglighed i et medbestemmelsesperspektiv. På andre døgninstitutioner f.eks. Orø Strand⁶⁷ findes muligheden for at splitte kontaktpædagog-funktionen op i en praktisk og en personlig del, som varetages af to forskellige medarbejdere, hvis det efter indflytningen viser sig, at barnet knytter sig mere fortroligt til en anden medarbejder end den fra starten valgte kontaktpædagog.

En del af de unge udtrykker også jalousi, enten fordi de synes andre børn har en bedre kontaktpædagog, eller hvis kontaktpædagogen skal 'deles' med et eller flere andre børn. Dette gælder især i forhold til mindre børn, der er meget tidskrævende for kontaktpædagogen.

En problemstilling, som har været til stede både i interviewene med de unge og i spørgeskemaet til medarbejderne, drejer sig om, hvorvidt der er konfliktpotentiale i kontaktpædagogordningen i forholdet mellem pædagog og forældre. Et af spørgsmålene i spørgeskemaet har således drejet sig om, hvorvidt der har været besværligheder, konflikter eller kontaktvanskeligheder i forhold til at være kontaktpædagog for det konkrete barn, og i præcist halvdelen af tilfældene svares bekræftende herpå.

De konkrete problemer varierer, men tre problemstillinger går igen. Det drejer sig om loyalitetskonflikter i forholdet mellem barn og forældre, børnenes jalousi i forhold til kontaktpædagogens arbejde med andre børn og problemer med at få en god kontakt med barnet, hvilket der er forskellige begrundelser for. Har kontaktpædagogens forældrekontakt været

⁶⁷ Jvf. udtalelse fra forstanderen på Orø Strand.

problematisk i forhold til at tilgodese barnets behov, har det været aftalt, at leder eller stedfortræder er kontaktperson til forældrene. Ligeledes arbejdes med mulighed for at splitte rollen op, så det påhviler én pædagog at tage de negative konfrontationer med et barn, mens en anden fortsat arbejder på at skabe tillid osv. Kun i tre tilfælde ud af de 38 børn har uoverensstemmelserne været af en sådan karakter, at kontaktpædagogen ikke har ønsket at fortsætte som kontaktpædagog for barnet.

Ifølge lederen hører det med til kontaktpædagogrollen at involvere sig, men også at bevare en professionel distance, som skal medvirke til, at man ikke overskrider forældrenes grænser i forhold til at være forældre. Der skal ikke opstå konkurrence med forældrene, idet relationen til barnet skal slippes igen. Der er således også erfaring for, at det ikke blot er børnene, der efterspørger kontaktpædagogen men også forældrene, som ønsker hjælp til løsning af deres personlige problemer.

I interviewene med de unge er der blevet spurgt, om kontaktpædagogerne har overtaget opgaver, som hellere skulle have været varetaget af forældrene, hvilket dog ifølge de unges udtalelser ikke har været tilfældet. Kontaktpædagogerne har i forhold til børnene formået at håndtere denne hårfine balance. En af de unge giver dog udtryk for, at det for hendes forældre har været svært at acceptere, at Farvergården har praktiseret en anden opdragelse, stillet andre krav, haft andre holdninger og regler end forældrene har.

Kontaktpædagogens opgaver, - indholdet i relationen

Med henblik på at få mere konkrete informationer om hvad kontaktpædagogrelationen indeholder, er medarbejderne blevet bedt om at tage stilling til følgende udsagn om, hvorledes de er involveret med deres kontaktbarn:

	Antal
Jeg giver den primære omsorg og tryghed	29
Det er primært mig, der løser/samler op på konflikter barnet har været i	29
Det er primært mig, der går på cafe, restaurant, i biografen med barnet	29
Jeg deltager i forældremøder på skole/dagtilbud	27
Jeg køber tøj osv. med/til barnet	27
Jeg varetager samarbejdet med forældre og barnets øvrige netværk	26
Jeg deltager i arrangementer i skole/dagtilbud	26
Mere følelsesmæssigt engageret end i nogle af de andre børn	25
Mest følelsesmæssigt	21
Jeg tager sammen med barnet på besøg hos barnets familie/venner	21
Det er primært mig, der læser lektier med barnet	20
Det er primært mig, der læser godnathistorie/putter barnet	19
Det er primært mig, der går til læge/andre professionelle med barnet	19
Jeg deltager i arrangementer/møder ifm. fritidsaktiviteter	19
Det er primært mig, der går til frisør med barnet	17
Mest praktisk	16

Generelt giver svarene et billede af en kontaktpædagogordning, hvor kontaktpædagogen udfører mange forskelligartede funktioner i forhold til sit kontaktbarn i tråd med intentionerne bag ordningen. Stort set alle betegner deres involvering som bestående af følgende tre opgaver: at give den primære omsorg og tryghed, at løse og samle op på konflikter, barnet har haft, samt at foretage en-til-en ture ud af huset. De øvrige opgaver er generelt set også nogle, som de fleste kontaktpædagoger varetager. De følelsesmæssigt involverende opgaver er dog dem, der scorer højest. Nogle af de praktiske gøremål som scorer lavere varetager barnet enten selv eller sammen med sine forældre, f.eks. at gå til frisør, læge eller psykolog. Andre af de laveste scoringer drejer sig om forhold, som kun er relevante for en del af børnegruppen, som f.eks. spørgsmålet om kontaktpædagogen deltager i møder i forbindelse med fritidsaktiviteter, da ikke alle børn har fritidsaktiviteter.

Også de unge har beskrevet indholdet i kontaktpædagogordningen; de fortæller især positivt om tøjindkøb, teaterture, cafe- og restaurantbesøg osv. Et andet vigtigt positivt aspekt ved kontaktpædagogordningen, der fremhæves af de unge, drejer sig om at have en person, som den unge kan have tillid til, og som giver sig tid til netop det enkelte barn. En ung problematiserer dog spørgsmålet om tillid med et eksempel på en samtale med sin kontaktpædagog, som den unge selv har oplevet som personlig, i betydningen fortrolig, men efterfølgende opdager er blevet fælles viden i medarbejdergruppen. En oplevelse som har medvirket til stor mistillid til kontaktpædagogen og Farvergården generelt. En anden fremhæver derimod

som noget positivt og uproblematisk, at kontaktpædagogen via sit større kendskab til et barn kan være medvirkende til at repræsentere netop dette barns interesser:

'Jo mere xx får at vide om mig, jo mere kan Farvergården se det ud fra min synsvinkel, alle de ting jeg er utilfreds med, og som jeg er glad for.' (ung 8)

Flere af de unge giver eksempler på, at kontaktpædagogen er problemfokuserende i situationer, hvor det ikke er hensigtsmæssigt, hvilket følgende udtalelse dokumenterer:

'Vi har været i biografen og ude at spise, [men] jeg synes det er lidt irriterende, at når man har sådan en dag og skal sidde og spise, så drejes det alligevel ind på, hvordan du har det og sådan, og det er ikke det, man har brug for.' (ung 5)

En anden understreger ligeledes vigtigheden af, at hygge og fokus på problemer holdes adskilt:

'Jeg havde tillid til hende, og hun havde tillid til mig. Og hun gav mig tid, og det med at vi kunne lave noget bare os to. Noget hyggeligt som ikke handlede om problemer og sygdom, men som handlede om noget sjovt - vi var i Tivoli og på Bakken og se Cirkusrevyen.' (ung 2)

Som forrige skema viser, har kontaktpædagogerne til 25 ud af de 30 børn været mere følelsesmæssigt engageret i kontaktbarnet end i nogle af de andre børn. Også en stor del af de unge taler om enten en stor følelsesmæssig tilknytning til deres kontaktpædagog, eller om at de ønsker tættere personlig kontakt f.eks. i kraft af, at kontaktpædagogen kun har ét kontaktbarn.

Samlet set viser data, at kontaktpædagogordningen vurderes positivt af de unge. Ønsket om en tæt personlig kontakt til en enkelt pædagog er klart til stede hos Farvergårdens børn, hvilket er i overensstemmelse med andre anbragte børn, som i flere undersøgelser har udtalt tilsvarende ønsker.⁶⁸

Kontaktpædagogordningen som metode

Individualiseringen generelt i det moderne samfund afspejles også i opdragelse og i arbejdet med børn på institutioner. I pædagogik lægges i højere grad vægt på det enkelte barn, som unikt og forskelligt fra de andre. I denne individualiseringsfase betones det autentiske og ægte. Dette fokus på individualisering kan genfindes i den pædagogiske struktur i kontaktpædagogordningen. Farvergårdens, såvel som andre døgninstitutioners, valg af kontaktpæ-

⁶⁸ F.eks. KABU-rapport om tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelse (2003).

dagogordningen som pædagogisk metode indeholder dog nogle væsentlige problemstillinger.

Denne struktur giver kontaktpædagogen et meget stort ansvar for det enkelte barn og stiller store krav til pædagogens faglige kompetence, heriblandt at kunne skelne mellem personlige og private relationer til barnet. Når f.eks. Farvergårdens samarbejde med forældrene omkring det enkelte barn i stort omfang er kontaktpædagogens funktion, bliver omfanget og kvaliteten af dette samarbejde også meget personafhængigt, med mindre der generelt i medarbejdergruppen arbejdes ud fra et fælles pædagogisk grundlag.

Den pædagogiske struktur med det individuelle fokus får endvidere konsekvenser for både kontaktbarnet og den øvrige børnegruppe som helhed. De dage eller perioder, hvor barnets kontaktpædagog ikke er til stede på institutionen, kan blive pædagogisk og relations-’tomme’, hvilket flere af de unge bekræfter i interviewene. Mindre kvalitetstid i forhold til de børn, der ikke er ens eget kontaktbarn lige såvel som for børnegruppen som helhed, er en potentiel risiko. Kontaktpædagogstrukturen kan ligeledes være sårbar i forhold til f.eks. ’huller’ i informationen om det enkelte barn. En ung beskriver f.eks.:

’Det er altid rart at have en speciel én [kontaktpædagog]. Så man ikke skal stå og forklare. Der er mange af dem, der ikke aner, hvad man snakker om, når man går ind til dem...Ja altså at give rapport ordentligt videre, for hvis man har lavet en aftale med den ene om et eller andet, der måske foregår om aftenen, så ved den anden person bare ikke en dyt om det, og så bliver de nødt til at sige nej, fordi de ikke ved, hvad de skal gøre ved det.’ (ung 7)

Deltagerobservation på Farvergården viser, at de tidsmæssige eksklusive kontaktpædagogfunktioner med det enkelt barn medfører mindre pædagogtid til resten af børnegruppen, og dermed synes arbejdet med børnene som gruppe ikke at have høj prioritet i hverdagen. Dette illustreres af følgende udsnit fra deltagerobservation, som er fra en hverdageftermiddag:

Der er kun en pædagog (1) på den ene afdeling (grøn), da en kontaktpædagog (2) er på tøjindkøb med en ung. Omkring spisetid skal en vikar (3) møde ind; dette er en ekstra bevilling, fordi der på afdelingen for tiden bor to behandlingskrævende børn, som venter på plads på en behandlingsinstitution. På den anden afdeling (blå) er en fast vikar (4) (som er midlertidigt ansat i en ubesat pædagogstilling) på arbejde sammen med en tilkaldt vikar (5).

Pædagog (1) henter et barn fra dagtilbud, vikar (4) venter på bilen for at hente en dreng fra skole, pædagog (1) anvender derefter egen bil for at hente en anden dreng fra børnehaven. Vikar (5) er alene i huset.

Pædagog (1) fortæller, at de er for få medarbejdere, når de har to behandlingskrævende børn. Hun prioriterer at tage sig af det ene, da han har haft en konflikt i børnehaven. Hun sætter en familievideofilm på, og han får nogle kiks.

En af børnenes sagsbehandler ringer, hun vil gerne komme om 5 minutter og lige tale kort med pædagog (1) om hendes kontaktbarn. Vikar (5) kommer derfor over på afdelingen, så længe mødet varer. Der er således ikke nogen voksen på den anden afdeling, hvor en mor ringer og vikar (5) lige må løbe over for at tage denne telefonsamtale. Samtalen med sagsbehandleren trækker ud, vikar (5) løber lidt frem og tilbage for at se til middagen, som hun har sat over på modsatte afdeling (blå).

Kl. 17 er ingen på denne afdeling (grøn) endnu gået i gang med maden, da der først er 'hænder' til dette, når den ekstra vikar (3) møder ind og pædagog (1) er færdig med samtalen med sagsbehandleren. Spisetid er normalt kl. 17.30. Kl.17.30 kommer pædagogen (2) hjem fra tøjindkøb, samtidig med at også den ekstra vikar (3) ankommer.

Vikar (4) skal kl. 17.30 til et skolearrangement med spisning med to af børnene. Vikar (5) er alene på Blå afdeling resten af aftenen, en mor skal komme til spisning med det anbragte barns søskende, nogle gange er det kun ét andre gange alle tre søskende. Moderens deltagelse i spisning er en fast aftale denne ugedag hver anden uge. Besøget aflyses dog i sidste øjeblik.

Dette lille hverdagsudsnit fra Farvergården sætter flere tematikker i spil; det kræver mange medarbejdere og god koordinering at hente og bringe børnene til og fra skole, dagtilbud og fritidsaktiviteter. Samtidig giver det en fornemmelse af uro, lidt 'banegårdsagtig', for de øvrige børn på institutionen. Farvergården er ikke normeret til behandlingskrævende børn, som er mere tidskrævende og kan skabe uro i forhold til f.eks. en ellers rolig og hyggelig middagspisning.

I forhold til kontaktpædagogordningen er det svært foreneligt at være til stede på afdelingen for børnegruppen som helhed, når der satses på den eksklusive specifikke kontakt mellem barn og kontaktpædagog. Samtidig er det ofte vikarerne, som det illustreres ovenfor, der bliver tilbage på Farvergården til arbejdet med de øvrige børn, når kontaktpædagogerne er ude af huset på en-til-en ture, skolearrangementer, møder osv.

Problemstillinger vedrørende de personlige og nære relationer som kontaktpædagogordningen repræsenterer i socialpædagogisk arbejde afspejles f.eks. i nogle af udtalelserne fra de unge. Flere har oplevet bagsiden af en tæt relation i form af oplevelser af svigt, i form af jalousi i forskellige sammenhænge, ved kontaktpædagogens jobskifte eller f.eks. i form af frustration over, at kontaktpædagogen ikke bare kan være på arbejde altid eller i ønsket om at kunne flytte hjem til kontaktpædagogen.

Bryderup (1999) debatterer netop problemstillingen vedrørende nære relationer i socialpædagogisk arbejde på baggrund af en undersøgelse af otte forskellige ungdomsprojekter. Det drejer sig om, at nære relationer mellem voksen og barn under institutionelle vilkår er

asymmetriske, er underlagt magtforhold og altid risikerer at blive 'dobbelteksponeret', det vil sige, at pædagogen tillægger relationen en anden betydning end de unge, der indgår på en mere umiddelbar måde. En af de unge eksemplificerer uligheden og oplevelsen af svigt med følgende udtalelse:

'Hende, jeg først havde, var jeg allermest glad for. Og så flyttede hun eller sagde op. Og jeg blev bare så sur, og så tænkte jeg, at nu hader jeg Farvergården. Og så har jeg ikke haft lyst til at snakke med nogen overhovedet...det er ikke hendes skyld og heller ikke Farvergårdens skyld, det var jo fordi hun skulle have tid til sin mand. Hun skulle have børn, men lige præcist det har gjort, at jeg hader Farvergården lidt...meget lidt.' (ung 4)

Schwartz (2001) beskriver en anden dimension i det ulige, asymmetriske forhold mellem barn og pædagog gående på, at barnet står i et betydeligt afhængighedsforhold til pædagogen, som ofte er en af de mest betydningsfulde personer i barnets liv. Pointen er, at barnet på døgninstitutionen ikke frit kan vælge at træde ud af den pædagogisk tilrettelagte situation, hvis relationen bliver for belastende. Casen understreger denne asymmetri, idet kontaktpædagogen kan 'opsige' relationen uden den unge har indflydelse herpå.

Som et supplement til refleksioner over betydningen af de personlige relationer i det socialpædagogiske arbejde, konkluderer Bryderup (1999) på baggrund af en undersøgelse af De Unge Hus i Roskilde, nogle større perspektiver heraf for socialpædagogisk arbejde:

'Det er således min konklusion, at selve socialpædagogikken er blevet individuelt formuleret, normativ pædagogik. Udviklingen af begreber om normalitet og integration individualiseres og foregår på mikroniveau, det vil sige i relationen mellem socialpædagogen og den enkelte unge.'

Ifølge Bryderup (2000:119) er der tegn på, at der er tale om mere almene tendenser i det pædagogiske arbejde og argumenterer om de mulige konsekvenser heraf:

'Konsekvenserne heraf kan være, at der i socialpædagogisk arbejde bliver tale om en norm om integritet i stedet for integration til og i det normale samfund. Sagt med andre ord: Socialisering – eller resocialisering om man vil – kan erstattes af samvær defineret af enkelte pædagogers normer med fare for yderligere marginalisering. På samfundsmæssigt niveau er der tale om både marginalisering af de unge og en marginalisering af den socialpædagogiske indsats.'

Pædagogers personlige normer vil ofte afspejle middelklassenormer og kan dermed virke fremmedgørende for de unge. I Sigsgaards begreb om selvfølghedstab indgår netop det, at barnet anbringes i et miljø af fremmed værdier. At børnene på Farvergården forbliver i deres lokalmiljø giver dog mulighed for at bevare egne værdier, det vil sige at lokalanbringelse er med til at udtynde en eventuel værdimæssig fremmedgørelse.

Selv om både socialpædagogik og marginalisering er relateret til den samfundsmæssige udvikling og hermed ændrer fremtrædelsesform, er det fortsat socialpædagogikkens opgave at modarbejde sorteringsmekanismer og skabe rum for de børn og unge, der arbejdes med, således at de kan udvikle sociale kompetencer, der er integrationsfremmende. Flere væsentlige elementer i Farvergårdens arbejde med de anbragte børn kan netop modvirke de risici, som Bryderup skitserer, i og med at Farvergården ikke blot arbejder med den tætte relation mellem barn og kontaktpædagog, som bærende for deres arbejde, men kombinerer dette med f.eks. at skabe forbindelseslinier mellem det anbragte barn og barnets forskellige arenaer udenfor institutionen. Arenaer som netop ikke blot er kendte for børnene i og med at de ofte er bevaret fra før anbringelsen, men også fordi disse arenaer samtidig er en del af det øvrige normalsamfund og derfor repræsenterer både integration og socialisering på et samfundsmæssigt niveau.

Farvergårdens position som lokal døgninstitution giver mulighed for dels at kontaktpædagogen kan være forbindelsesled i forhold til at vedligeholde og udvikle samspil og forbindelseslinier mellem barnets forskellige arenaer, samtidig med at lokalespektet er med til at sikre, at barnet ikke udelukkende er afhængigt af relationen til kontaktpædagogen i forhold til fortrolighed, omsorg, samt dennes individuelle og private normer. I forhold til faren for en individuel og normativ pædagogik i relationen mellem kontaktpædagog og barn, kan Farvergårdens tilbagevendende diskussion om forholdet mellem institutionens regler og værdier, og hermed også diskussionen om betydningen af et fælles grundlag for det pædagogiske arbejde, ses som modvægt til de tendenser, der ifølge f.eks. Bryderup generelt ses i socialpædagogisk arbejde i dag.

Kapitel 6. Afrunding

Farvergården i tilbageblik

Undersøgelsen er som nævnt i indledningen ikke en traditionel evaluering og heller ikke en effektundersøgelse. Der er ikke en udvalgt kontrolgruppe at sammenligne resultater med, undersøgelsens data måles ikke i forhold til udvalgte parametre osv. Belastninger i form af kriminalitet og misbrug, graden af tilknytning til uddannelses- og arbejdsmarkedet kunne være forskellige indikatorer på, hvorvidt de unge i dag er personligt og socialt integreret, men det har ikke været hensigten, at undersøgelsens data skal kunne måle effekt af opholdet ud fra fastlagte parametre. De unges problemer, forudsætninger, ressourcer osv. er såvel før som efter opholdet individuelle, og anbringelsens betydning for den unge i dag, må derfor ligeledes vurderes individuelt. I overensstemmelse med tankegangen i denne undersøgelse har vi derfor valgt at lade de unge, som vi har interviewet, og som er flyttet fra Farvergården og ud i egen bolig, selv beskrive hvilken betydning, de i dag i tilbageblik, tillægger opholdet på Farvergården.⁶⁹

Denne metode betyder, at udbyttet af opholdet af nogle unge beskrives meget konkret, af andre mere abstrakt. Karakteristisk er dog, at alle de unges udtalelser også indeholder overvejelser i forhold til helt eksistentielle spørgsmål. Med en enkelt undtagelse er det fælles for de fraflyttede unge, som vi har interviewet, at de vurderer, at Farvergårdsopholdet har haft stor betydning for deres nuværende tilværelse, og med en enkelt undtagelse, også en meget positiv betydning.⁷⁰

Nogle af de unges udtalelser indeholder konkrete eksempler på kompetencer og færdigheder, som de har erhvervet i forbindelse med ophold på Farvergården. Som eksempel herpå er følgende udtalelser:

'Jeg er kommet ud med mange gode redskaber i min rygsæk. Jeg har kunnet flytte alene efter at have været der 2½ år, det ville jeg ikke have kunnet, hvis jeg var flyttet hjemmefra, da jeg var 18, overhovedet. Men jeg har kunnet klare mig selv. Jeg kan finde ud af at lave mad.' (ung 6)

⁶⁹ Idet de fleste af de fraflyttede unge tilhører gruppen af unge, der deltager i Farvergårdens ungearrangementer, er det alene ud fra en metodisk vurdering forventeligt, at denne gruppe ikke er repræsentativ for alle fraflyttede unge.

⁷⁰ For en enkelt af de unge gælder, at nogle helt specielle personlige forhold medfører, at Farvergården vurderes negativt af den unge. Af anonymitetshensyn har vi valgt ikke at referere den unges kritik i denne sammenhæng.

'Jeg har lært utroligt meget opdragelse på Farvergården. Jeg kan huske, da jeg kom, gik jeg i bad en gang hver 14. dag. Jeg vidste ikke, hvordan man vaskede tøj, jeg gjorde aldrig rent på mit værelse, men nu kan du se rundt omkring, der er ikke så meget støv. Det har jeg lært, og nu er det en naturlig del af mig at gå i bad hver dag og de personlige ting, det har jeg været meget glad for.' (ung 2)

Et par af de unge fremhæver, at Farvergårdens støtte har været helt afgørende for, at det er lykkedes at gennemføre en ungdomsuddannelse. En anden ung fremhæver, at opholdet på Farvergården har været medvirkende til en god integration i det danske samfund.

Mange af de unge kredser i deres udtalelser om, hvordan de som person har udviklet sig under opholdet eller som konsekvens af opholdet. På det konkrete plan nævnes f.eks., at de er blevet mindre indelukkede, er blevet mere åbne overfor kontakt med andre, er blevet bedre til at sige til og fra, er blevet mere robuste og ikke så let bliver ked af småting, og er bedre til at udtrykke deres følelser.

Flere af de unge fokuserer på, at de er blevet selvstændige og har fået opbygget en personlig identitet af opholdet på Farvergården, f.eks.:

'Jeg blev moden, jeg blev voksen, jeg blev selvstændig...og jeg byggede en personlighed op...jeg kom meget mere i kontakt med mig selv, fandt ud af hvem jeg var, hvad jeg havde lyst til og mine holdninger til alt muligt...det har betydet rigtigt meget for det liv, jeg har i dag. Jeg har mit eget liv føler jeg.' (ung 6)

'Jeg er blevet mere selvstændig...jamen jeg fik sådan i bund og grund vendt op og ned på min tilværelse, sådan virkelig fundet ud af, hvad jeg egentlig vil, hvor jeg står henne nu, og hvad jeg kan få ud af det her.' (ung 1)

Flere af de unge reflekterer, hvad der ville være sket, hvis de ikke var blevet anbragt på Farvergården og er nået frem til, at livet ville have set anderledes negativt ud, f.eks.:

'Jeg har tit tænkt den tanke, at hvis jeg aldrig var kommet på Farvergården, hvordan jeg så havde været nu. Jeg tror bestemt, at den person jeg er i dag, størstedelen af det er også Farvergårdens præstation, det er helt sikkert. Jeg kan selvfølgelig ikke garantere for, hvordan jeg ville være, men jeg tror det.' (ung 5)

Når de unge i interviewene forklarer hvordan eller hvorfor Farvergården har så stor betydning for dem, er det de andre børn, fællesskabet, de personlige relationer, den personlige støtte, tilstedeværelsen af professionelle 24 timer i døgnet til f.eks. at samle op, samt de familiære rammer, som betones.

Eksempelvis fortæller en ung således om sit forhold til Farvergården:

'Jeg ved ikke andet, end at Farvergården betyder utroligt meget for mig. Så jeg bliver stadigvæk jaloux, når der kommer nye børn, fordi jeg er sådan, gid det var mig, gid jeg kunne gøre det hele om igen, for det er et utroligt dejligt sted. Det er de hjemlige traditioner, der gør det så dejligt.' (ung 5)

Trods den valgte metode til at beskrive de unges udbytte af anbringelsen på Farvergården kan det supplerende nævnes, at i forhold til det indsamlede datamateriale er der ingen af de unge, der har specielle kriminalitets- eller misbrugsproblemer, alle er enten i gang med arbejde/uddannelse eller har planer herom.

De unges beskrivelser af, hvad Farvergården har betydet, giver samlet et billede af en institution, hvor det er lykkedes at skabe nogle gode udviklingsbetingelser. De unge har med en enkelt undtagelse alle fra hver sin position positive forventninger til fremtiden, en forventning som de vurderer, at Farvergården har store aktier i. Tydeligst og stærkest kommer dette måske til udtryk i følgende udtalelse, som afslutter et af interviewene:

'Farvergården har hjulpet mig til, at jeg måske en dag kan blive et helt menneske og måske en dag få opfyldt nogle af de ønsker, som jeg så gerne vil have opfyldt...de har vist mig, hvordan verden kan se ud, at den ikke behøver være sort og hvid...Jeg vil bare gerne sige, at Farvergården har hjulpet mig på vej til at få et bedre liv.' (ung 2)

Konklusion

Et barns problemer kan være af en sådan karakter, at en anbringelse er en nødvendig og rigtig foranstaltning. En anbringelse er dog ikke uden omkostninger for barnet. Herom argumenterer Per Schultz Jørgensen (2002:105):

'En anbringelse er, trods de erklærede hensigter om det modsatte, ofte i sig selv en risikoforøgelse, fordi den kan indebære en svækkelse af den grundlæggende sociale integration og dermed det tilknytningsskabende sociale netværk omkring et barn i opvæksten.'

I forhold til både ovenstående overvejelser og et moderne børne- og udviklingssyn er anbringelse på en lokal døgninstitution, som f.eks. Farvergården, et vigtigt skridt i den rigtige retning. Socialpædagogisk arbejde må tilpasses samfundsmæssige forandringer, det skal matche de nye socialiseringsbetingelser, og i forhold til udsatte børn, der har øget risiko for brud med vigtige sociale relationer, må der arbejdes med barnets socialisering i eget lokalmiljø. En lokal anbringelse betyder, at barnet kan få tilfredsstillet sine fundamentale behov for omsorg samtidig med, at det kan bevare vigtige sociale relationer til familie og ikke mindst til dets øvrige fællesskaber. En afgørende vigtig opgave for en lokalinstitution som Farvergården bliver derfor, ud over at varetage omsorgsfunktionen, at tilgodese og i høj grad at støtte op om barnets sociale relationer uden for institutionen.

Vi har i analysen fokuseret på børnenes daglige færden på Farvergården, deres relation til familie, skole, fritidsaktiviteter, kammerater osv. som udgør mikrosystemet. Vi har desuden fokuseret på samspillet mellem disse, mesosystemet, idet et udbredt samspil netop er en mulighed, når barnet er anbragt på en døgninstitution i sit lokalmiljø. Samspillet mellem barnets forskellige sociale arenaer er udtryk for en vigtig pædagogisk opgave som Farvergården i høj grad arbejder med, idet det på Farvergården er en pædagogisk prioritet, at børnene indgår i egne sociale fællesskaber uden for institutionen. Dette understøtter børnenes udviklingsmuligheder, i og med børnene gives mulighed for at udvikle sig i forhold til noget allerede kendt samtidig med at nye relationer opbygges, således at barnet får mulighed for at udvikle nye og bredere spektre af sociale kompetencer.

Social kompetence, sociale kontakter, venskab, samvær og empati skal læres i den konkrete sociale sammenhæng, hvor netop de pågældende kompetencer er relevante, derfor er bredden i relationer til forskellige arenaer vigtig. Samtidig er det i samvær med jævnaldrende, med ligeværdige, at sociale kompetencer udvikles, kompetencer der er vigtige på alle de arenaer barnet færdes i. Derudover er jævnaldrende betydningsfulde for socialisering i et moderne samfund både i forhold til at håndtere social og kulturel kompleksitet og i udviklingen af refleksion, kommunikation og perspektivudveksling. Undersøgelsen på Farvergården dokumenterer den store betydning som børnene og de unge selv tillægger samværet

med ligeværdige og jævnaldrende. Ud over at kontakter med jævnaldrende rigt opfyldes via relationsdannelse både på og uden for institutionen, så synes flere af de interviewede unge alligevel i forskellige situationer at ønske en større grad af aldersopdeling under anbringelsen på institutionen.

Casen i rapporten er et eksempel på et brud med flere af de elementer, der i undersøgelsen er fremhævet som fordele ved en lokal anbringelse. Selvfølgelighedstabet bliver større ved anbringelse uden for kendte sociale arenaer, således peger casen på i hvert fald tre af de fem nævnte selvfølgelighedstab som følge af en videreanbringelse i en plejefamilie på landet udenfor den unges lokalmiljø: Mere eller mindre udelukkelse fra deltagelse i unges almene udviklingsrum, hverdagslivet brydes op og vanskeliggør forsøg på at skabe sammenhæng i livet samt at den unge anbringes i et miljø med fremmede værdier.

Kontaktpædagogordningen som pædagogisk redskab indebærer generelt en fare for, at relationen mellem barn og pædagog individualiseres, således at det er den enkelte kontaktpædagog normer og værdier der er udgangspunktet for arbejdet med kontaktbarnet. Dette ses dels som en trend i pædagogikken, dels som en afspejling af en individfokuseret samfundsudvikling. Farvergårdens fælles værdigrundlag i det pædagogiske arbejde er dog med til at modvirke denne tendens, samtidig med at prioriteringen af arbejdet med børnenes relationsdannelse uden for institutionen giver mulighed for, at barnet oplever forskellige arenaer med forskellige gældende normer og dermed kompetenceudvikling for barnet.

Til den absolut positive del af kontaktpædagogordningen hører den funktion kontaktpædagogen udfylder som forbindelsesled i forhold til at have overblik, at samle tråde, at være den der samarbejder udadtil med personer på barnets andre sociale arenaer, og dermed kan hjælpe barnet til at se en sammenhæng i en ellers fragmenteret verden. I en døgninstitutionssammenhæng viser især interviewene med de unge og forældrene, at det er vigtigt, at der er en bestemt person, der tager sig af barnet, en de ved, de kan kontakte og i de fleste tilfælde også kan have en særlig relation til.

I kraft af Farvergårdens prioritering af det pædagogiske arbejde med børnenes relationsdannelse både på og uden for institutionen, synes der i prioritering af fælles uddannelse at mangle dette aspekt. Farvergården har rent uddannelsesmæssigt valgt ud fra et ønske om at opnå et fælles familiesyn samt pædagogiske redskaber i forhold til arbejdet med børnenes relation til deres familie. I overensstemmelse med det teoretiske grundlag for undersøgelsen er et primært familieperspektiv for snæver en anskuelse i forhold til børn i et moderne samfund. Barnets familie er blot én blandt mange socialiseringsarenaer. Med udgangspunkt i et moderne børnesyn er det vigtigt i alle henseende at have et børneperspektiv, det vil sige at tage udgangspunkt i barnet, at lytte til barnet selv, at lade barnet være medbestemmende i sager der vedrører dem selv, at have for øje hvad det er, der skal til, for at børn i dag får

optimale udviklingsbetingelser og dermed lærer at begå sig i en mangefacetteret verden. Det moderne barn er det eneste, der reelt selv i detaljer kender de mange arenaer som det færdes på. Derfor må udgangspunktet for alt, hvad der vedrører et barn naturligt tage afsæt i barnets egne vilkår. At begå sig og holde styr på de forskellige verdener er dog en stor udfordring for et barn og specielt anbragte børn har behov for støtte til at forbinde deres sociale arenaer. Blandt andet på baggrund af en ensidig uddannelsesprioritering, vil vi pege på at Farvergården med fordel kunne arbejde med at formulere et bredere grundlag for det socialpædagogiske arbejde, et grundlag der i et moderne børnesyns optik må være mere offensivt i forhold til institutionens lokalplacering.

Det at børn i undersøgelsen på Farvergården betragtes ud fra et modernitetssyn inkluderer et børneperspektiv, der også har fokus på børn som sociale aktører og som eksperter i forhold til eget liv. Med udgangspunkt i børneperspektivet er det en væsentlig pædagogisk opgave for en døgninstitution at tænke i børnenes indflydelse og medbestemmelse, dels fordi det er en samfundsmæssig vigtig læring i forhold til at leve i et demokrati, dels viser det respekt for barnet som en kompetent medspiller. Deltagelse og medbestemmelse fremmer barnets udviklingsbetingelser. At have indflydelse på eget liv virker som modstandskraft eller beskyttelsesfaktor i forhold til et til tider problematisk liv og er med til at udvikle kompetence til f.eks. at møde udfordringer og forandringer på nye måder.

De unge på Farvergården giver generelt udtryk for at de oplever en stor frihed og personlig indflydelse i forhold til at tackle deres individuelle liv i relation til f.eks. forældre og fritid, men i lighed med andre døgnanbragte giver de samtidig udtryk for ønske om større indflydelse på forhold i deres dagligdag på Farvergården, som f.eks. sengetider, hvad de får at spise, selv at kunne sætte præg på deres værelse ved indflytning osv., det vil sige de nære ting i hverdagen. Nogle døgninstitutioner har gode erfaringer med via simple deltagende teknikker dels at anskueliggøre børnenes ønsker dels at ændre praksis, således at børnene bliver mere medbestemmende. Vi vil derfor anbefale at Farvergården i endnu højere grad medtænker børnenes synsvinkel og indflydelse i beslutningsprocesser f.eks. ved at anvende disse deltagende teknikker, evt. med økonomisk støtte fra amtets pulje til projekter om anbragte børns indflydelse og medbestemmelse. Eksempelvis har en anden af amtets døgninstitutioner via videooptagelse af deres børnemøder fået synliggjort de voksnes versus børnenes rolle samt processen i møde- og beslutningsgange og på denne baggrund løbende ændret praksis for børnemødet i forhold til at give børnene større indflydelse og råderum. I den periode undersøgelsen på Farvergården har forløbet har netop børnemøderne, der af medarbejderne betegnes som det eneste forum for børneindflydelse, i børnenes optik ikke fungeret som et redskab til medbestemmelse.

I undersøgelsen på Farvergården er observeret en uoverensstemmelse i medarbejdernes opfattelse af, at de arbejder ud fra velbegrundede værdier og de unges opfattelse af, at Farver-

gården har mange regler. Ofte synes de unge ikke at kende til værdien bag det de betegner som regler, det vil sige at forskellen på værdier og regler ikke er så tydeligt formidlet til børnene, at de forstår den eller blot er bevidste om at der er en forskel. At opleve at være omgivet af regler, som barnet ikke kender begrundelsen for, er medvirkende til at barnet opfatter sin verden som usammenhængende og uden mening. Derfor er en større synliggørelse af de værdier, der er grundlaget for hverdagsstrukturen og det pædagogiske arbejde med børnene af stor betydning for barnets oplevelse af sit hverdagsliv på døgninstitution.

Børnenes inddragelse i tilrettelæggelse af eget hverdagsliv er med til at fremme læring af social deltagelse, en kompetence der også er vigtig uden for institutionen og måske i særlig grad for anbragte børn, der i mange sammenhænge er uden for deltagelse. At inddrage børnene aktivt i værdidebatter, som det f.eks. blev realiseret med mini-spørgeskemaet om Farvergårdens børnemøder kunne være en metode, der kan anvendes i andre sammenhænge, den var i hvert tilfælde et startskud til også at høre børnene.

En vigtig opgave for Farvergården som lokal døgninstitution er at fastholde betydningen af, at barnet kan forblive i sine kendte lokale rammer i alle de sammenhænge, hvor institutionen har eller kan forsøge at yde indflydelse på beslutninger omkring børnenes fremtid. Det kan eksempelvis være i visitationssammenhæng, hvor det kan påpeges, at anbringelse af 'udenbysbørn' giver reducerede pædagogiske muligheder og har konsekvenser for barnets vedligeholdelse og opbygning af sociale netværk.⁷¹ Et andet eksempel er i de beskrivelser af børnene, som Farvergården udfærdiger til brug for socialforvaltningernes videre arbejde, hvor der via pædagogiske argumenter i forhold til barnets optimale udviklingsbetingelser må lægges pres på, at der i højere grad bliver skabt lokale løsninger f.eks. i tilfælde, hvor barnet skal videre i plejefamilie eller opholdssted, eller hvor en ekstra indsats, støtte og rummelighed i det lokale normalsystem kan kombineres med en hjemgivelse. Dette fordrer et bevidst fokus på barnets relationsdannelse. Som undersøgelsen dokumenterer, er der også stort behov for udslusningssteder, såkaldte 'mini-bo'er', i lokalområdet til de unge, som skal videre i egen bolig.

Undersøgelsen af Farvergården viser, at anbringelse i lokalmiljøet har afgørende kvalitet for de anbragte børn og deres familier. Undersøgelsen viser også, at Farvergården har været i stand til at modtage børn med en bred vifte af problemer og belastninger, men hvis de kvaliteter ved Farvergården, som børnene ifølge undersøgelsen profiterer af, skal bibeholdes, stiller det krav til visitationen. Farvergården er en socialpædagogisk institution, hvor børnene, i den periode de bor der, har relationer til både de andre børn og voksne og kan fortsætte deres øvrige hverdagsliv i skole, fritid osv. For at Farvergården fortsat kan være en institution med hjemlig atmosfære må der til stadighed balanceres i forhold til antallet af akutte

⁷¹ Dette er aktuelt, idet grundtakstfinansieringen øger presset i forhold til eventuelle tomme pladser, som således efter to måneder bliver fyldt op med børn fra andre kommuner i amtet.

børn og graden af behandlingskrævende børn. Der synes at være en tendens til at akutte anbringelser bliver permanente. Farvergården efterspørger derfor et større flow, det vil sige en hurtigere udskrivning af børn og unge, der skal videre i systemet, således at institutionen uden omkostninger for de øvrige børn og det familielignende koncept kan rumme de akut anbragte børn, som ofte i forlængelse af akutanbringelsen visiteres til pædagogisk eller psykologisk observation.

Undersøgelsens vægtning af den store betydning en anbringelse på lokalinstitution har for anbragte børn har ikke som mål at pege på nedlæggelse af specialinstitutioner, idet undersøgelsen netop viser at en lokal institution som Farvergården hverken er normeret eller i struktur og pædagogik indrettet til at varetage den målgruppe, der almindeligvis visiteres til specialinstitutioner. Dette udelukker selvfølgelig ikke, at der også kan tænkes anderledes såvel socialpædagogisk som behandlingsmæssigt på specialinstitutionsområdet i forhold til lokalplacering, blandt andet i betragtning af at en af konklusionerne fra undersøgelsen på Farvergården peger på, at de unge bliver selvstændige til forskel fra institutionaliserede og føler sig integreret i eget lokalmiljø i stedet for marginaliseret fra normalsamfundet.

Perspektiver

Det børne- og udviklingssyn, som ligger til grund for rapporten, indebærer og 'anviser' nogle fokuseringer for det pædagogiske og sociale arbejde, som det er afgørende at tage udgangspunkt i, når et barn har behov for hjælp og støtte til at klare en problematisk hverdag. Disse fokuseringer omhandler både 'Farvergårdsspecifikke' problemstillinger og mere generelle perspektiver.

Når anbringelse uden for eget hjem er en nødvendig foranstaltning i en kortere eller længere periode i et barns liv, må omsorgsfunktionen, som traditionelt primært finder sted i familien, nødvendigvis tilgodeses af professionelle. Som en konsekvens af det præsenterede børne- og udviklingssyn er det ved spørgsmål om anbringelse dog ikke tilstrækkeligt at finde løsninger på omsorgsdimensionen, idet barnets relationer til sociale fællesskaber ud over familien har stor betydning for barnets udvikling, det vil sige at det ikke kun er forældrenes omsorg, som er afgørende for et barns trivsel og udvikling. Samfundsmæssige forandringer har skabt ændrede socialiseringsbetingelser. Familien udgør en del af grundlaget for barnets socialisering, men står ikke alene, idet skole, fritidsinstitutioner, kammerater osv. er vigtige arenaer for barnets udvikling. At have mulighed for at indgå i forskellige sociale fællesskaber er afgørende i forhold til at udvikle forskellige former for kompetencer.

Barnet er aktør i sit eget liv og skaber og skabes gennem deltagelse i forskellige sociale sammenhænge, det vil sige udvikling finder sted i en kontekst. Når der opstår problemer, og et barn ikke trives, må problemet derfor også forstås i sin kontekst. Det er således ikke tilstrækkeligt at definere eller isoleret beskrive problemet som værende noget i barnet, lige såvel som ansvaret for at skabe forandringer i lige så høj grad er en opgave for de sociale fællesskaber, som barnet er en del af. Spørgsmålet bliver dermed, hvordan et moderne udviklingssyn i praksis kan tilgodeses i det sociale arbejde med børn.

I overensstemmelse med det moderne børnesyn bliver en vigtig fokusering i alle faser af et foranstaltningsforløb at tage afsæt i barnet eller den unges perspektiv, det vil sige, lytte til og give barnet medindflydelse: Hvad oplever barnet selv som problematisk men lige så vigtigt, hvad oplever barnet som uproblematisk i sin hverdag, hvilke sociale sammenhænge fungerer, hvilke ønsker om forandringer peger barnet selv på osv. Denne fokusering er vigtig som modvægt til en systemtænkning, som ofte fokuserer på forskellige belastningsfaktorer i barnets omgivelser uden at kunne kvalificere graden af belastning, idet belastninger altid er relative, individafhængige og kontekstuelle. Ønsket om at minimere antallet eller graden af belastningsfaktorer indeholder ofte en årsag-virknings tankegang, som fokuserer på barnets eller familiens problemer, men ikke i sig selv er retningsgivende for forandringsprocesser.

Som supplement eller alternativ til at tænke i risikofaktorer kan tænkes i minimering af risikoprocesser med fokus på at søge barnets eller familiens ressourcer, det vil sige på at styrke de områder, hvor barnet lykkes og dermed udvikler selvværd og modstandskraft. Dette er relevant, idet risiko må ses i relation til modstandskraft, som drejer sig om barnets evne til at tilbagevise belastninger og fastholde egen styrke. Frem for kun entydigt at arbejde på at 'fjerne' belastninger, kan der med fordel også arbejdes på at 'udtynde' belastningerne, det vil sige arbejde med balancer frem for absolutte størrelser. Dette betyder i praksis, at hvis barnet oplever store belastninger i hjemmet, må andre sociale fællesskaber barnet indgår i, give barnet mere støtte og aflastning og dermed være med til at udvikle større modstandskraft, således at belastningen reduceres eller opleves udtyndet.

Dette perspektiv indebærer, at normalsystemet omkring barnet, det vil sige lærere, pædagoger, familie osv., som er en del af barnets sociale netværk må påtage sig et større ansvar i forhold til at udvikle kompetencer og holdninger, som fører til integration og rummelighed frem for yderlig marginalisering. At fokusere på udvikling af barnets sociale kompetencer er et ressourceorienteret perspektiv, som er alternativ til et afvigerperspektiv, og indebærer en bevidst fokusering på det positive, det vil sige en styrkelse af de situationer og relationer, der fungerer godt for barnet, herunder etablering af samværsformer, som tager højde for barnets eventuelle særlige behov.⁷²

En engageret lærer, der involverer sig i barnets problematiske hjemmesituation kan fungere som compensation eller buffer og dermed blive garant for at barnets liv hænger sammen. Det kan også være en medarbejder på en døgninstitution, der støtter op om barnets skolegang, kender klasselæreren, klassekammerater, skoleskema osv. og evt. sideløbende støtter kontakten mellem skolen og barnets forældre under anbringelsen, således at kontakten kan fortsætte ved en evt. hjemgivelse. Det er samspillet mellem barnets forskellige arenaer, der skaber livssammenhæng for barnet og dermed grobund for gode udviklingsbetingelser.

Sammensathed i det moderne hverdagsliv aktualiserer behovet for at anskue barnets udviklingsbetingelser i en helhed, at sørge for at de forskellige arenaer fungerer som et udvekslende system, hvor barnets kompetencer i forhold til de forskellige arenaer komplementere hinanden, det er blandt andet i denne sammenhæng at samspillet og forbindelserne mellem arenaerne, altså mesosystemet, har betydning. Bronfenbrenner (1979) opererer med begrebet transkontekstuelle dyader, det vil sige det, at en eller flere personer, som barnet har en særlig relation til, bevæger sig på eller har indgående kendskab til flere af barnets hverdagsarenaer. Almindeligvis vil der i denne forbindelse være tale om barnets forældre, i forhold til anbragte børn er det derfor vigtigt, at der er et pædagogisk personale, der enten kan

⁷² Grundet stigende udgiftspris på anbringelsesområdet er flere kommuner begyndt at udvikle nye strategier på børneområdet, som f.eks. drejer sig om at opkvalificere normalsystemet i forhold til en større rummelighed af specialområder.

støtte forældrene i at få eller bevare dette kendskab og/eller selv påtager sig at udfylde denne vigtige funktion. De professionelle i det anbragte barns liv skal således følge med eller på anden vis udvise interesse for barnets færden uden for institutionen. Det er i dette perspektiv ikke tilstrækkeligt, at barnet på en lokalinstitution har mulighed for at bevare sociale arenaer og tilknytninger, som de etablerede inden anbringelsen, deres færden på disse og ikke mindst relationen mellem dem skal støttes pædagogisk i en grad, der kræver professionel involvering. Med Baldur Kristjánssons (2001:53) ord skal det understreges at:

'Som i så många andra sammanhang tycks gälla om mesorelationer att kvalitet är viktigare än kvantitet.'

Bryderup (2000:126) argumenterer, at et differentieret individuelt fokus i dag er gennemgribende både i socialpolitikken og socialpædagogikken, idet integration og normalisering i forhold til samfundet generelt er fraværende perspektiver. Som parallel til diskussionen om den rummelige folkeskole, der indebærer, at der i højere grad fokuseres på samfundets og institutioners rummelighed og i mindre grad på problemstillinger hos den enkelte, kan den lokale døgninstitution i denne forståelse betragtes som en institutionstype, der med de pædagogiske muligheder, der netop er til stede her, kan være med til skabe nytænkning indenfor det socialpædagogiske arbejde ved at rumme og støtte børnene i det, der fungerer i normalsystemet, således at de kan udvikle nødvendige kompetencer i forhold til at overkomme eller løse problemerne, der hvor de opstår.

Vores undersøgelse viser, at udbredelsen af lokale døgninstitutioner er overraskende lille, men at der er stor interesse i amterne for resultatet af undersøgelsen på Farvergården. Undervejs i undersøgelsesforløbet er vi endvidere blevet kontaktet af en privat børneorganisation, der arbejder på at oprette mindre lokale døgninstitutioner eller måske nærmere lokale opholdssteder. Det kan således konkluderes, at der er en lille forekomst af lokale døgninstitutionstilbud, men til gengæld stor interesse for erfaringer omkring lokale døgninstitutioner. Vi ser derfor et behov for udbredelse af viden om den lokale døgninstitution indeholdende perspektiver i forhold til at trække på nærmiljøet og normalsystemet.

Litteratur

- Backe-Hansen, E. & T. Ogden (1998): *10 åringer i Norden. Kompetanse, risiko og oppvekstmiljø*. København. Nordisk Ministerråd.
- Bayer, M. (2002): I koncentreret livsglæde til halsen. I: *Vera nr. 19, Pædagogers værdier*.
- Bronfenbrenner, U. (1979): *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*. USA: Harvard University Press.
- Bryderup, I. (1999): *Drop afmagten – socialpædagogisk arbejde. De Unges Hus, Roskilde Amt*. København: Danmarks Pædagogiske Institut.
- Bryderup, I (2000): *Socialpædagogik- et forskningstyndt område. Årsskrift*. København: Danmarks Pædagogiske Institut.
- Bø, I. (2000): *Barnet og de andre*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Christensen, Else (1998): *Anbringelse af børn. En kvalitativ analyse af processen*. København: Socialforskningsinstituttet, 98:02.
- Corsaro, W. (1985): *Friendship and Peer Culture in the Early Years*. New Jersey: Ablex Publ. Corp.
- Corsaro, W. (1997): *The Sociology of Childhood*. California: Fine Forge press.
- Dencik, L. (2002): *Socialisation. Report no. 5*. Roskilde: Roskilde Universitetscenter. Center for Barndoms og Familieforskning.
- Egelund, T. & K. Sundell (2001): *Til barnets bedste. Undersøgelser af børn og familier - en forskningsoversigt*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Egelund, T. & S.A. Thomsen (2002): *Tærskler for anbringelse. En vignetundersøgelse om socialforvaltningernes vurderinger i børnesager*. København: Socialforskningsinstituttet, 02:13.
- Egelund, T. & A-D. Hestbæk (2003): *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet. En forskningsoversigt*. København: Socialforskningsinstituttet, 03:04.
- Elkonin, D. (1988): *Legens Psykologi*. USSR: Sputnik.
- Fine, G. & K. Sandström (1988): *Knowing Children. Participant Observation with Minors*. California: Sage.
- Frønes, I. (1994): *De ligeværdige. Om socialisering og de jævnaldrendes betydning*. København: Pædagogisk Bogklub.
- Giddens, A. (1994): *Modernitetens konsekvenser*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Goffman, E. (1967): *Anstalt og Menneske. Den totale institution socialt set*. København: Paludan Filo.-bibliotek.

- Gulløv, E. (1998): Ideen med 'børn'. I: *Tidsskriftet Antropologi nr. 38, Børn*.
- Gulløv, E. (2002): Antropologien og den pædagogiske praksis. I: *Vera nr. 18, Nye Børnesyn*.
- Hammerlin, Y. & E. Larsen (1997): *Menneskesyn i teorier om mennesket*. Oslo: ad Notem. Gyldendal.
- Harris, J.R. (1999): *Myten om børns opdragelse. Hvorfor bliver børn som de bliver?* København: Gyldendal
- James, A. & A. Prout (1997): A New Paradigm for the Sociology of Childhood? I: James & Prout (red.), *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary issues in the Sociological Study of Childhood*. London: Routledge/Falmer. .
- Jespersen, S.B. (1995): Lokalisering af den kommunale hjælp til børnefamilier. I: Schultz Jørgensen m.fl. (red.), *Børn og unge på tværs - tværgående social indsats for børn, unge og familier*. København. Hans Reitzels Forlag.
- Jørgensen, P.S. (2002): Risikobørn i Danmark - status over en 10-årig indsats. I: *Social Kritik, nr. 84*.
- Kampmann, J. (2000): Børn som informanter og børneperspektivet. I: Jørgensen & Kampmann (red.), *Børn som informanter*. København: Børnerådet.
- Kristjánsson, B. (2001): *Barndomen och den sociala modernisering. Om at växa upp i Norden på tröskeln till ett nytt millennium*. Stockholm: HLS Förlag.
- Lave, J. (1991): *Situated Learning. Peripheral Participation*. USA: Cam. Uni. Press.
- Lihme, B. (1988): *Socialpædagogik for børn og unge. Et debatoplæg med særlig henblik på døgninstitutioner*. Holte: Soc.Pol.
- Madsen, B. (1993): *Socialpædagogik og samfundsforvandling. En grundbog*. København: Socialpædagogisk Bibliotek.
- McDermott, R. (1993): The Acquisition of a Child by a Learning Disability. I: Chaiklin & Lave (red.), *Understanding Practice. Perspectives on Activities and Context*. USA: Cam. Uni. Press.
- Ogden, T. (1995): *Kompetanse i kontekst. En studie av risiko og kompetanse hos 10- og 13 åringer*. Oslo: Barnevernets Utviklingssenter.
- Ogden, T. (1992): *Risiko, mestring og kompetanse hos barn*. Prosjekt Oppvekstnettverk, sept. foreløbig version.
- O'Kane, C. (2000): The Development of Participatory Techniques. Facilitating Children's Views about Decisions which Affect Them. I: *Christensen & James (red.), Research with Children. Perspectives and Practices*. London: Falmer Press.

- Roberts, H. (2000): *Listening to Children. And Hearing Them. I: Christensen & James (red.), Research with Children. Perspectives and Practices.* London: Falmer Press.
- Rutter, M. (1998): Psykosocial modgang. Risiko, modstand og restitution I: *Psykologisk Pædagogisk Rådgivning, nr. 2.*
- Schwartz, I. (2001): *Socialpædagogik og anbragte børn.* København: Socialpædagogisk Bibliotek.
- Spaten, O. M. (1995): *Lokalisering. En undersøgelse af omlægningen af indsatsen for børn, unge og familier i Frederiksborg Amt og kommunerne i amtet 1987 – 1994.* Hillerød: Socialforvaltningen. Frederiksborg Amt.
- Sørensen, T. H. (2001): *Forståelse og praksis i børnesager. En kvalitativ undersøgelse af børnesagerne i 1 kommune.* København: Socialministeriet.
- Varming, O. (2002): Med værdier skal land bygges. I: Vera nr. 19, *Pædagogers værdier.*
- Vesterbirk, M. & A. Liljenberg (2000): *Anbringelse af børn og unge. Aktuel praksis – fremtidige udfordringer.* Udviklings- og formidlingscentre i Hillerød og Sønderjylland.

VEJLEDNING TIL SPØRGESKEMAET **BILAG 1**

Skemaet bedes udfyldt for det eller de børn, du er kontaktpædagog for. Er du kontaktpædagog for flere børn, skal du udfylde et skema for hvert barn. Har du ikke en kontaktpædagogrolle, bedes du blot udfylde sidste del af spørgeskemaet, der omhandler overvejelser, holdninger og opfattelser af dit arbejde på Farvergården, dvs. fra s. 23.

Spørgsmålene skal besvares på den måde, at du skal sætte et kryds i firkanten ud for dit svar. De typiske svarmuligheder er: Ja 1, Nej 2 og Ved ikke eller Uoplyst 3. Der er også enkelte steder, hvor du skal svare på en graderet skala, f.eks. om du er enig eller uenig i de udsagn, der står.

Ved nogle spørgsmål findes også svarkategorien 'ikke relevant' 4, f.eks. i de tilfælde, hvor spørgsmålet ikke er relevant, fordi barnet er for lille.

Nogle spørgsmål har forskellige underspørgsmål i form af a), b), c) osv., som alle skal besvares.

Efter flere spørgsmål er der afsat plads til 'beskrivelse', hvilket du også meget gerne bedes gøre.

Endelig er der til slut i skemaet en side til uddybende svar, bemærkninger, refleksioner over barnets anbringelse, Farvergårdens arbejde med barnet osv., som er relevante, men som vi ikke har haft fantasi til at stille spørgsmål til.

Mangler du oplysninger til at kunne besvare alle de faktuelle spørgsmål, vil vi selv prøve at indhente svarene efterfølgende. Kender du ikke svarene, skal du krydse i firkanten ud for 'ved ikke' eller 'uoplyst'.

Når der i skemaet er spørgsmål om barnets forældre, skal der svares uanset barnet måske kun har en forælder.

For at vi har mulighed for at søge uddybende svar på nogle af spørgsmålene, bedes du på hvert skema skrive såvel dit eget som barnets navn og fødselsår.

Så vidt det er muligt at huske tilbage, ønsker vi ligeledes besvarelser for udskrevne børn. Hvis spørgeskemaet udfyldes for et barn, der er udskrevet fra Farvergården, bedes datoen for udskrivning noteres nedenfor. Samtidig vil vi gerne vide, om det er den tidligere kontaktpædagog, der besvarer for det udskrevne barn.

Har du spørgsmål i forbindelse med besvarelsen af spørgeskemaet, er du meget velkommen til at ringe.

Barnets fornavn _____

Barnets fødselsår _____

Evt. udskrivningsdato _____

Dit navn _____

Jeg er/var kontaktpædagog for ovenstående barn: Ja 1 Nej

2

Spørgsmålene i denne gruppe drejer sig om faktuelle forhold i forbindelse med barnets anbringelse på Farvergården

Hvornår er barnet anbragt på Farvergården?

Skriv dato _____

1. ANBRINGELSESKOMMUNE

Hørsholm	☐ 1
Karlebo	☐ 2
Anden.....	☐ 3
Ved ikke.....	☐ 4

2. HAR BARNET VÆRET ANBRAGT TIDLIGERE?

Ja.....	☐ 1
Nej	☐ 2
Uoplyst.....	☐ 3

Skriv datoerne for anbringelsernes start og afslutning samt anbringelsesstedet

Påbegyndt d. Anbringelsessted Afsluttet d.

3. ER BARNET ANBRAGT	Ja	Nej	Uoplyst
a) Akut	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) Frivilligt	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Ved tvang	☐ 1	☐ 2	☐ 3

Følgende spørgsmål drejer sig om barnets sociale forhold før anbringelsen på Farvergården

4. HVEM BOEDE BARNET SAMMEN MED FØR ANBRINGELSEN PÅ FARVERGÅRDEN?

a) Begge forældre	☐ 1
b) Enlig mor	☐ 2
c) Mor og stedfar	☐ 3
d) Enlig far	☐ 4
e) Far og stedmor	☐ 5
f) Bedsteforældre	☐ 6
g) Andre slægtninge	☐ 7
h) Anbragt i plejefamilie	☐ 8
i) Anbragt på institution/opholdssted	☐ 9
j) Uoplyst	☐ 10

An-
dre

5. HVAD VAR FAMILIENS FORSØRGELSESGRUNDLAG?	Mor	Far
a) I arbejde	☐ 1	☐ 2
b) Under uddannelse (evt. revalidering)	☐ 1	☐ 2
c) Dagpenge	☐ 1	☐ 2
d) Aktiveringsydelse	☐ 1	☐ 2
e) Kontanthjælp	☐ 1	☐ 2
f) Pensionist (herunder førtidspension)	☐ 1	☐ 2
g) Sygedagpenge	☐ 1	☐ 2
h) Hjemmegående uden indtægt	☐ 1	☐ 2
i) Forælder bortrejst eller død	☐ 1	☐ 2
j) Uoplyst.....	☐ 1	☐ 2

An-
det

6. HAR DER TIDLIGERE VÆRET IVÆRKSAT HJÆLPEFOR- ANSTALTNINGER I FORHOLD TIL BARNET/FAMILIEN?	Ja	Nej	Ved ikke
a) Behandlingstilbud til barnet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) Behandlingstilbud til forældre	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Talepædagog.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Støttepædagog	☐ 1	☐ 2	☐ 3
e) Pædagogisk støtte i hjemmet	☐ 1	☐ 2	☐ 3
f) Familiebehandling med døgnophold	☐ 1	☐ 2	☐ 3

g) Familiebehandling	☐ 1	☐ 2	☐ 3
h) Aflastning	☐ 1	☐ 2	☐ 3
i) Økonomisk støtte	☐ 1	☐ 2	☐ 3
j) Specialtilbud (specialværksted, specialklasse)	☐ 1	☐ 2	☐ 3

An-
det _____

7. HAR BARNET SØSKENDE?

Ja	☐ 1
Nej	☐ 2
Uoplyst.....	☐ 3

8. VEDRØRENDE SØSKENDES ANBRINGELSE UDENFOR HJEMMET

	Ja	Nej	Ved ikke
a) Har barnet søskende, der aktuelt er anbragt på Farvergården	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) Har barnet søskende, der tidligere har været anbragt på Farvergården	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Er barnets søskende aktuelt anbragt andetsteds	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Har barnets søskende tidligere været anbragt andetsteds ..	☐ 1	☐ 2	☐ 3

9. HAVDE BARNET FØR ANBRINGELSEN PÅ FARVERGÅRDEN EN SÆRLIG TILKNYTNING OG STØTTE FRA EN AF FØLGENDE PERSONER?

	Ja	Nej	Ved ikke
a) Skolelærer	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) Medarbejder fra daginstitution	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Vicevært/professionel i boligområde.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Nabo.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3

e) Kammerats forældre	☐ 1	☐ 2	☐ 3
f) Fritidsleder/medarbejder.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
g) Familiemedlem	☐ 1	☐ 2	☐ 3
h) Sagsbehandler	☐ 1	☐ 2	☐ 3
i) Ven af familien	☐ 1	☐ 2	☐ 3

An-
den

10. HAVDE BARNET FØR ANBRINGELSEN PÅ FARVERGÅRDEN KONTAKT MED NOGLE AF FØLGENDE INSTITUTIONER/PERSONER I SIT EGET LOKALMILJØ?

	Ja	Nej	Ved ikke
a) Skole/daginstitution	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) SFO/fritidshjem	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Naboer	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Kammerater	☐ 1	☐ 2	☐ 3
e) Familie udover forældrene.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
f) Fritidsaktiviteter.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3

Skriv hvilke fritidsaktiviteter

An-

det/andre

Følgende spørgsmål drejer sig om forskellige forhold vedrørende beslutningen om anbringelse på Farvergården

11. HVEM HAR HENVENDT SIG TIL SOCIALFORVALTNINGEN MED OPLYSNING OM PROBLEMER, SOM HAR FØRT TIL ANBRINGELSEN?	Ja	Nej	<i>Ved ikke</i>	Ikke relevant
a) Barnet har selv henvendt sig.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
b) Familien har selv henvendt sig	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
c) Anonym henvendelse.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
d) Henvendelse fra andre i familien.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
e) Henvendelse fra naboer, venner	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
f) Underretning fra daginstitution.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
g) Underretning fra skolen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
h) Underretning fra sundhedsplejerske	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
i) Underretning fra PPR	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
j) Underretning fra andre professionelle	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

An-
dre _____

12. HVILKE FORHOLD INDGIK I KOMMUNENS BEGRUNDELSE FOR ANBRINGELSEN?	Ja	Nej	Ved ikke
a) Barnet havde generelt adfærdsproblemer	☐ 1	☐ 2	☐ 3

b) Barnet er psykisk syg/har psykiske problemer	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Barnet er misbruger	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Barnet har problemer med kriminalitet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
e) Barnet er svagt begavet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
f) Barnet har problemer i skole/daginstitution.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
g) Forældrene er svagt begavet	☐ 1	☐ 2	☐ 3
h) Manglende forældreressourcer	☐ 1	☐ 2	☐ 3
i) Forældrene har misbrugsproblemer	☐ 1	☐ 2	☐ 3
j) Forældrene er psykisk syge	☐ 1	☐ 2	☐ 3
k) Bekymring for barnets udvikling.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
l) Fysiske eller seksuelle overgreb	☐ 1	☐ 2	☐ 3
m) Familiens opløsning.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
n) Omsorgssvigt	☐ 1	☐ 2	☐ 3
o) Arbejdsløshed i familien.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
p) Familiens boligproblemer	☐ 1	☐ 2	☐ 3
q) Økonomiske problemer i familien	☐ 1	☐ 2	☐ 3
r) Uoplyst.....	☐ 1	☐ 2	

An-
det _____

13. HVAD VAR KOMMUNENS BEGRUNDELSE FOR AT VÆLGE NETOP FARVERGÅRDEN SOM ANBRINGELSESSTED?	Ja	Nej	Ved ikke
a) Institutionens faglige/pædagogiske profil passer til barnets behov.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) Institutionen er god til forældresamarbejde.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Institutionen er billig.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Institutionen ligger i nærheden af forældrenes bopæl.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
e) Der var ikke plads andre steder.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
f) Barnet kendte institutionen.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3

g) Ønske om en pædagogisk observation og udredning	☐ 1	☐ 2	☐ 3
h) Barnet kunne forblive i daglige tilbud, børnehave, skole mm	☐ 1	☐ 2	☐ 3
i) Barnet har/har haft ældre søskende på Farvergården.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
j) Anbringelse på Farvergården er midlertidig indtil rette anbringelsessted er fundet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
k) Uoplyst.....	☐ 1	☐ 2	

An-
det

14. HAR BARNET VÆRET MED I BESLUTNING OM ANBRINGELSEN?

Ja	☐ 1
Nej	☐ 2
Ved ikke.....	☐ 3
Ikke relevant	☐ 4

15. HAR BARNET HAFT INDFLYDELSE PÅ, AT ANBRINGELSEN BLEV PÅ NETOP FARVERGÅRDEN?

Ja.....	☐ 1
Nej	☐ 2
Ved ikke.....	☐ 3
Ikke relevant	☐ 4

16. ER DER UDARBEJDET EN HANDLINGSPLAN?

Ja	☐ 1
Nej	☐ 2

Ved ikke..... 3

17. HVOR MANGE GANGE ER HANDLINGSPLANEN BLEVET REVIDERET UNDERVEJS I ANBRINGELSESFORLØBET?

Det er endnu ikke relevant..... 1

1 gang 2

2 gange..... 3

3 gange..... 4

Mere end 3 gange 5

Aldrig..... 6

Ved ikke..... 7

An-
det

18. TILLÆGGES DET BETYDNING I HANDLEPLANEN, AT FARVERGÅRDEN ER EN LOKALINSTITUTION?

Ja..... 1

Nej 2

Skriv i givet fald hvordan (referer evt. tekst fra handleplanen)

19. HVAD ER PERSPEKTIVET I HANDLEPLANEN?

- Barnet skal forblive på Farvergården indtil det 18. år 1
- Barnet skal hjemgives..... 2
- Barnet skal flyttes til anden døgninst. efter Farvergården 3
- Uoplyst..... 4

An-
det

20. ER DER FRA ANBRINGELSENS START UDARBEJDET EN SKRIFTLIG PLAN FOR ARBEJDET MED BARNET PÅ FARVERGÅRDEN?

- Ja 1
- Nej 2
- Ved ikke 3

21. HVOR MANGE GANGE ER PLANEN BLEVET REVIDERET UNDERVEJS I FORLØBET?

- Det er endnu ikke relevant..... 1
- 1 gang 2
- 2 gange..... 3
- 3 gange..... 4
- Mere end 3 gange 5
- Aldrig..... 6
- Ved ikke..... 7

An-
det _____

22. TILLÆGGES DET I DENNE PLAN BETYDNING, AT BARNET ER ANBRAGT PÅ EN LOKALINSTITUTION?

- Ja..... 1
- Nej 2
- Ved ikke..... 3

Skriv i givet fald hvordan (referer evt. tekst fra planen)

Følgende spørgsmål drejer sig om forhold under anbringelsen

23. HAR BARNET UNDER ANBRINGELSEN VÆRET I BEHANDLING HOS FØLGENDE?

	Ja	Nej	Ved ikke
a) Individuel behandling hos privatpraktiserende psykolog .	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) Individuel behandling hos psykolog på børnepsykiatrisk afd.	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Psykiatrisk behandling.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Familiebehandling	☐ 1	☐ 2	☐ 3

- e) PPR..... 1 2 3

An-
det _____

- 24. HAR BARNET UNDER ANBRINGELSEN HAFT KONTAKT TIL NOGLE AF FØLGENDE PERSONER?**
	Ja	Nej	Ved ikke
a) Bedsteforældre.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) Øvrig familie, f.eks. onkler, tanter.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Naboer	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Familiens venner.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
e) Kammerater fra før anbringelsen.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
f) PPR.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
g) Psykolog	☐ 1	☐ 2	☐ 3
h) Familiebehandler	☐ 1	☐ 2	☐ 3
i) Andre professionelle omkring barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3

An-
dre _____

- 25. HAR BARNET BEVARET KONTAKT TIL FØLGENDE INSTITUTIONER/ PERSONER FRA SIT TIDLIGERE LOKALMILJØ?**
	Ja	Nej	Ved ikke
a) Skole/daginstitution	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) SFO/fritidshjem	☐ 1	☐ 2	☐ 3

c) Naboer	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Kammerater	☐ 1	☐ 2	☐ 3
e) Familie udover forældrene.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
f) Fritidsaktiviteter.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3

Skriv hvilke fritidsaktiviteter

An-

det/andre

- 26. HVORDAN VURDERER DU BARNETS KONTAKT TIL ANDRE BØRN UDENFOR FARVERGÅRDEN?**
- | | Tæt/
nær | Over-
fladisk | Distan-
ceret | Ikke
relevant |
|--|----------------------------|----------------------------|----------------------------|----------------------------|
| a) Kontakt med en eller flere fra skolen | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| b) Kontakt med en eller flere fra daginstitution | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| c) Kontakt med en eller flere fra fritidsaktiviteter | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| d) Kontakt til en eller flere fra tidligere boligområde | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| e) Kontakt med børn der tidligere har været anbragt på Farvergården..... | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |

An-

dre

27. HVIS BARNET HAR BESØG AF BØRN UDEFRA, ER DET DA

- Dagligt 1
- Flere gange ugentligt 2
- Ca. 4 gange månedligt 3
- Sjældnere 4
- Barnet har aldrig besøg udefra..... 5
- Ved ikke..... 6

28. HVIS BARNET SELV ER UDE PÅ BESØG HOS ANDRE BØRN, ER DET DA

- Dagligt 1
- Flere gange ugentligt 2
- Ca. 4 gange månedligt 3
- Sjældnere 4
- Barnet er aldrig ude på besøg 5
- Ved ikke..... 6

29. HAR I ARBEJDET SPECIFIKT MED BARNETS RELATIONER TIL ANDRE BØRN UDENFOR FARVERGÅRDEN?

- Ja..... 1
- Nej 2

Skriv i givet fald hvordan

30. HAR BARNET VIST INTERESSE FOR EN FRITIDSAKTIVITET MED UDGANGSPUNKT I, AT EN KAMMERAT UDENFOR FARVERGÅRDEN NETOP DYRKER DENNE AKTIVITET?

- Ja..... 1
- Nej 2
- Ved ikke..... 3

31. HAR BARNET NÆRE VENNER BLANDT DE ANDRE BØRN PÅ FARVERGÅRDEN?

- Ja..... 1
- Nej 2
- Har haft..... 4
- Ved ikke..... 3

32. HAR I ARBEJDET SPECIFIKT MED, AT BARNET SKULLE ETABLERE VENSKAB MED ANDRE BØRN PÅ FARVERGÅRDEN?

- Ja..... 1
- Nej 2

Skriv i givet fald hvordan

33. HAR I ARBEJDET SPECIFIKT MED, AT BARNET ER EN DEL AF DEN ØVRIGE BØRNEGRUPPE PÅ FARVERGÅRDEN?

- Ja..... 1
- Nej 2

Skriv i givet fald hvordan

34. SØRGER BARNET OFTEST SELV FOR TRANSPORT TIL SKOLE OG AKTIVITETER UDENFOR FARVERGÅRDEN?

- Ja..... 1
- Nej 2
- Ved ikke..... 3
- Ikke relevant 4

35. HVILKE AF FØLGENDE INDGÅR BARNETS FORÆLDRE I?

- | | Ofte | Som-
me-
tider | Sjæl-
dent | Aldrig |
|---|----------------------------|----------------------------|----------------------------|----------------------------|
| a) Møder på Farvergården..... | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| b) De ringer til personalet | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |
| c) De er inddraget i det pædagogiske arbejde med barnet | ☐ 1 | ☐ 2 | ☐ 3 | ☐ 4 |

d) De deltager i konkrete beslutninger ift. barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
e) De deltager i aktiviteter og arrangementer på Farvergården
.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
f) De kommer og besøger barnet på Farvergården.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
g) De deltager i middagsspising på Farvergården.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
h) De køber tøj osv. sammen med barnet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
i) De læser lektier med barnet på Farvergården	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
j) De læser godnathistorie/putter barnet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
k) De går til læge og/eller andre professionelle med barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
l) De går til frisør med barnet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
m) De er sammen med barnet udenfor Farvergården blot en
eftermiddag eller aften.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
n) De deltager i forældremøder på skole/dagtilbud.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
o) De deltager i arrangementer på skole/dagtilbud	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
p) De deltager i arrangementer/møder ifm. fritidsaktiviteter .	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
q) De tager barnet med til besøg hos familie og/eller venner	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

Andet

36. KONTAKTEN MELLEM FORÆLDRE OG HENHOLDSVIS PERSONALET OG BARNET ER SOM FØLGENDE **Kun efter aftale** **Spontan** **Ved ikke**

a) Forældrenes besøg på Farvergården er	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) Forældrene ringer til personalet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Forældrene ringer til barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Barnet er hjemme hos forældrene.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
e) Barnet ringer til forældrene	☐ 1	☐ 2	☐ 3

**37. HVIS BARNETS FORÆLDRE BESØGER BARNET PÅ FAR-
VERGÅRDEN, ER DET DA**

- a) Flere gange om ugen..... 1
- b) Ca. en gang om ugen 2
- c) Flere gange om måneden 3
- d) Ca. en gang om måneden..... 4
- e) Sjældnere 5
- f) Aldrig..... 6
- g) Ved ikke..... 7

38. HVIS FORÆLDRENE RINGER TIL PERSONALET ER DET DA

- a) Flere gange om ugen..... 1
- b) Ca. en gang om ugen 2
- c) Flere gange om måneden 3
- d) Ca. en gang om måneden..... 4
- e) Sjældnere 5
- f) Aldrig 6
- g) Ved ikke..... 7

39. HVIS FORÆLDRENE RINGER TIL BARNET ER DET DA

- a) Flere gange om ugen..... 1
- b) Ca. en gang om ugen 2
- c) Flere gange om måneden 3
- d) Ca. en gang om måneden..... 4
- e) Sjældnere 5
- f) Aldrig 6

g) Ved ikke..... 7

40. HVIS BARNET ER HJEMME HOS FORÆLDRENE ER DET DA

a) Flere gange om ugen..... 1

b) Ca. en gang om ugen 2

c) Flere gange om måneden 3

d) Ca. en gang om måneden..... 4

e) Sjældnere 5

f) Aldrig 6

g) Ved ikke..... 7

41. HVIS BARNET RINGER TIL FORÆLDRENE ER DET DA

a) Flere gange om ugen..... 1

b) Ca. en gang om ugen 2

c) Flere gange om måneden 3

d) Ca. en gang om måneden..... 4

e) Sjældnere 5

f) Aldrig 6

g) Ved ikke..... 7

42. HVAD HAR ISÆR BETYDNING FOR BARNET VED AT VÆRE ANBRAGT PÅ EN LOKALINSTITUTION I MODSÆTNING TIL EN INSTITUTION, DER LIGGER UDENFOR LOKALOMRÅDET?

Ja	Nej	Ved ikke	Ikke relevant
----	-----	----------	---------------

a) Kan bedre bevare kontakt til sin familie..... 1 2 3 4

b) Kan bedre bevare kontakt til børn udenfor Farvergården.. 1 2 3 4

c) Kan bevare skole/daginstitution 1 2 3 4

d) Kan bevare fritidsaktiviteter	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
e) Kan bevare kontakten til tidligere boligområde	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
f) Er fortrolig med at færdes i lokalområdet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
g) Kan have kontakt med skolekammerater på lige fod med andre børn i klassen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
h) Kan etablere nye relationer/fritidsaktiviteter tæt på tidligere boligområde	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

Andet

43. HAR DET NOGLE AF FØLGENDE OMKOSTNINGER FOR BARNET, AT DET BOR PÅ NETOP EN LOKALINSTITUTION I MODSÆTNING TIL EN INSTITUTION, DER LIGGER UDENFOR LOKALOMRÅDET?	Ja	Nej	Ved ikke	Ikke relevant
a) Uhensigtsmæssig kontakt med forældrene	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
b) Det giver uro, når personalet skal transportere mange af børnene ift. aktiviteter udenfor Farvergården	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
c) Barnet har svært ved at etablere tættere kontakt til andre børn på Farvergården, fordi disse har mange kontakter udenfor Farvergården.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
d) Kammerater fra tidligere tager afstand, fordi barnet er anbragt	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
e) Barnet mobbes i skole/dagtilbud, fordi han/hun er anbragt	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

Andre

omkostninger _____

44. Har barnet selv på nogen måde givet udtryk for, at det er godt, at det har mulighed for at bevare tilknytningen til lokalmiljøet på trods af anbringelsen?

- Ja..... 1
- Nej 2
- Ved ikke..... 3

Skriv i givet fald hvordan

45. HVILKEN GRAD AF INDFLYDELSE HAR BARNET PÅ FØLGENDE FORHOLD?	Medinddragelse	Medindflydelse	<i>Medbestemmelse</i>	Selvbestemmelse	Ingen indflydelse
a) Hvilke børn der må komme på besøg udefra....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Hvornår barnet må have besøg af børn udefra....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) At besøge kammerater i fritiden	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Hvilke fritidsaktiviteter de vil deltage i	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Hvor mange fritidsaktiviteter de vil deltage i	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Hvad fritiden skal bruges til	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Deltagelse i aftensmad på Farvergården.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Deltagelse i børnemøder på Farvergården	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i) Deltagelse i arrangementer på Farvergården	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
j) Deltagelse i udflugter/ferier med Farvergården.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
k) Lommepege	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

l) Hjemkomsttidspunkter.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
m) Sengetid	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
n) Hvornår de skal på hjemmebesøg.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
o) Kontakten til forældrene.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

46. EFTERVÆRN

Ja	Nej	Ved ikke	Ikke rele- vant
-----------	------------	---------------------	--------------------------------

a) Kender barnet til jeres efterværnsordning	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
b) Taler barnet om, at det engang skal deltage i efterværn.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
c) Har barnet kontakt til unge, der deltager i efterværn/ungeaftener.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
d) Er det planen, at barnet skal deltage i efterværn	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

Følgende spørgsmål handler om kontaktpædagogordningen

47. HVAD VAR BEGRUNDELSERNE FOR, AT DU BLEV KONTAKTPÆDAGOG FOR NETOP DETTE BARN?

Ja	Nej	Ved ikke
-----------	------------	-----------------

a) Jeg var ikke kontaktpædagog for andre børn.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) Jeg har samme køn som barnet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Jeg har ikke samme køn som barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Jeg har en passende alder ift. barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3
e) Det passede i fordelingen på afdelingen.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
f) Jeg har særlig erfaring ift. barnets specielle problematik ..	☐ 1	☐ 2	☐ 3
g) Jeg var i forvejen kontaktpædagog for en søskende	☐ 1	☐ 2	☐ 3

- h) Jeg har forhåndskendskab til familien 1 2 3
- i) Det er en ledelsesbeslutning 1 2 3

An-
det _____

- 48. HVORLEDES ER DU INVOLVERET I DIT KONTAKTBARN?**
	Ja	Nej	Ved ikke
a) Mest praktisk	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) Mest følelsesmæssigt	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Mere følelsesmæssigt engageret end i nogle af de andre børn	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Jeg giver den primære omsorg og tryghed.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
e) Jeg varetager samarbejdet med forældre og barnets øvrige netværk	☐ 1	☐ 2	☐ 3
f) Jeg køber tøj osv. med/til barnet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
g) Det er primært mig, der læser lektier med barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3
h) Det er primært mig, der læser godnathistorie/putter barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3
i) Det er primært mig, der går til læge/andre professionelle med barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3
j) Det er primært mig, der går til frisør med barnet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
k) Det er primært mig der går på cafe, restaurant, i biografen med barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3
l) Det er primært mig, der løser/samler op på konflikter barnet har været i	☐ 1	☐ 2	☐ 3
m) Jeg deltager i forældremøder på skole/dagtilbud.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
n) Jeg deltager i arrangementer på skole/dagtilbud.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3
o) Jeg deltager i arrangementer/møder ifm. fritidsaktiviteter	☐ 1	☐ 2	☐ 3
p) Jeg tager sammen med barnet på besøg hos barnets familie/venner	☐ 1	☐ 2	☐ 3

An-
det _____

49. HAR DER VÆRET BESVÆRLIGHEDER, KONFLIKTER, KONTAKT- VANSKELIGHEDER IFT. AT VÆRE KONTAKT-PÆDAGOG FOR BARNET?

- Ja..... 1
- Nej 2
- Ved ikke..... 3

Beskriv _____

i givet fald hvorledes

50. HAR DU OPLEVET UOVERENSSTEMMELSER IFT. KONTAKT- BARNET I EN SÅDAN GRAD, AT DU IKKE HAR ØNSKET AT FORTSÆTTE SOM KONTAKTPÆDAGOG FOR DET PÅGÆLDENDE BARN?

- Ja..... 1
- Nej 2
- Ved ikke..... 3

Beskriv i givet fald, hvordan det udmøntede sig og hvad du gjorde ved det

51. SOM KONTAKTPÆDAGOG HAR JEG TÆT KON- TAKT TIL OG/ELLER ET TÆT SAMARBEJDE MED FØLGENDE PERSONER		Ja	Nej	Ved ikke	Ikke en mulighed
a)	Barnets forældre	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
b)	Barnets bedsteforældre	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
c)	Barnets øvrige familie.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
d)	Sagsbehandleren	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
e)	Familiens naboer.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
f)	Familiens venner.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
g)	Skolelærerne	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
h)	Klasselæreren.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
i)	PPR	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
j)	Voksne fra dagtilbudet.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
		Ja	Nej	Ved ikke	Ikke en mulighed
k)	Forældre til kammerater	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
l)	Barnets kammerater	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
m)	Professionelle der støtter familien	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
n)	Professionelle udefra der støtter barnet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

An-
dre

**52. HAR DU VÆRET PÅ BEHANDLINGSTUR MED DIT KON-
TAKTBARN?**

- Ja..... 1
- Nej 2
- Ikke relevant endnu 4

Begrund
svaret

Hvad mener du, er din primære opgave som kontaktpædagog?

De næste spørgsmål drejer sig om dine personlige overvejelser, holdninger og opfattelser af dit arbejde på Farvergården, - dvs. ikke kun arbejdet som kontaktpædagog

53.	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Ved ikke
a) Min primære opgave er at give børnene kærlighed	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Min primære opgave er at støtte børnene, så de så vidt muligt bliver selvhjulpne	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Min primære opgave er at arbejde med børnenes forhold til deres familie	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Min primære opgave er at reparere de sår, børnene via deres opvækst har fået på sjælen.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) En fast hverdagsstruktur er gode rammer for børns udvikling	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Faste traditioner er nødvendige for børns udvikling.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Faste traditioner er et godt pædagogisk redskab.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Faste traditioner afspejler et familielignende liv	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i) Det er et mål, at børnene skal bevare eller etablere eksterne relationer til nærmeste familie.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
j) Det er et mål, at børnene skal bevare eller etablere eksterne relationer til børn udenfor Farvergården	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
k) Det er et mål, at børnene skal bevare eller påbegynde eksterne fritidstilbud	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
l) Konflikter med barnet bør ideelt set undgås.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
m) Regler er med til at opretholde strukturen for medarbejdernes skyld	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
n) Den ideelle institution har mange regler, som styrer og lægger rammen om den pædagogiske praksis	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
o) Relationer udenfor Farvergården er en forudsætning for at skabe interne relationer	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

- p) Relationer internt på Farvergården er en forudsætning for at skabe eksterne relationer 1 2 3 4 5

Hvad mener du, er Farvergårdens primære kerneydelse?

54. HAR PERSONALET FÆLLES VÆRDIER, ETIK OG MENNESKESYN I FORHOLD TIL ARBEJDET MED BØRNENE PÅ FARVERGÅRDEN?

- Ja..... 1
 Nej 2
 Ved ikke..... 3

55. ER DEN PÆDAGOGISKE PRAKSIS FÆLLES FOR HELE PERSONALEGRUPPEN PÅ FARVERGÅRDEN?

- Ja..... 1
 Nej 2
 Ved ikke..... 3

56. MENER DU, DET HAR BETYDNING, AT EN PERSONALE-

GRUPPE HAR FÆLLES 'FODSLAG'?

- Ja, meget 1
- Ja, det er bedst men ikke nødvendigt..... 2
- Det er ikke nødvendigt, hvis den enkelte gør sit arbejde ordentligt..... 3
- Nej 4
- Ved ikke..... 5

Begrund
dit svar

Hvilken faglitteratur ville du vælge at anbefale til en ny medarbejder?

De sidste spørgsmål drejer sig om, hvordan du er orienteret rent pædagogisk/psykologisk (teoretisk inspiration/ forankring)

57.

Helt Delvis Delvis Helt Ved

	enig	enig	uenig	uenig	ikke
a) Biologien determinerer børns handlinger/aktiviteter....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Børns handlinger/aktiviteter er samfundsskabt socialisering	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Både biologien og socialisering bestemmer børns handlinger/aktiviteter.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Det er vigtigst at tage udgangspunkt i barnet selv	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Det er vigtigst at tage udgangspunkt i barnets familie..	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Det er vigtigst at tage udgangspunkt i barnet problemstilling	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Et barn er noget i sig selv	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Børn er kun noget i samspil med andre mennesker	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i) Børn kan kun forstås ift. sit netværk.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
j) Børn udvikles gennem leg med andre børn	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
k) Børn er altid en del af sin familie	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
l) Det er vigtigt at adfærdsregulere børn.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
m) Det er nødvendigt med sanktioner overfor børn.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
n) Det er vigtigt at mødes med børn om en virksomhed/et fælles tredje.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
o) Børn skal indpasse sig efter eksisterende normer og værdier	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
p) Børn er skrøbelige og ufuldstændige	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
q) Børn er sociale aktører.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
r) Børn er kompetente ift. beslutninger om eget liv	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
s) Den sociale arv er ubrydelig	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
t) Det er vigtigt at arbejde med den sociale arv.....	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
u) Den sociale arv har ingen betydning	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Bilag 2

Interviewguide til unge og forældre⁷³

Beslutning om anbringelse

Hvem besluttede at du skulle på Farvergården?

Havde du indflydelse herpå?

Kan du huske om der var tale om andre institutioner?

Hvad var begrundelserne for at du skulle være på netop Farvergården?

Betød det noget for dig på det tidspunkt, hvor du kom på Farvergården, at den lå tæt på, hvor du tidligere boede?

Kendte du Farvergården, før du selv flyttede på Farvergården?

Relationer før Farvergården

Havde du en særlig tilknytning til nogen personer, før du flyttede på Farvergården?

Havde du nogen fritidsaktiviteter, før du flyttede på Farvergården?

Under anbringelsen

Hvem bibeholdte du kontakt med under anbringelsen?

Hvordan gik det med din kontakt til daginstitution/skole, eventuelle fritidsaktiviteter, tidligere kammerater og andre?

Havde du kontakt med din familie, mens du boede på Farvergården?

Blev dit forhold til din familie anderledes, mens du boede på Farvergården?

Hjalp pædagogerne på Farvergården dig med at holde kontakt med din familie?

⁷³ Spørgsmålene i interviewguiden til forældrene og til de unge indeholder samme temaer, men er formuleret forskelligt under hensyntagen til de konkrete interviewpersoner. Derudover indeholder interviewguiden til forældrene spørgsmål om forældresamarbejde.

Fik du nye kammerater mens du boede på Farvergården? kammerater på Farvergården? kammerater udenfor Farvergården?

Du boede sammen med andre børn på Farvergården, hvordan var det?

Havde du besøg af andre børn/kammerater på Farvergården? hvordan var det?

Hjalp pædagogerne dig med at holde eller få kontakt med kammerater?

Var der nogen af de voksne, du havde særlig/mest kontakt med?

Hvad synes du om den ordning Farvergården har med, at hvert barn har en kontaktpædagog?

Hvad lavede du med din kontaktpædagog?

Er der nogen opgaver/ ansvarsområder som du gerne ville have haft, at kontaktpædagogen skulle tage sig af?

Er der nogen opgaver, som du hellere ville have, at dine forældre varetog?

'Benyttede' dine forældre sig af, at Farvergården lå tæt på hvor de boede?

Fik du nogen nye fritidsinteresser, mens du var på Farvergården?

Fik du hjælp af pædagogerne til at starte på nye fritidsaktiviteter?

Hvad havde især betydning for dig ved at være anbragt på en lokalinstitution i modsætning til en institution, der ligger udenfor lokalområdet?

Kunne eller skulle Farvergården gøre mere eller andet i forhold til at støtte din kontakt til familie, kammerater, fritidstilbud, aktiviteter mm.?

Hvad ændrede sig især for dig, mens du var på Farvergården?

Farvergårdens pædagogiske arbejde

Hvad synes du, at Farvergården er rigtig god til?

Hvad har du været mest glad for på Farvergården?

Er det noget du synes, de ikke er gode til?

Hvad har du savnet mest, mens du var på Farvergården?

Hvad husker du især fra de helt almindelige hverdage på Farvergården?

Hverdagen på Farvergården er i meget faste rammer, fast tid at stå op, sengetid, spisetid, svømmehal på en bestemt dag osv. Hvad synes du om det?

Hvordan synes du det fungerede med, at Farvergården har et forholdsvis fast personale om morgenen?

Hvad tænker du om ordningen med at have faste nattevagter?

Kan du huske, om der i hverdagen var roligt eller meget uro/forvirring?

Farvergården har mange traditioner i forhold til jul, ferieture, fester osv. Hvad betød det?

Hvis du skulle fortælle andre om Farvergården, hvad ville du så lægge vægt på?

Hvad synes du Farvergården kunne eller skulle gøre anderledes for de børn, der bor der?

Har det at du boede på Farvergården nogen betydning for, hvordan du har det i dag?

Fremtiden (aktuelle unge på Farvergården)

Hvilken kontakt tror du, at du vil have med Farvergården, når du flytter herfra?

Kender du til Farvergårdens efterværnsordning?

Forstiller du dig, at du skal/kan benytte den, når du flytter fra Farvergården?

Kontakt til Farvergården (unge der er fraflyttet Farvergården)

Hvordan er din kontakt til Farvergården?

Er det nogen specielle personer, du har kontakt til?

Deltager du i ungeaftnerne?

Har du nogen kontakter/relationer i Karlebo/Hørsholm kommune nu?

Efterværn (unge der har været i efterværn)

Hvad har det betydet for dig at være i efterværn?

Føler du, at du har fået en anderledes tilknytning til Farvergården end de andre unge, der deltager i ungeaftnerne?

Har du via efterværnet fået skabt et netværk (støttepersoner), så du føler, at du nu er bedre i stand til at klare dig "alene"?

Hvilken rolle har din efterværnspædagog haft for dig?

Hvilken indflydelse har du på følgende spørgsmål?	Ind- fly- delse INGEN	Ind- fly- delse LIDT	Be- stem- mer <u>Lidt</u>	Be- stem- mer <u>Meget</u>	Be- stem- mer HELT SELV
	0	1	2	3	4
1. Hvilke børn der må komme på besøg udefra	☐	☐	☐	☐	☐
2. Hvornår du må have besøg af børn udefra	☐	☐	☐	☐	☐
3. Om du kan besøge kommerater i fritiden	☐	☐	☐	☐	☐
4. Hvilke fritidsaktiviteter du vil deltage i	☐	☐	☐	☐	☐
5. Hvor mange fritidsaktiviteter du vil deltage i	☐	☐	☐	☐	☐
6. Hvad din fritid skal bruges til	☐	☐	☐	☐	☐
7. Deltagelse i aftensmad på Farvergården	☐	☐	☐	☐	☐
8. Deltagelse i børnemøder på Farvergården	☐	☐	☐	☐	☐
9. Deltagelse i arrangementer på Farvergården	☐	☐	☐	☐	☐
10. Deltagelse i udflugter/ferier med Farvergården	☐	☐	☐	☐	☐
11. Lommepenge	☐	☐	☐	☐	☐
12. Hjemkomsttidspunkter	☐	☐	☐	☐	☐
13. Sengetid	☐	☐	☐	☐	☐
14. Hvornår du skal på hjemmebesøg	☐	☐	☐	☐	☐

15. Hvornår du kan ringe/have besøg af forældre-
ne